

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Raport

z analizy stanu realizacji świętokrzyskiej RSI

Kierownik zadania:

Barbara Zbroińska

Kielce, styczeń 2010

Projekt:

„Perspektywy RSI Świętokrzyskie (II etap)”

Lider projektu:

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego/Departament Polityki Regionalnej Urzędu
Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego

Zadanie 9:

Analiza stanu realizacji Świętokrzyskiej RSI

Realizator zadania:

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach

Kierownik zadania:

Barbara Zbroińska

Autor raportu:

Barbara Zbroińska

Raport końcowy opracowano na podstawie raportów cząstkowych trzech zespołów
powołanych do wykonania zadania nr 9.

Spis treści

Wstęp.....	4
1. Działania podejmowane w ramach RSI	12
1.1. Zarządzanie, wdrażanie i monitoring RSI	14
1.2. Realizacja projektów pilotażowych	20
1.3. Działania w ramach RSI z uwzględnieniem okresów programowania	23
2. Wskazania dla RSI zawarte w publikacjach powstałych w regionie	37
2.1. Ocena aktualności założeń i systemu wdrażania RSI.....	39
2.2. Rola podmiotów uczestniczących w realizacji RSI	41
2.3. Ocena partnerstwa na rzecz RSI	49
2.4. Budowanie społeczeństwa informacyjnego	51
3. Wizerunek regionu świętokrzyskiego w publikacjach krajowych i zagranicznych	56
3.1. Ogólne trendy w rozwoju województwa	57
3.2. Przedsiębiorczość na tle kraju	59
3.3. Innowacyjność przedsiębiorstw regionu	61
3.4. Społeczeństwo informacyjne	65
3.5. Ocena i perspektywy Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego	67
Zakończenie	74
Bibliografia	83

Wstęp

Tradycyjne czynniki wzrostu gospodarczego, takie jak praca i kapitał, dla współczesnej gospodarki okazują się już niewystarczające. Budowanie przewagi konkurencyjnej opiera się na innowacjach, które powstają w środowisku nauki, a ich odbiorcą są podmioty gospodarki narodowej. Wdrażanie nowych rozwiązań w sferze produkcji, organizacji, marketingu wymaga współpracy zainteresowanych podmiotów, czerpiących z niej korzyści i często dzięki niej egzystujących na rynku. Współcześnie ekonomiści zajmujący się badaniem wzrostu gospodarczego skłaniają się ku teorii wzrostu endogenicznego P. Romera¹, którego wkładem do nauki jest zaproponowanie włączenia do klasycznego modelu wzrostu - technologii, jako czynnika endogenicznego, przypisując mu większe znaczenie niż dotychczas upatrywano w czynnikach tradycyjnych: pracy i kapitale. P. Romer dowodzi, że inwestycje w technologie dają możliwości osiągnięcia stałej ścieżki wzrostu w długim okresie. Zdaniem P. Romera technologię należy traktować jako produkt wytwarzany przez gałąź gospodarki B+R, która wymaga ponoszenia nakładów pracy i kapitału w dziedzinę gospodarki, jaką staje się wytwarzanie technologii, aby uzyskiwać ich przyrost. Nowe technologie stają się innowacjami, kiedy znajdą zastosowanie w praktyce gospodarczej. Ich cechą jest niewyłączalność, nawet chronione patentem, z czasem nowe pomysły rozprzestrzeniają się na inne przedsiębiorstwa i upowszechniają.

Polska jest zaliczana do grupy krajów najmniej innowacyjnych w Europie i znajduje się w grupie krajów, w których innowacyjność w stosunku do średniej unijnej wciąż się pogarsza.² W latach 2002 – 2004 przedsiębiorstwa innowacyjne stanowiły 42% firm w UE, w Polsce natomiast tylko 25%. Ponad połowa firm działających na naszym rynku swoją przewagę konkurencyjną zyskuje dzięki cenie, a tylko 0,2% firm oferuje innowacyjne produkty czy usługi.³ W UE wartość obrotów przedsiębiorstw innowacyjnych i liczba zatrudnionych w nich pracowników rośnie trzy razy szybciej niż w firmach, które nie mają takiego charakteru. Słabą stroną naszej gospodarki jest niedostateczna kooperacja biznesu i nauki. Bez istotnego wsparcia rządu (aktualnie nakłady na B+R wynoszą 0,57% PKB), regiony nie są w stanie wygenerować działań i środków pobudzających przedsiębiorczość i innowacyjność. Polski system wsparcia firm innowacyjnych sprowadza się do pewnych form pomocy publicznej –

¹ R.E. Hall, J.B. Taylor, *Makroekonomia*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2000, s. 94.

² *European Innovation Scoreboard 2008 Comparative Analysis of Innovation Performance*, European Commission, Brussels January 2009 w: http://www.proinno-Europe.eu/EIS2008/website/docs/EIS_2008_Final_report.pdf [dostęp 01.10.2009].

³ J. Balcewicz, *Czy Polskę stać na innowacyjność?*, „Gazeta Wyborcza” 22 września 2009.

granty, subsydia, pomoc unijna, a jedynym systemowym instrumentem fiskalnym jest ulga na nowe technologie udostępniona w 2006 r.⁴, której efekty jak dotychczas są nieznaczące.

Genezą opracowania Regionalnej Strategii Innowacji (RSI) są założenia Strategii Lizbońskiej wskazujące na innowacje jako źródło wzrostu konkurencyjności gospodarki państw UE i istotny czynnik wzrostu gospodarczego. Idea RSI polega na wypracowaniu modelu trwałego partnerstwa animatorów życia publicznego: władz samorządowych, środowiska nauki i przedsiębiorców, na rzecz rozwoju regionu, w którym każdy z partnerów ma do odegrania właściwą rolę: władze lokalne i regionalne tworzenia warunków tej współpracy i rozwoju przedsiębiorczości, nauka dostarczania patentów i wykształconych kadr, przedsiębiorcy tworzenia popytu na innowacje i badania oraz informowania o poszukiwanych kwalifikacjach.

Podniesienie poziomu innowacyjności uznane przez Radę UE jako wyznacznik postępu i warunek *sine qua non* wzmocnienia potencjału konkurencyjności gospodarki europejskiej, staje się szczególnym wyzwaniem dla nowych członków UE, pozostających daleko w tyle za „starymi” państwami Wspólnoty pod względem efektów mierzonych wskaźnikami makroekonomicznymi.

Według interpretacji OECD i Eurostat zamieszczonej w *Podręczniku z Oslo*⁵, **innowacją jest wprowadzenie do praktyki nowego lub znacząco ulepszonych rozwiązania w odniesieniu do produktu, procesu, organizacji lub marketingu. Istotą innowacji jest wdrożenie nowości do praktyki: zaferowanie produktu na rynku, wdrożenie nowego procesu, nowej organizacji lub nowych metod marketingowych w bieżącym funkcjonowaniu przedsiębiorstwa.** Pojęcie innowacji ma charakter subiektywny, odnosi się do konkretnego przedsiębiorstwa wprowadzającego nowości, co oznacza że za innowacyjny uważany jest podmiot opóźniony w stosunku do konkurencji, który dokonuje postępu, natomiast nie jest innowacyjne przedsiębiorstwo zaawansowane technologicznie, które świadome swojej nowoczesności i pozycji nie wprowadza nowości w przyjętym okresie obserwacji.⁶ Definicja rozróżnia cztery rodzaje innowacji: produktową, procesową, organizacyjną i marketingową.

Innowacja produktowa oznacza wprowadzenie na rynek przez przedsiębiorstwo nowego towaru lub usługi lub znaczące ulepszenie cech lub przeznaczenia oferowanych wcześniej towarów lub usług.

⁴ Ustawa z dnia 26 lipca 1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, t.j. DzU z 2000 r., nr 14, poz. 176, ze zm., art. 26c ust.2.

⁵ *Podręcznik z Oslo, Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji*, Wydawca OECD
http://www.pi.gov.pl/download.php?file=dokumenty/Publikacje/20100113_OECD_Podrecznik_Oslo.pdf

⁶ W. Cellary, *Nauka i innowacyjność to nie to samo*, www.kti.ue.poznan.pl

Innowacja procesowa polega na wprowadzeniu do praktyki przedsiębiorstwa nowych lub znacząco ulepszonych metod produkcji, dostaw, świadczenia usług.

Innowacja organizacyjna wyraża się w zastosowaniu przez przedsiębiorstwo nowej metody organizacji jego działalności biznesowej, nowej organizacji miejsc pracy lub nowych relacji zewnętrznych.

Innowacja marketingowa ma miejsce, gdy zastosowano nową metodę marketingową polegającą na zmianie wyglądu produktu, jego opakowania, pozycjonowania, promocji, polityki cenowej, modelu biznesowego.

Innowacyjność produktowa skierowana jest na potrzeby klienta, natomiast pozostałe rodzaje innowacyjności wprowadzane są na potrzeby przedsiębiorstwa w celu podniesienia poziomu efektywności jego działalności (jakości, wydajności). Innowacyjność wiąże się zawsze z wdrożeniem nowości do praktyki gospodarczej.

Jak wskazują doświadczenia oraz badania naukowe proces innowacyjny nie jest wyizolowanym zjawiskiem lecz przebiega w specyficznym układzie powiązań „złotego trójkąta” nauki, biznesu, administracji publicznej oraz inicjatyw obywatelskich. Obserwuje się coraz większą współzależność między organizacją regionów i dostępnością instrumentów finansowych, a dynamiką tworzenia i rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw⁷. Znaczącą rolę w wyzwalaniu innowacyjności odgrywa środowisko, w jakim funkcjonują firmy a w szczególności polityka władz regionalnych i lokalnych i ich inicjatywy w tworzeniu korzystnego klimatu przedsiębiorczości i wspierania innowacyjności. Naturalną konsekwencją tych powiązań jest obarczenie władz samorządowych odpowiedzialnością ustawową za tworzenie regionalnych systemów innowacji i ich efekty⁸. Zadaniem władz lokalnych i regionalnych jest wykreowanie efektywnej polityki innowacyjnej, warunkującej funkcjonowanie systemu innowacji.

⁷ P. Białas, *From coal mining to mining minds (EN)*, Programming and Monitoring Unit Programming Development and European Funds Department Marshal Office Śląskie Voivodeship, www.silesia_region.pl

⁸ *Ustawa o samorządzie województwa z 5 czerwca 1998 r.*

System Innowacji jest zbiorem różnych instytucji, które wspólnie bądź indywidualnie współpracują dla rozwoju i rozprzestrzeniania się nowych technologii oraz tworzą pewną strukturę. Dzięki licznym sprzężeniom zwrotnym, które między nimi występują możliwe jest sprawne tworzenie, selekcjonowanie, absorpcja i dystrybucja innowacji⁹. Na system innowacji składają się takie komponenty, jak¹⁰:

- podsystem produkcyjno – usługowy tworzony przez podmioty gospodarcze zajmujące się działalnością technologiczno – przemysłową, wdrożeniami, komercjalizacją nowych rozwiązań,
- podsystem naukowo- badawczy obejmujący uczelnie, jednostki badawczo- rozwojowe,
- podsystem instytucjonalny – podmioty wspierające przebieg procesów innowacyjnych, takie jak: inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne,
- podsystem finansowy – podmioty i instrumenty finansowe przeznaczone na wsparcie przedsięwzięć innowacyjnych np. venture capital,
- podsystem społeczno- kulturowy – tradycje, historia, system wartości, kanały komunikacji, poziom zaufania i specyficzne cechy kulturowe regionu.

Do kluczowych instytucji odpowiedzialnych za wspieranie rozwoju innowacyjności zalicza się: administrację samorządową szczebla regionalnego, instytuty naukowe i badawcze oraz uczelnie wyższe, jednostki B + R, przedsiębiorstwa, organizacje rządowe i pozarządowe.

Budowanie sprawnego systemu innowacji wymaga uwzględnienia ponadto takich czynników zewnętrznych, jak:

- czynniki ekonomiczne – kształtowane są głównie poprzez sytuację ekonomiczną w kraju. Wyróżnia się tu rozwój gospodarczy kraju oraz jego możliwości finansowe i techniczne.
- czynniki technologiczne – do tej grupy należą kontakty z zagranicą i sposób prowadzenia polityki wobec zagranicznych inwestycji bezpośrednich, polityka licencyjna oraz zaawansowanie technologiczne (trendy w technice i technologii).
- uwarunkowania prawne i system polityczny – system prawa, instytucje prowadzące politykę innowacyjną oraz stopień ochrony praw własności intelektualnej.

⁹ *Narodowy system innowacji*, [online], http://pl.wikipedia.org/wiki/Narodowy_System_Innowacji

¹⁰ P. Białas, *From coal mining to mining minds (EN)*, Programming and Monitoring Unit Programming Development and European Funds Department Marshal Office Śląskie Voivodeship, www.silesia_region.pl

- powiązania międzynarodowe i integracyjne – stopień "integracji innowacyjnej" z zagranicą, udział w międzynarodowych programach badawczych, szkoleniowych, informacyjnych, itp¹¹.

Regionalny system innowacji gwarantować winien efektywne powiązania pomiędzy tymi, którzy generują nową wiedzę/ innowacje oraz tymi, którzy mogą ją wykorzystywać, a przede wszystkim wiedzą gdzie jej szukać. System działa jeśli wzajemne interakcje podmiotów reprezentujących stronę popytu i podaży innowacji prowadzą do zwiększenia ich absorpcji i dyfuzji w regionie.

Odpowiedzią na wyzwania Strategii Lizbońskiej było opracowanie regionalnych strategii innowacji, w tym Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005-2013¹² (RSI), w której określono politykę innowacyjną, wytyczono zadania na poszczególne etapy jej realizacji, nakreślono wizję trwałego rozwoju województwa, spodziewane rezultaty krótko i długookresowe, wytypowano aktorów jej wdrożenia i sprecyzowano metody monitorowania efektów.

Wśród efektów krótkookresowych realizacji RSI wymieniono: wyznaczenie kierunków polityki innowacyjnej i sposobów optymalizacji infrastruktury wspomagającej innowacyjność zwłaszcza w sektorze MSP (małych i średnich przedsiębiorstw) oraz wzrost atrakcyjności regionu, poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw, jakości życia, sytuacji na rynku pracy i rozwój edukacji (s. 14 RSI). W długim okresie założono wzrost aktywności gospodarczej wyrażający się powstawaniem klastrów i kreowaniem trwałych miejsc pracy, wzrost poziomu innowacyjności i konkurencyjności regionu, wzrost potencjału eksportowego skutkujący napływem krajowych i zagranicznych inwestorów, przygotowanie regionu do włączenia się w obszar wspólnego rynku UE i efektywne wykorzystanie środków finansowych funduszy strukturalnych UE.

Podsumowanie I etapu RSI na początku 2009 r. pokazało, że część założeń została zrealizowana, jednak niektóre zapisy strategii nie spełniły oczekiwań, a inne nie zostały w praktyce podjęte, w czym po części można upatrywać braku sukcesów regionu pozostającego nadal na ostatnich pozycjach rankingów osiąganych wskaźników innowacyjności, konkurencyjności i rozwoju. Wizja rozwoju województwa na rok 2013 nakreślona w strategii (RSI s. 39) na dzień dzisiejszy jest równie odległa, jak w okresie jej formułowania mimo upływu pięciu lat, a cele określone w priorytetach (RSI s. 40) w dużej mierze mają charakter woluntarystyczny.

¹¹ *Narodowy system innowacji*, [online], http://pl.wikipedia.org/wiki/Narodowy_System_Innowacji

¹² *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005-2013*, Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, , Kielce 2004.

Przedkładany raport, firmowany przez UJK jako jednego z partnerów projektu, ma na celu poszukiwanie odpowiedzi na pytania: jaki jest stan realizacji RSI, czy działają mechanizmy w niej zapisane, czy osiągnięto poprawę wskaźników rozwoju i jakie wnioski na przyszłość można wysnuć na podstawie dotychczasowych doświadczeń z wdrażania i monitorowania RSI?

Raport dotyczy wykonania zadania 9 *Analiza realizacji Świętokrzyskiego RSI*, projektu *Perspektywy RSI Świętokrzyskie - II etap* realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytet VIII *Regionalne kadry gospodarki*, Działanie 8.2 *Transfer wiedzy*, Poddziałanie 8.2.2 *Regionalne strategie innowacji*, prowadzonego przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego/Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

Zadanie zrealizowano w trzech trzyosobowych zespołach, w skład których wchodzi przedstawiciele nauki, samorządu terytorialnego i biznesu - po jednej osobie. Zespoły otrzymały następujące zadania szczegółowe:

Zespół 1 w składzie:

- Jerzy Zamojski – Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy J. Kochanowskiego w Kielcach,
- Anna Grzela – Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego,
- Izabela Mroczek – przedsiębiorca.

Zadania:

- zgromadzenie wiedzy na temat działań podejmowanych w ramach RSI, ich skuteczności, trwałości, wyników (produkty, rezultaty), wszystkich zrealizowanych w ramach RSI projektów pilotażowych (zrealizowane lub realizowane projekty m.in. z załącznika 5 „Projekty pilotażowe” do „RSI Woj. Świętokrzyskiego na lata 2005-2013”, i inne realizowane m.in. w ramach działania 2.6. „Regionalne Strategie Innowacyjne i Transfer Wiedzy”- ZPORR 2004-2006, SPO RZL, PO KL dz. 8.2.2., itp.),
- dokonanie ich przeglądu (przygotowanie zestawienia pozycji z możliwością wglądu do poszczególnych pozycji),
- przedstawienie płynących z nich wniosków dla RSI,
- dokonanie przeglądu struktury wdrożenia i monitoringu RSI Województwa Świętokrzyskiego (audyt systemu zarządzania i wdrożenia RSI).

Zespół 2 w składzie:

- Joanna Grzela - Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy J. Kochanowskiego w Kielcach
- Aleksandra Makowska - Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego,

W pracach zespołu z głosem doradczym uczestniczył przedsiębiorca Sławomir Bursztajn.

Zadania:

- zgromadzenie wszystkich dostępnych badań, analiz, publikacji naukowych i eksperckich wewnętrznych (wytworzonych wewnątrz regionu Świętokrzyskiego, w różnych instytucjach, urzędach, uczelniach) na temat poziomu rozwoju województwa świętokrzyskiego - poziomu innowacyjności, konkurencyjności, poziomu społeczeństwa informacyjnego, ICT, foresight etc.) ,
- przygotowanie zestawienia pozycji z możliwością wglądu do poszczególnych pozycji,
- dokonanie przeglądu publikacji i analiz,
- opracowanie wniosków płynących z analiz i publikacji dla RSI.

Zespół 3 w składzie:

- Marcin Szplit - Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy J. Kochanowskiego w Kielcach,
- Monika Jas – Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego,
- Marian Strzelecki – przedsiębiorca.

Zadania:

- zebranie możliwe pełnych i aktualnych danych pokazujących wizerunek województwa świętokrzyskiego, szczególnie w zakresie innowacji, badań i rozwoju, wśród publikacji zewnętrznych zarówno krajowych jak i zagranicznych,
- przygotowanie zestawienia pozycji z możliwością wglądu do poszczególnych pozycji,
- dokonanie przeglądu publikacji i analiz,
- opracowanie wniosków płynących z analiz i publikacji dla RSI.

Zadanie zrealizowano w okresie od września 2009 r. do stycznia 2010 r. W tym czasie odbyło się 8 spotkań wszystkich uczestników powołanych zespołów, podczas których wymieniano informacje na temat zaawansowania prac, uwagi na temat metodyki opracowania raportów i trafności formułowanych wniosków. Efektem końcowym są trzy raporty cząstkowe (każdego z zespołów) wraz ze streszczeniami oraz raport całościowy, stanowiący podsumowanie raportów cząstkowych wraz ze

streszczeniem. Układ raportu odpowiada kolejności zadań, obejmuje omówienie raportów cząstkowych przygotowanych przez poszczególne zespoły i zawartych w nich wniosków. Część wniosków powtarza się w raportach wszystkich trzech Zespołów, co wzmacnia ich wagę. Z reguły, dla uniknięcia powtórzeń są przytaczane w tylko w wynikach prac pierwszego Zespołu.

Raport składa się z trzech rozdziałów. W rozdziale 1 omówiono stan wdrażania i monitorowania RSI oraz zgodności działań z celami RSI, rozdział 2 zawiera analizę publikacji, jakie ukazały się w województwie, których treści mają związek z RSI i mogą mieć wpływ na jej realizację, tematem rozdziału 3 są opracowania zewnętrzne ukazujące pozycję regionu świętokrzyskiego na tle kraju i zagranicy pod względem innowacyjności i konkurencyjności. Taki układ pozwala skonfrontować wnioski wynikające z analizy zapisów strategii i ich urzeczywistniania z wnioskami sformułowanymi na temat innowacyjności i RSI przez różne gremia i osoby związane z regionem oraz z opiniami osób i instytucji neutralnych wobec regionu, obiektywnych w ocenach.

Przedkładane opracowanie stanowi bazę dla pracy kolejnego zespołu, którego zadaniem będzie ewaluacja procesu wdrażania Świętokrzyskiego RSI. Wykonanie tego zadania powierzono innemu partnerowi projektu.

Rozdział 1

Działania podejmowane w ramach RSI

W niniejszym rozdziale przedstawiono założenia systemu zarządzania, wdrażania i monitorowania RSI oraz poddano ocenie stan jej realizacji. Dokonano inwentaryzacji działań podejmowanych w ramach Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005-2013 wraz z analizą ich zgodności z celami RSI oraz skuteczności i trwałości. Poddano ocenie projekty pilotażowe wdrażania systemu innowacyjności, a następnie kolejne podjęte, zrealizowane i rozliczone w perspektywie okresu programowania latach 2004-2006¹³ oraz zrealizowane i podjęte w perspektywie okresu programowania 2007-13, konfrontując rezultaty z oczekiwaniami, jakie przed nimi stawiano.

Podstawą do opisu założeń merytorycznych i spodziewanych efektów związanych ze strategią na różnych etapach jej wdrażania, są zestawienia zbiorcze zrealizowanych projektów, stanowiące załączniki do raportu Zespołu 1.

Punktem wyjścia do prac analitycznych jest przedstawienie modelu RSI. Model ten, obejmujący opis celów i zadań podzielono na dwie części, jedną odnoszącą się do okresu 2005-07 i drugą obejmującą lata 2007-13. Uzasadnieniem podziału są istotne różnice dwóch wyodrębnionych okresów, wynikające ze sposobu sformułowania zadań w nich realizowanych i dostępności funduszy na ich finansowanie.

Etap I¹⁴ wdrażania RSI, obejmuje okres 2005-2007

Wdrażanie RSI przebiega na trzech poziomach. Najwyższy poziom stanowi cel strategiczny RSI, określony jako:

„Tworzenie Regionalnego Systemu Innowacji – trwałego partnerstwa między przemysłem, instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami naukowo-badawczymi, administracją rządową oraz samorządami mieszkańców dla zdynamizowania działań innowacyjnych w regionie.”¹⁵

Realizację celu strategicznego uzależniono od spełnienia sześciu celów warunkujących, stanowiących drugi poziom:

¹³ Z uwzględnieniem zasady n+2 oraz decyzji Komisji Europejskiej o wydłużeniu terminu o sześć miesięcy, do 30 czerwca 2009 r.,

¹⁴ nie mylić z Projektem pod nazwą „Perspektywy RSI I etap”, realizowanym w latach 2008-2009 w ramach PO KL oraz Projektem pod nazwą „Perspektywy RSI II etap”, realizowanym w latach 2009-2010

¹⁵ *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005-2013*, Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2004, s. 40

1. Doskonalenie systemu edukacji kształtującego postawy otwarte, innowacyjne i przedsiębiorcze;
2. Rozwój działalności badawczej na rzecz wyzwalania wewnętrznych czynników rozwoju regionalnego;
3. Budowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego;
4. Rozwój instytucji otoczenia biznesu;
5. Budowa instytucjonalnych form współpracy środowiska akademickiego, władz regionalnych i gospodarki;
6. Optymalne wykorzystanie funduszu UE dla realizacji RSI.

Na poziomie trzecim celom warunkującym przypisano konkretne priorytety, których realizacja ma przełożyć się na osiągnięcie celu strategicznego RSI.

Ze względu na krótki horyzont czasu określono cel doraźny, jako zbudowanie Regionalnego Systemu Innowacji, do czego prowadzą cele warunkujące strategii. Ich osiągnięcie ułatwiają środki UE w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, Sektorowych Programów Operacyjnych, Ramowego Programu Unii Europejskiej Badań, Rozwoju Technologicznego oraz Prezentacji, Wspomagającej Tworzenie Europejskich Obszarów Badawczych oraz Innowacji (RSI s. 52).

II etap wdrażania RSI – 2007-2013

Struktura układu celów została mocno zmodyfikowana w stosunku do I etapu, niestety z uszczerbkiem dla jakości modelu. Działania innowacyjne podzielono na trzy grupy problemów, z których jedna została rozpisana na dwie części (RSI s. 55):

1. Kształtowanie postaw proinnowacyjnych
 - a) Kształtowanie postaw innowacyjnych,
 - b) Tworzenie mechanizmów i struktur sprzyjających działalności innowacyjnej.
2. Adaptacja wynalazków i nowych technologii, benchmarking.
3. Badania i rozwój.

Główną rolę w rozwiązaniu tych zadań powierzono ŚCITT (1,2) i Politechnice Świętokrzyskiej (3).

Do grup problemów przypisane zostały cztery cele główne (RSI s. 56-58):

1. Rozwój zasobów ludzkich ze szczególnym uwzględnieniem budowy postaw przedsiębiorczych i innowacyjnych w społeczeństwie informacyjnym.

2. Rozwój gospodarki regionalnej w oparciu o innowacje i nowe technologie oraz poprawienie warunków dla endogenicznego rozwoju.
3. Zrównoważony rozwój, czyli ochrona środowiska i regionalne zarządzanie zasobami naturalnymi.
4. Rozwój miast i obszarów wiejskich w oparciu o rozwiązania innowacyjne, poprawienie jakości życia mieszkańców wsi poprzez dywersyfikację gospodarczą.

Przypisanie tych celów do grup problemowych nie jest jednak jednoznaczne. Cel 1 realizuje problem 1, cele 3 i 4 realizują problem 2, zaś Cel 2 realizuje zadania z problemów 2 i 3 (RSI s. 56-57), co czyni model mało przejrzystym i skłania do stwierdzenia, że jego struktura jest wadliwa, ponieważ brak jednoznaczności celów i działań, które mają prowadzić do ich osiągnięcia. Model zyskałby na przejrzystości, gdyby strukturę zbudować w ten sposób, że każdej grupie problemowej przypisane są cele szczegółowe, którym wyznaczone zostałyby sposoby osiągnięcia (zadania, priorytety). Wówczas nie byłoby potrzeby dzielenia grupy problemowej 1, gdyż obecnie wydzielone części stanowiłyby jej cele szczegółowe.

1.1. Zarządzanie, wdrażanie i monitoring RSI

Planowana struktura zarządzania procesem wdrażania i monitorowania Regionalnej Strategii Innowacji (zapisana w rozdziale 8 Strategii) jest dość rozbudowana, jednakże jest zbyt mało przejrzysta. O ile dla etapu tworzenia RSI struktura zarządzania została przedstawiona na schemacie (str. 15), to dla okresu wdrażania RSI 2005-2013 takiego schematu nie przygotowano, a uczytelniłoby to znacząco planowaną strukturę i już na etapie przygotowawczym pomogłoby wychwycić sprzeczności o charakterze organizacyjnym.

Brak jasności, które z elementów systemu - kluczowych na etapie tworzenia RSI, zachowują swoją rolę w kolejnym okresie. Nie jest doprecyzowana rola Konsorcjum złożonego z 13 podmiotów, a powołanego „w celu wsparcia procesu opracowania Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Świętokrzyskiego” (str. 12). Zapis dotyczy współpracy z planowanym do utworzenia Centrum Monitoringu RSI (str. 59).

Wiele nieścisłości dotyczy Komitetu Sterującego. Na str. 62 można znaleźć zapis: „Struktura i sposób zarządzania projektem RSI będzie bardzo zbliżona do przedstawionej na rys. 1 (rozdz. 2), lecz w miejsce Komitetu Sterującego pojawi się Centrum Monitoringu RSI, zaś w miejsce Komitetu Zarządzającego – Jednostka Koordynująca. Pozostałe elementy struktury będą takie same jak na rys.1.” Natomiast na stronie 59 istnieje zapis, iż planowana do powołania jednostka koordynująca -

Centrum Monitoringu RSI - będzie począwszy od 1.01.2005 r. pełnić rolę sekretariatu Komitetu Sterującego. Komitet Sterujący jest również wymieniany jako podmiot, z którym współpracują Regionalne Grupy Eksperckie.

W strukturze wdrażania nie została zdefiniowana rola samorządu województwa, dla którego wspieranie innowacji jest zadaniem ustawowym,¹⁶ a którego faktyczne zaangażowanie wskazuje na rolę kluczową.

Do wdrożenia Regionalnej Strategii Innowacji przy Urzędzie Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego zaplanowane zostało utworzenie jednostki koordynującej - Centrum Monitoringu RSI, która realizowałaby następujące zadania (RSI s. 59):

- Monitoring wdrażania zadań w ramach strategii;
- Nadzór nad prawidłowością realizowanych zadań;
- Przedstawienie informacji Zarządowi oraz Sejmikowi Województwa Świętokrzyskiego o realizowanych zadaniach w ramach strategii;
- Współpraca z Konsorcjum Projektu Regionalnej Strategii Innowacji dla wdrażania zadań wynikających z realizacji założeń projektu;
- Opracowanie i wdrożenie w życie, przy udziale grup eksperckich oraz Regionalnego Forum Innowacji, Programu Wykonawczego na lata 2007-2013, a następnie na dalsze lata.
- Pełnienie roli sekretariatu Komitetu Sterującego począwszy od 1.01.2005 roku.

W przyszłości w miarę wzrostu świadomości znaczenia innowacji dla rozwoju lokalnego przewidywane było powołanie Powiatowych Komitetów Sterujących oraz Powiatowych Centrów Monitoringu.

Instytucją zajmującą się koordynowaniem i wspieraniem RSI miała być spółka prawa handlowego, której w miarę potrzeb udziałowcami winny być organizacje tworzące Konsorcjum Regionalnej Strategii Innowacji i Transferu Technologii lub spółka córka ŚCITT czy też odrębny podmiot (RSI s. 59).

Od czasu zatwierdzenia „*Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005-2013*” do chwili sporządzania raportu (4 lata), nie zostało powołane do życia Centrum Monitoringu RSI, ani tym bardziej odpowiednie gremia na poziomie powiatów.

¹⁶ Ustawa o samorządzie województwa

Z perspektywy obecnej wiedzy i dotychczasowych doświadczeń wydaje się, iż powołanie odrębnej jednostki monitorującej nie jest jedyną możliwą ścieżką, a monitorowanie Strategii może być prowadzone w formie badań zleczanych na zewnątrz. O wyborze właściwego rozwiązania w przyszłości powinien zdecydować rachunek ekonomiczny, a zwłaszcza możliwość (lub brak możliwości) utrzymania jednostki w dłuższym horyzoncie czasowym. W każdym przypadku Jednostka Koordynująca – Zarządzająca powinna zapewnić analizę wyników badania i rekomendacji oraz „przełożyć” wyniki na konkretne działania. Zagadnieniem równie ważnym, a pominiętym w systemie wdrażania i monitorowania jest ewaluacja, czyli ocena skuteczności prowadzonych działań z punktu widzenia wyznaczonych celów, z uwzględnieniem efektywności, trwałości i oddziaływania.

Podobnie, jak w przypadku Centrum Monitoringu do 2009 roku nie została powołana do życia żadna spółka prawa handlowego, której przypisano by rolę koordynowania i wspomagania procesu wdrażania *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005-2013*. Wydaje się, że tę rolę powierzono ŚCiITT. Ocena skuteczności realizacji zadań przez ŚCiITT powinna być przedmiotem badania ewaluacyjnego.

W systemie koordynowania prac nad RSI oraz wspierania Centrum Monitoringu w tym zakresie, przewidziany został udział następujących już istniejących (pkt 1,2,3,6), planowanych do powołania podmiotów zewnętrznych (pkt 4,5) oraz mniejszych zespołów lokalnych, grup roboczych i eksperckich. (RSI s. 60-62):

1. **Świętokrzyskiego Centrum Innowacji i Transferu Technologii sp. z o.o.** które winno być siecią organizacji wspierających innowacyjność i transfer technologii
2. **Staropolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej** – w strukturach której przewidziano wydzielenie zespołu zadaniowego, który mógłby zająć się wspieraniem innowacyjności w mikroprzedsiębiorstwach.
3. **EPRD Biura Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionu** – w strukturach którego miał być powołany zespół wspierający samorządy lokalne w działaniach na rzecz rozwoju innowacyjności
4. **Centrum Promocji Metod Zarządzania przy Akademii Świętokrzyskiej** (Uniwersytet Humanistyczno - Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach) - ośrodek mający popularyzować nowoczesne metody zarządzania, zwłaszcza dla pracowników MSP .
5. **Ośrodka Metodyki Kształcenia Przedsiębiorczości**, który winien koordynować całokształt przedsięwzięć w oświacie, ulokowanego przy Kuratorium Oświaty.

6. **Akademickiego Ośrodka Badań Regionalnych**, działającego przy Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji w Kielcach (dziś: Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa) zajmuje się analizą opinii i oczekiwań społecznych w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego. Badania mają charakter demoskopijny i obejmują mieszkańców województwa, instytucje samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i inne grupy docelowe¹⁷
7. W okresie początkowym wdrażania Strategii założono powstanie mniejszych zespołów kreujących rozwój innowacji w regionie świętokrzyskim jak:
 - **Lokalne zespoły rozwoju innowacji** powinny tworzyć układ związany z obszarem innowacyjnym o ustalonej strukturze z wytypowanymi osobami, które zajmować będą się pracami badawczymi oraz wykorzystaniem innowacji i badań;
 - **Lokalne zespoły innowacji** funkcjonujące przy szkołach wyższych lub centrach innowacji, które będą rozwijać formy kontaktów środowisk tworzących innowacje z administracją państwową.
8. **Regionalne Grupy Robocze** – dość szczególną rolę w systemie, przypisano Grupom Roboczym, które miały funkcjonować jako swojego rodzaju Komisje – Regionalnego Forum Innowacji. Rekomendowano jednocześnie, aby było to ciało o charakterze wyłącznie konsultacyjnym.
9. **Grupy Ekspertckie** - ciało o charakterze horyzontalnym. Każda Grupa Ekspertcka prowadzić będzie działalność w pewnym obszarze funkcjonalnym realizacji Regionalnej Strategii Innowacji.
10. **Lokalne centra innowacji** - w Regionalnej Strategii Innowacji został położony nacisk na tworzenie lokalnych centrów innowacji w miastach, np. Kielce, Sandomierz, Opatów.

Żadna ze struktur, które miały zostać utworzone na potrzeby wdrażania i monitoringu RSI, nie powstały. Brak danych aby którykolwiek podmiot Konsorcjum wystąpił z inicjatywą w tej sprawie.

Instytucje otoczenia biznesu już istniejące, a którym przypisano szczególną rolę w koordynowaniu prac nad RSI, zajmują się w przeważającej większości typową działalnością konsultingową. Należy jednak dostrzec pewne inicjatywy z zakresu innowacyjności, a podejmowane w dłuższym horyzoncie czasowym. Na uwagę zasługują takie działania, jak:

- udział ŚCIITT oraz SIPH w sieci 30 wyspecjalizowanych ośrodków Enterprise Europe Network na terenie Polski (od 1 stycznia 2008). Działalność ośrodków obejmuje m.in. promowanie

¹⁷ Brak informacji o jego działalności

wszelkich form innowacji, przyspieszenie tworzenia społeczeństwa informacyjnego oraz zwiększanie konkurencyjności przedsiębiorstw,

- udział ŚCIITT w Krajowej Sieci Innowacji KSU, świadczącej usługi doradczą o charakterze proinnowacyjnym, polegające na: przeprowadzeniu audytu technologicznego (ocena potencjału i potrzeb technologicznych przedsiębiorcy) oraz przeprowadzeniu procesu transferu technologii (poprawa istniejącego lub wdrożenie nowego procesu technologicznego, produktu lub usługi)
- podjęcie przez SIPH inicjatywy utworzenia nagrody NOVATOR, przyznawanej od 3 lat przedsiębiorstwom z województwa świętokrzyskiego, które w minionym roku zrealizowały najlepsze przedsięwzięcia o charakterze innowacyjnym, a także instytucjom i ludziom, którzy sprzyjają innowacjom.¹⁸

Ocena skuteczności tych działań oraz ich wpływu na poziom innowacyjności powinna być przedmiotem ewaluacji.

Pierwszy monitoring RSI miał nastąpić za dwa lata po wprowadzeniu Strategii, następne co rok i zakończone raportem przedstawiającym skuteczność podjętych działań (RSI s. 64). W strategii zapisano że po pierwszym roku powinna nastąpić korekta samych wskaźników, tak aby były dopasowane optymalnie i nie utrudniały rozwoju innowacyjności (RSI s. 72)

W czerwcu 2006 r. w ramach ZPORR - działania 2.6. Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy rozpoczęła się realizacja projektu „RSI Promonit”, realizowanego przez ŚCIITT, która trwała. Celem miało być:

- promowanie wiedzy na temat RSI poprzez organizację konferencji otwierającej, 12 konferencji powiatowych oraz 12 seminariów, publikacje w prasie lokalnej, materiały promocyjne oraz stronę internetową <http://rsi.it.kielce.pl>
- przeprowadzenie metodą ankietową szczegółowych badań w oparciu o wyznaczone w RSI obszary monitoringu i przyporządkowanie do nich wskaźników oraz sporządzenie analiz i raportów z wyników rozwoju RSI w województwie.

¹⁸ Należy zaznaczyć, że w roku 2009 Samorząd Województwa ustanowił nagrodę „Świętokrzyski Racjonalizator”, której celem jest wyłonienie rozwiązań opatentowanych lub posiadających prawo ochronne na wzór użytkowy przyznane przez Urząd Patentowy RP jednostkom działającym na terenie Województwa Świętokrzyskiego.

Należy podkreślić, że strategia, jako kierunkowy dokument długofalowy wymaga przełożenia celów na działania operacyjne, a więc wymaga opracowania dokumentu o charakterze wdrożeniowym, co zostało w RSI zapisane jako Program Wykonawczy na lata 2007-2013 (str. 59). Wydaje się, iż brak takiego dokumentu, o krótszym horyzoncie czasowym jest jedną z przyczyn słabych postępów w realizacji Strategii, która „wdrażana” jest projektowo, czasami poprzez projekty przypadkowe. Potrzebna jest zmiana utrwalającej się praktyki polegającej na tym, że zamiast koncepcyjnie przygotowywać przemyślane i potrzebne projekty a następnie lub równoległe poszukiwać źródeł ich finansowania, preferowane jest podejście: pojawiają się fundusze – szybko poszukuje się „na co je wydać”, przy czym potencjalne efekty tego „wydawania” są traktowane jako drugorzędne (niektóre projekty realizowane w okresie od marca do czerwca 2009 w ramach działania 2.6 ZPORR). Może to być prawdopodobnie jedna z przyczyn słabości regionalnego systemu innowacji.

Wydaje się, iż źle zostały określone proporcje pomiędzy wdrażaniem a monitorowaniem – tak jakby większy nacisk był położony na monitorowanie. Monitorować powinno się wdrożenia (w cyklu rocznym) oraz stan innowacyjności województwa (w cyklu dostosowanym do badań GUS). W systemie RSI zupełnie pominięto problematykę ewaluacji czyli oceny.

Struktura wdrażania RSI powinna być ponownie przemyślana i zaprojektowana, z wykorzystaniem dotychczasowych doświadczeń we wdrażaniu programów operacyjnych w województwie oraz precyzyjnym podziałem zadań pomiędzy szczeblem zarządzania, wdrażania i monitorowania Strategii.

Na podstawie powyższych ustaleń skonstatować należy, że RSI pozostaje nadal jedynie dokumentem, o dużym poziomie ogólności, w niewielkim stopniu powiązany z sektorem przedsiębiorstw, co jeden z uczestników zespołu przygotowującego raport, reprezentujący środowisko przedsiębiorców skomentował: **„pieniądze na tworzenie systemu innowacji wydano, tylko innowacji z tego nie przybyło”**.

1.2. Realizacja projektów pilotażowych

Kluczowym wskaźnikiem efektywności regionalnego systemu innowacji jest zdolność do kreowania projektów służących wzrostowi innowacyjności regionu i ich wdrażanie. Najważniejsi aktorzy generowania projektów pilotażowych, które należałoby potraktować jako „wzorcowe” dla rozwoju innowacyjności w regionie, to: samorząd, instytucje otoczenia biznesu, uczelnie, jednostki badawczo rozwojowe.

Spośród 21 projektów ogółem zgłoszonych w trakcie prac nad Strategią, mających na celu podniesienie poziomu innowacyjności, metodą selekcji do grona projektów pilotażowych autorzy Strategii zakwalifikowali siedem projektów, kierując się statusem instytucji zgłaszającej, zgodnością z celami RSI, innowacyjnością projektu i jego znaczeniem dla innowacyjności regionu (RSI s. 73).

Zestawienie wytypowanych projektów pilotażowych:

L.p.	Nazwa projektu	Cel projektu
1	e-świętokrzyskie	Rozbudowa infrastruktury informatycznej – wdrożenie elektronicznej obsługi obywatela w województwie świętokrzyskim.
2	Utworzenie Parku Naukowo-Technologicznego w województwie świętokrzyskim	Wzmocnienie i wykorzystanie potencjału regionalnego sektora akademickiego i naukowo – badawczego dla rozwoju przedsiębiorczości i wzmocnienia konkurencyjności przedsiębiorstw działających na rynku, poprzez utworzenie Parku Naukowo – Technologicznego w Województwie Świętokrzyskim.
3	Budowa preinkubatora/inkubatora przedsiębiorczości w województwie świętokrzyskim	Powołanie do życia instytucji wspomagającej organizację i funkcjonowanie mikroprzedsiębiorstw oraz kształtującej umiejętność tworzenia i prowadzenia działalności gospodarczej.
4	Regionalna Sieć Innowacji i Transferu Technologii (RSITT)	Wspieranie innowacyjności regionu poprzez stworzenie i rozwój systemu komunikacji i wymiany informacji dla kojarzenia dostawców i odbiorców nowych technologii.
5	Akademicki Ośrodek Badań Regionalnych	Stały monitoring zachodzących procesów społeczno-gospodarczych i skuteczności wdrażania programów prorozwojowych.

6	Telemedycyna	Podniesienie jakości świadczonych usług medycznych poprzez zastosowanie technologii teleinformatycznych.
7	Budowa portalu edukacyjnego – Świętokrzyskie Centrum Edukacji na Odległość (SCENO)	Stworzenie internetowego centrum edukacyjnego wraz z interaktywnym systemem weryfikowania wiedzy i umiejętności.

Syntetyczne wnioski wynikające z weryfikacji projektów, pod kątem stanu ich realizacji, zgodności z założeniami: instytucjonalnymi, programowymi oraz finansowymi, są następujące:

2 projekty zostały w pełni zrealizowane tj.

- *Portal edukacyjny – Świętokrzyskie Centrum Edukacji na Odległość (SCENO)* - zakończony a jego trwałość wykracza poza okres realizacji projektu - SCENO funkcjonuje do dnia dzisiejszego. Dwukrotnie uzyskał nominację w Konkursie: Lider Innowacji – w roku 2007 (wyróżnienie) oraz tytuł: "Najlepsza inwestycja w człowieka 2007", a ponadto w roku 2009 zajął 1 miejsce w Kategorii 4. „Technologie społeczeństwa informacyjnego” w Konkursie zorganizowanym w ramach projektu „Doświadczenia wdrażania Regionalnych Strategii Innowacji” prowadzonego na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.
- *„e-świętokrzyskie – rozbudowa infrastruktury informatycznej” - wdrożenie elektronicznej obsługi obywatela w województwie świętokrzyskim* – zakończony I etap finansowany w ramach ZPORR 2004-2006, projekt będzie na dużą skalę kontynuowany w ramach RPO oraz PO RPW w okresie 2007-2013;

2 projekty zostały zrealizowane częściowo, tj.

- *Utworzenie Parku Naukowo – Technologicznego w Województwie Świętokrzyskim* – rozpoczęty w zakresie przygotowania dokumentacji niezbędnej dla utworzenia Parku, będzie realizowany jako duży projekt inwestycyjny (prawdopodobnie – ponieważ projekt znalazł się na liście zagrożonych¹⁹) od roku 2011 w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej.
- *Regionalna Sieć Innowacji i Transferu Technologii (RSITT)*, gdyż w projektach uwzględniających elementy projektu pilotażowego, brak informacji o realizacji zadania pn.:

¹⁹ <http://www.nieprzegapzmian.pl/index,biuro,aktualnosci,45.xhtml>

Opracowanie kompleksowej oferty jednostek badawczo-rozwojowych oraz identyfikacja potrzeb w oparciu o wizytacje i audyty technologiczne;

1 projekt (*Budowa preinkubatora/ inkubatora przedsiębiorczości w województwie świętokrzyskim*) **został zrealizowany w ograniczonym zakresie**, a instytucją go realizującą nie był SCIITT jednostka zgłaszająca projekt pilotażowy. Zadanie było realizowane przez samorząd Miasta Kielce. Zakończono I etap kompleksowego przygotowania dokumentacji, budowania partnerstwa oraz promocji wiedzy z zakresu innowacji, natomiast sam projekt inwestycyjny Kielecki Inkubator Technologiczny będzie realizowany w latach 2008-2012 w ramach projektu „Budowa infrastruktury Kieleckiego Parku Technologicznego”.²⁰

1 projekt nie został zrealizowany w ogóle, tj. *Telemedycyna*

1 projekt - *Akademicki Ośrodek Badań Regionalnych* – funkcjonuje przy Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji (obecnie Wyższej Szkole Ekonomii i Prawa) – nie został jednak powołany w trybie realizacji projektu pilotażowego.

Cztery, spośród siedmiu projektów pilotażowych zgłoszone zostały do realizacji na etapie tworzenia Strategii przez jeden, ten sam podmiot: Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii sp. z o. o. – jednostkę z dominującym udziałem Samorządu Województwa Świętokrzyskiego. Ostatecznie, jednostce tej udało się zrealizować częściowo jeden projekt i rozpocząć realizację drugiego. Pozostałe dwa projekty weszły w fazę wdrażania, dzięki zupełnie innym jednostkom.

Należy podkreślić, iż wyszczególnione w Strategii projekty pilotażowe nie były projektami w ścisłym znaczeniu (mającymi przygotowaną dokumentację aplikacyjną i projektową oraz zidentyfikowane źródła finansowania), były natomiast pewną „idea” projektów, najczęściej niedoszacowanych, których realizacja miała przynieść pewne, dość ogólnie sformułowane efekty, często na skalę wykraczającą poza ramy pilotażu (np. realizacja projektu e-świętokrzyskie o wartości 3,2 mln Euro miała m.in. umożliwić „powszechny dostęp do szerokopasmowego internetu i rozległych sieci komputerowych”. Wydaje się, iż uzyskanie tak zapisanego efektu będzie możliwe nie wcześniej niż po zakończeniu 3 projektów o wartości przekraczającej 100 mln Euro, planowanych w obecnej perspektywie programowania 2007-2013 w ramach RPO, PO RPW oraz PO IG. Jakkolwiek wskazywano źródła finansowania tych projektów pochodzące z programów operacyjnych na lata 2004-2006 (ZPORR, SPO WKP oraz SPO RZL), to jednak w praktyce okazało się, iż skala i zakres rzeczowy niektórych projektów są tak duże, iż ich realizacja przy ograniczonych możliwościach finansowych wymaga etapowania i odłożenia w czasie. W tej sytuacji zapisane w Strategii

²⁰ *Budowa infrastruktury Kieleckiego Parku Technologicznego* [online], <http://www.inkubator.kielce.pl/>

spodziewane efekty projektów pilotażowych (nieadekwatne do idei pilotażu np. str. 98) w znacznej części nie mogły zostać osiągnięte. Należy jednak podkreślić, że projekty w całości lub w części zrealizowane mają istotne znaczenie dla RSI i powinny być kontynuowane i rozwijane.

1.3. Działania w ramach RSI z uwzględnieniem okresów programowania

Budowa nowoczesnego systemu innowacji w województwie świętokrzyskim, z uwagi na długofalowość wszystkich działań składających się na ten cel, została podzielona na dwa etapy wyodrębnione na podstawie dostępności funduszy strukturalnych na rzecz rozwoju tego systemu:

- Etap I - obejmujący okres 2005-2006²¹ (częściej pojawiający się jednak w treści dokumentu jako 2005-2007), obejmujący perspektywę programowania 2004-2006 (Narodowy Plan Rozwoju)
- Etap II – obejmujący okres programowania 2007-2013 (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia).

ETAP I lata 2005-07

Etap I z uwagi na bardzo krótki okres czasu miał służyć osiągnięciu celu doraźnego strategii, tj. budowie Regionalnego Systemu Innowacji.

Pomimo założeń dotyczących jedynie „pomocniczości” funduszy strukturalnych dostępnych w latach 2004-2006, tak naprawdę tworzenie systemu oparto głównie na zewnętrznych środkach finansowych – funduszach europejskich oraz dotacjach z budżetu państwa na współfinansowanie projektów. (Projekty realizowane przez przedsiębiorców z ZPORR w województwie świętokrzyskim mogły być współfinansowane z środków unijnych do wysokości 65%).

Jak już wcześniej wspomniano, w tym już zakończonym etapie struktura celów i związanych z nim zadań dla Zespołu I jest jasna i przejrzysta. Składa się z trzech poziomów: celu strategicznego, celów warunkujących, doprecyzowanych przez 3-5 priorytetów (w sumie 26).

²¹ Okres 2005-2006 został wprost wskazany we Wstępie do dokumentu „Regionalna Strategia Innowacji Województwa świętokrzyskiego na lata 2007-2013”, Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2004, str. 8

Odrębną opinię przytacza Zespół 3 w oparciu ocenę dokonaną przez grupę ekspertów pod kierownictwem prof. G.Gorzelaka, który stwierdza, że cele na niższych poziomach są mało przejrzyste a „Cele krótkookresowe wydają się nierealne do osiągnięcia w zakładanym terminie ...”²² i dalej, że „Cele strategii – w swoim najogólniejszym wyrażeniu – należy ocenić pozytywnie. Jednak ich dezagregacja na zadania i przedsięwzięcia – tak w etapie pierwszym, jak i drugim – nie pozwala na uzyskanie realnego obrazu procesu wdrażania strategii. Zadania są niekonkretne, formułowane w trybie postulatycznym, nie są do nich przypisane jednostki wdrażające, nie są podane horyzonty czasowe realizacji projektów, ani też środki, z których będą finansowane.”²³

Przeglądu poszczególnych programów operacyjnych i projektów, jakie realizowane były w ramach działań przypisanych do modelu dla tego etapu dokonał Zespół 1, który w oparciu o metodologię i wyniki projektu PROMONIT²⁴ przygotował zestawienia tabelaryczne zawierające spis projektów realizowanych w ramach poszczególnych programów operacyjnych w podziale na działania.

Zdaniem Zespołu 1 dla realizacji pięciu celów warunkujących Regionalnej Strategii Innowacji (nie ujęty w tej części został cel warunkowy nr 6 RSI – *Optymalne wykorzystanie funduszy UE dla realizacji RSI*), wdrożonych zostało ogółem 725 projektów współfinansowanych w dużej części ze środków strukturalnych UE. Poziom środków finansowych, jakie zostały w ten sposób zaangażowane w inwestycje w zasoby ludzkie oraz techniczne wyniosły 1,5 mld PLN, zaś poziom dofinansowania ich ze środków wspólnotowych 736 mln zł. Zestawienie projektów przypisanych do modelu I etapu RSI stanowi załącznik nr 1 do Raportu Zespołu 1.

Należy jednak przytoczyć w tym miejscu uwagę Zespołu 2, dokonującego przeglądu publikacji, w tym cytowanego opracowania²⁵. Zdaniem Zespołu 2 autorzy bardzo szeroko interpretują oddziaływanie niektórych przedsięwzięć na innowacyjność gospodarki, a w szczególności na realizację celu 2 *Rozwój działalności badawczej na rzecz wyzwania wewnętrznych czynników rozwoju regionu*. Do tego celu przypisano 32 działania i poddziałania trzech Programów: ZPORR, SPO WKP oraz SPO RZL. Można odnieść wrażenie, iż autorzy nie przeprowadzili analizy celów wybranych

²² Gorzelak G.: *Polskie regionalne strategie innowacji: Ocena i wnioski dla dalszych działań* http://www.euroreg.uw.edu.pl/index.php/pl/dokumenty/doc_download/2-polskie-regionalne-strategie-innowacji-ocena-i-wnioski-dla-dalszych-dziaa.html

²³ Gorzelak.G.: j.w.

²⁴ *Analiza wyników monitoringu rozwoju regionalnej strategii innowacji województwa świętokrzyskiego*, Wyd. Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z .o.o., Kielce 2008, s. 259-261.

²⁵ *Analiza wyników monitoringu rozwoju regionalnej strategii innowacji województwa świętokrzyskiego*, Wyd. Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z .o.o., Kielce 2008, s. 259-261

priorytetów i działań. Przykładowo można tu wskazać: działanie 1.1 ZPORR – Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego, działanie 3.4 ZPORR – Mikroprzedsiębiorstwa, działanie 2.4.2 SPO WKP – Gospodarka wodno-ściekowa, działanie 1.4 SPO RZL – Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka – i wiele innych. Jakkolwiek wszystkie z wymienionych działań mogą oddziaływać na szeroko rozumianą konkurencyjność województwa, to ich wpływ na poprawę innowacyjności trudno byłoby wykazać, a cele tych działań nie odnoszą się do innowacji. W jednym z wniosków do rozdziału 7. stwierdza się: „3. Przyporządkowania wpływu działań programów operacyjnych dokonano na poziomie ogólnym – bez dokładnej analizy celów i rezultatów poszczególnych projektów nie ma możliwości dokładnej oceny wpływu realizowanych projektów na realizację celów RSI”.²⁶

Wydaje się, iż w tej sytuacji weryfikacja listy projektów oraz ocena ich wpływu na realizację celów RSI powinna być przedmiotem ewaluacji.

Szczególne miejsce w tej analizie zajmują projekty, jakie zostały zrealizowane w ramach Działania 2.6 *Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy Zintegrowanego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2004-2006*. To właśnie działanie bowiem zostało specjalnie dedykowane projektom realizującym założenia strategii innowacyjnych, nie tylko w województwie świętokrzyskim, ale i całym kraju.

Celem Działania 2.6 ZPORR, było *podniesienie potencjału regionalnego w zakresie innowacji (w ramach Regionalnych Strategii Innowacyjnych lub strategii rozwoju województw) poprzez wzmocnienie współpracy między sektorem badawczo- rozwojowym a gospodarką, co prowadzi do podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw działających na regionalnym i lokalnym rynku*.

W ramach Działania 2.6 przewidziane zostało wsparcie w następujących obszarach:

1. tworzenie i dostosowanie Regionalnych Strategii Innowacyjnych;
2. tworzenie sieci transferu innowacji pomiędzy sektorem badawczo – rozwojowym, przedsiębiorstwami i innymi podmiotami na poziomie regionalnym i lokalnym;
3. rozwój systemu komunikowania się i wymiany informacji (w tym zbieranie danych i tworzenie baz danych) jak i informacja dotycząca szkoleń i innych działań edukacyjnych wspierających transfer innowacji;

²⁶ str. 308

4. transfer wiedzy z sektora badawczo - rozwojowego do przedsiębiorstw poprzez staże w przedsiębiorstwach:
 - o absolwentów szkół wyższych,
 - o pracowników sektora badawczo – rozwojowego;
5. stypendia dla najlepszych absolwentów szkół wyższych kontynuujących naukę na studiach doktoranckich z zakresu nauk ścisłych, technicznych oraz kierunków studiów wykorzystywanych w rozwoju klastrów przemysłowych. Kierunki te określone są w ramach Regionalnej Strategii Innowacyjnej lub strategii rozwoju województwa.

Z uwagi na zbieżność celów strategii oraz celów tego Działania, dokonano szczegółowej analizy każdego z 28 projektów, jakie były przedmiotem finansowania w ramach tego Działania ZPORR 2004-2006.

Efektom pracy nad tymi projektami jest kompleksowe zestawienie w formie tzw. Kart Projektu, stanowiące załącznik nr 3 do Raportu Zespołu 1, w którym przedstawiono karty wszystkich 28 projektów. Karty sporządzono w jednolitym układzie z podaniem beneficjenta, celu projektu, założonych zadań, stopnia realizacji wskaźników i oceną pod kątem wpływu na RSI i stopnia zgodności z celami RSI.

Wśród 28 projektów beneficjentami są: uczelnie (4), ŚCITT (7), samorząd terytorialny (6) i pozostałe podmioty (11). Wartość zaangażowanych środków wyniosła 13,7 mln zł.

2 projekty uznane zostały jako niezgodne z celami RSI, 5 częściowo zgodne, wpisujące się w cele RSI. 3 projekty dotyczyły wyłącznie promocji projektu. Niektóre projekty zostały zakończone wraz z zakończeniem finansowania np. Centrum Rozwoju Klastrow, który mógł mieć duże znaczenie dla realizacji celów RSI.

Niektóre z projektów sądząc po tytule zapowiadały się ambitnie i znacząco dla celu RSI, ale ich realizacja okazała się niewspółmierna do przedstawionych założeń i tytułu, np.:

Projekt (6) *Innowacyjne metody wykorzystania czystych źródeł energii w woj. Świętokrzyskim* nie skutkowało realizacją projektów, a jedynie miał charakter promocyjny.

Projekt (7) *Budowanie regionalnego systemu innowacji – organizacja wieloletniego cyklu konferencji naukowych na temat innowacyjności i konkurencyjności gospodarki* zapowiadał nawiązanie współpracy nauki, administracji i gospodarki w celu stymulowania innowacyjnego myślenia. Odbyły się 2 konferencje (w roku 2006 i 2007), w wyniku których powstały dwie obszernie publikacje zawierające materiały konferencyjne – zbiór referatów, pogłębiających wprowadzie wiedzę

teoretyczną, także na tematy związane z innowacyjnością i konkurencyjnością regionu, jednakże nie zaowocowały trwałą współpracą nauki z gospodarką. Nie powstał cykl, który być dopiero zaistnieje.

Projekt (8) *Budowanie regionalnego systemu innowacji – analiza strukturalna gospodarki regionu świętokrzyskiego i jej wykorzystanie pod kątem podnoszenia konkurencyjności i innowacyjności regionu* zapowiadał kompleksową analizę gospodarki woj. świętokrzyskiego i wskazanie działań dla samorządu terytorialnego mających na celu podniesienie konkurencyjności i innowacyjności, a powstałe w wyniku projektu opracowanie zawiera szereg różnej wagi wniosków a także rekomendacje pod adresem środowisk uczestniczących w tworzeniu Strategii i budowaniu Regionalnego Systemu Innowacji. Jednakże brak procedur analizy i wdrażania rekomendacji w ramach RSI przyczynił się do tego, że powstała jako jedna z pierwszych publikacji w ramach RSI trafiła „na półkę”.

Projekt (9) *Zarządzanie relacjami z pacjentem CRM w świętokrzyskim* miał na celu stworzenie sieci współpracy w zakresie obsługi systemów CRM w służbie zdrowia, ale jego słabością jest ograniczony zasięg, stworzono zaledwie jedną sieć współpracy i zrealizowano jedną inicjatywę innowacyjną.

Projekt (13) *Tworzenie i rozwój współpracy służącej transferowi know-how poprzez promocję i upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie odnawialnych źródeł energii* – efektem tego projektu powinna być koncepcja rozwoju OZE dla województwa, podczas, gdy opracowania na ten temat brak.

Projekt (24) *Odnawialne źródła energii w świętokrzyskim* którego celem było zwiększenie kompetencji firm doradczych i gmin w wykorzystaniu odnawialnych źródeł i opracowanie strategii w tym zakresie dla 10 gmin, niestety nie skutkowało wdrożeniami, nie ma żadnej informacji o tym żeby którakolwiek z tych gmin podejmowała inwestycje w tym zakresie.

Na podstawie zebranych informacji dotyczących ilości projektów zrealizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego, przygotowane zostały zestawienia graficzne (w tekście raportu Zespołu 1) oraz tabelaryczne w załączniku 4 do raportu.

Jako działanie bezpośrednio powiązane z regionalnym systemem innowacji, uznano Działanie 2.6 Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy ZPORR, przyporządkowane do celu 5. RSI **(Budowa instytucjonalnych form współpracy środowiska akademickiego, władz regionalnych i gospodarki).**

W ramach tego Działania zrealizowanych zostało ogółem 28 projektów, a wartość ich osiągnęła poziom 13,7 mln PLN, z których część realizowano we współpracy ze środowiskiem akademickim.

Można oczekiwać, że kolejny etap – ewaluacja – udzieli odpowiedzi na pytanie, czy szanse jakie stwarzało to działanie dla rozbudowy Regionalnego Systemu Innowacji, zostały w pełni wykorzystane.

W przypadku Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, największa liczba i wartość projektów zrealizowana została w ramach Działań:

- 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki* – 28,
- 1.2 *Perspektywy dla młodzieży* - 27,
- 1.3 *Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia* – 27.

W przypadku Działania 2.2 *Podnoszenie jakości nauczania w odniesieniu do potrzeb rynku pracy*, na terenie województwa nie był realizowany żaden projekt.

Bazując na zapisach *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego*, opracowaniu powstałym w ramach projektu RSI Promonit pt. *Analiza wyników monitorowania rozwoju Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego* oraz raporcie Zespołu 1 sformułowano syntetyczne wnioski dotyczące I etapu wdrażania RSI:

1. W krótkiej perspektywie czasowej założono stworzenie Regionalnego Systemu Innowacji Województwa Świętokrzyskiego, który doprowadzić powinien do zwiększenia udziału przedsiębiorstw o wysokiej innowacyjności w ogólnej liczbie małych i średnich firm (RSI s. 52). Tymczasem system nie w pełni funkcjonuje, założenie okazało się zbyt ambitne. Podejmowanych wiele - ale nie skoordynowanych przedsięwzięć - nie znalazło „przełożenia” na trwałą współpracę z przedsiębiorcami w dziedzinie wdrażania nowych technologii oraz innowacyjnych produktów i usług.
2. Podejmowane działania (realizowane projekty) w ramach priorytetów przypisanych celom warunkującym nie przybliżają do osiągnięcia celu strategicznego. Wprawdzie są symptomy współpracy środowisk odpowiedzialnych za RSI, jednak bardzo niewiele z nich nosi znamiona trwałości. Słabą stroną tych działań jest zbyt małe oddziaływanie i powiązanie z sektorem przedsiębiorczości. O ile dostrzega się elementy współpracy pomiędzy nauką, instytucjami otoczenia biznesu i administracją, to brakuje współpracy z przedsiębiorcami. Instytucje wykazują zbyt małą aktywność i skuteczność w kontaktach z biznesem.

3. Jakakolwiek diagnoza wpływu projektów tzw. „miękkich” współfinansowanych szczególnie z Europejskiego Funduszu Społecznego (ZPORR oraz SPO RZL) nie jest możliwa na obecnym etapie. Wnioski, które byłyby poparte danymi statystycznymi będą możliwe wyłącznie po przeprowadzeniu ewaluacji oddziaływania EFS na rozwój zasobów ludzkich w regionie.
4. Podkreślić należy, iż niewielka część dotychczas wydatkowanych środków przyczyniła się w sposób bezpośredni czy pośredni w budowanie regionalnego systemu innowacji.
5. Analiza projektów w oparciu o wytyczone cele, wykazała brak aktywności w absorpcji funduszy zewnętrznych przez środowiska okołobiznesowe, szczególnie w kontekście Celu warunkowego nr 4. *Rozwój instytucji otoczenia biznesu* i priorytetów ich realizujących oraz celu 5. *Budowa instytucjonalnych form współpracy środowiska akademickiego, władz regionalnych i gospodarki*.
6. Zauważa się natomiast wzrastającą aktywność w absorpcji funduszy zewnętrznych przez środowiska naukowe i akademickie, zarówno w dziedzinie projektów infrastrukturalnych, rozwijających bazę naukowo-dydaktyczną uczelni, jak i w obszarze projektów miękkich.
7. Do wyjątków należą nieliczne inicjatywy zmierzające do tworzenia sieci trwałych powiązań istniejących podmiotów, które przyczyniałyby się do budowy regionalnego systemu innowacji.
8. Elementy tworzenia regionalnego systemu innowacji kończyły się na ogół z chwilą zakończenia realizacji każdego projektu, zmierzającego do takiego celu i finansowania ze środków zewnętrznych.

ETAP II lata 2007-13

Opracowując założenia RSI i planując działania do realizacji na lata 2007-2013 przyjęto podział działań innowacyjnych na trzy grupy problemowe (RSI s. 55):

1. Kształtowanie postaw proinnowacyjnych
2. Adaptacja wynalazków i nowych technologii, benchmarking
3. Badania i Rozwój

W I grupie problemowej przyjęto założenie, że kształtowanie postaw proinnowacyjnych winno odbywać się za pośrednictwem placówek oświatowych, szkół wyższych i organizacji wspierania biznesu, przy czym za kluczowe jednostki uznano Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii, Staropolską Izbę Przemysłowo-Handlową oraz EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionu.

W II grupie problemowej założono wypracowanie oraz stabilizację powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami, a placówkami badawczymi. I znowu szczególną rolę przydzielono ŚCITT i SIPH oraz inkubatorom przedsiębiorczości.

Do realizacji celów III grupy problemowej wskazano Politechnikę Świętokrzyską jako lidera w zakresie przedsięwzięć badawczych.

Kierunki działań RSI w II etapie realizacji zostały ujęte bardzo szeroko. Cele zebrano w 4 główne grupy, a następnie dokonano ich dalszego stopniowania i podziału na cele bardziej szczegółowe. Cele są nieczytelne, nie narzucają konkretnych kierunków realizacji Strategii, a jedynie stanowią pewne założenia (wytyczne) do działania. Wyrażają oczekiwania wielu środowisk zaangażowanych w realizację Regionalnej Strategii Innowacji, powodując iż zidentyfikowano wiele możliwości współfinansowania potencjalnych projektów praktycznie z każdego programu, w szczególności:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013
- PO Kapitał Ludzki
- PO Rozwój Polski Wschodniej
- PO Innowacyjna Gospodarka
- PO Infrastruktura i Środowisko.

Przegląd projektów obecnie realizowanych, zgodnych z założeniami celów II etapu RSI, dokonany w układzie poszczególnych programów operacyjnych, zawarto w załączniku nr 5 raportu Zespołu 1.

Zauważyć należy że etap II RSI znajduje się w trakcie realizacji. Wiedzę na temat realizowanych projektów utrudnia brak dostępu do informacji o podpisanych pre-umowach (warunkiem podpisania umowy ostatecznej jest przedłożenie kompletnej dokumentacji technicznej w zakresie realizowanych inwestycji). Stąd niejednokrotnie projekty, które znajdują się już w trakcie realizacji i najprawdopodobniej uzyskają dofinansowanie zewnętrzne ze środków UE nie są ujęte w zestawieniach umieszczonych w tekście raportu Zespołu 1 i jego załącznikach.

Do końca października 2009 roku z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przyznano dla województwa świętokrzyskiego 198 dotacji na łączną kwotę 1 363 080 815,79 zł oraz z Europejskiego Funduszu Społecznego 464 dotacje na kwotę 392 168 930,30 zł.

Wprawdzie baza ta jest niepełna i występują opóźnienia jej aktualizacji, niemniej jednak można zauważyć dużą aktywność podmiotów spoza województwa Świętokrzyskiego, realizujących projekty

w naszym regionie. Warte byłoby doskonalenie systemu informacji w celu zwiększenia zainteresowania podmiotów z regionu możliwością podejmowania działań związanych z sektorem badawczo- rozwojowym, transferem wiedzy, rozwojem instytucji otoczenia biznesu, tworzeniem terenów inwestycyjnych.

Uwzględniając uwagi dotyczące list projektów realizowanych w ramach I-go etapu, wydaje się, iż także w etapie II weryfikacja listy projektów oraz ocena ich wpływu na realizację celów RSI powinna być przedmiotem ewaluacji.

Mnogość celów określonych dla II etapu realizacji Regionalnej Strategii Innowacji przysłania generalny cel RSI, tj.:

Tworzenie Regionalnego Systemu Innowacji – trwałego partnerstwa między przemysłem, instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami naukowo-badawczymi, administracją rządową oraz samorządami mieszkańców dla zdynamizowania działań innowacyjnych w regionie.

Analizując zestawienie projektów realizowanych w II etapie RSI, wspierających realizację jego czterech celów głównych, określenie całkowitych wydatków związanych z realizacją tego etapu nie jest możliwe, ponieważ jest to okres „otwarty”, a właściwie jest to początek okresu realizacji projektów. Projekty realizujące poszczególne cele II etapu RSI finansowane są z następujących programów operacyjnych:

Projekty i Działania realizujące Cel 1: *Rozwój zasobów ludzkich ze szczególnym uwzględnieniem budowy postaw przedsiębiorczych i innowacyjnych w społeczeństwie RSI.* Większość projektów finansowana jest z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (środki EFS), czyli są to tzw. „projekty miękkie”.

Projekty i Działania realizujące Cel 2: *Rozwój gospodarki regionalnej w oparciu o innowacje i nowe technologie oraz poprawienie warunków dla endogenicznego rozwoju RSI.* Dominują środki RPO WŚ oraz PO IG i PO RPW.

Projekty i Działania realizujące Cel 3: *Zrównoważony rozwój, czyli ochrona środowiska i regionalne zarządzanie zasobami ludzkimi.* Dla zadania „Poszukiwanie alternatywnych sposobów dla oddziaływań na środowisko naturalne” nie znaleziono w ramach Programów Operacyjnych źródła finansowania.

Projekty i Działania realizujące Cel 4: *Rozwój miast i obszarów wiejskich w oparciu o rozwiązania innowacyjne, poprawienie jakości życia mieszkańców wsi poprzez dywersyfikację gospodarczą.* Wyraźnie wyróżnia się Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego, jako główne źródło finansowania inwestycji mieszczących się w obszarze interwencji celu 4.

Po głębokiej analizie stanu wdrażania założeń dla II etapu RSI nasuwają się następujące spostrzeżenia:

1. Założenia dotyczące II etapu realizacji RSI były od początku tworzenia RSI niedoprecyzowane. O ile w I etapie dość dokładnie ustalono cele i dokonano wyboru konkretnych działań, które mają być realizowane, to w założeniach do etapu II jednoznaczności kierunków RSI zabrakło. Wyselekcjonowane cele są w rzeczywistości zbiorem optymistycznych założeń co do dalszego rozwoju regionu, sformułowanych przez poszczególne środowiska. Jak słusznie zauważyli twórcy RSI *„Mnogość środowisk, zaangażowanych w realizację projektu RSI- świętokrzyskie, oczekiwała umieszczenia wśród celów Regionalnej Strategii Innowacji swoich potrzeb”* (RSI s. 39). W ten sposób, wyodrębniono bardzo ogólne cele główne, wymienione we wcześniejszej części opracowania i bardzo szeroko określono potrzeby.
2. Brak jest jasnego określenia kierunków działania, widać wyraźne odzwierciedlenie interesów poszczególnych środowisk reprezentowanych w tzw. Grup Roboczych.
3. Monitoring RSI (całości – zarówno etap I, jak i II) oparto na sprawnie funkcjonującym systemie, jako wariant optymistyczny. Tymczasem, wyraźnie kreuje się obraz braku realizacji założeń RSI. Nie funkcjonuje podmiot, który monitorowałby na bieżąco postęp realizacji RSI, wskaźniki monitoringowe nie są badane. ŚCITT jako instytucja przymierzana na funkcję koordynatora, funkcjonuje na rynku jako typowa firma konsultingowa, oddalając się od celu, dla którego ją utworzono. W trakcie pracy Zespołu nie udało się uzyskać informacji o ilości przeprowadzonych przez ŚCITT audytów technologicznych.
4. Etap II RSI znajduje się w fazie realizacji. Powoduje to, iż na dzień sporządzenia raportu (koniec 2009) nie można ocenić, na ile założenia umieszczone w RSI zostały zrealizowane. Fakt trwania II etapu powoduje, że już w momencie opracowywania niniejszego raportu, dane liczbowe dotyczące, np. ilości realizowanych projektów zmieniały się na bieżąco. Podane w raporcie liczby dotyczą stanu na dzień 30 października.
5. Zestawienia dotyczące „zakontraktowanych” projektów nie można nazwać kompleksowymi, z uwagi na fakt dwuetapowości procesów zachodzących przy wyłanianiu projektów przez instytucje organizujące konkursy; w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa

Świętokrzyskiego na lata 2007-2013, większość działań wdrażanych jest za pomocą „preselekcji”, a warunkiem zawarcia umowy o dofinansowanie jest złożenie w uzgodnionym terminie pełnej dokumentacji technicznej. Niestety bazy danych ogólnodostępnych nie zawierają informacji o projektach „wstępnie wyłonionych”. Zespół 1 korzystał głównie z bazy danych MRR „Mapa dotacji UE”. Brak natomiast ogólnie dostępnej bazy danych regionalnych – RPO i PO KL, co zdecydowanie utrudnia prowadzenie analiz.

6. Z uwagi na brak szczegółowych informacji na temat projektów realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, do analiz statystycznych Załącznika nr 5 raportu Zespołu 1 nie włączono tych informacji. Wskazać jednocześnie należy, iż program ten nie był ujęty w ogóle w I etapie RSI 2005-2007.
7. Nie jest możliwe jakiegokolwiek ustosunkowanie się do stopnia osiągnięcia założeń RSI II etapu w sytuacji, gdy nie został osiągnięty krótkookresowy cel Strategii, wyznaczony na I etap wdrażania 2005-2007 – zbudowanie systemu innowacji.
8. Mnogość i różnorodność celów RSI wymaga natychmiastowej „transformacji”, z uwagi np. na fakt wyłaniania projektów do dofinansowania w oparciu o te cele (przede wszystkim w RPOWŚ).
9. W ramach programów wdrażanych centralnie, np. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, widoczne jest słabsze zainteresowanie poszczególnych środowisk sięganiem po dostępne tam środki. Podkreślić jednocześnie należy, iż w dużej mierze, wynika to z potencjału tych środowisk, uwarunkowań gospodarczych jak również określonych w programach linii demarkacyjnych.
10. W porównaniu z I etapem wdrażania RSI, uczelnie wyższe z terenu województwa świętokrzyskiego, zwiększyły aktywność i skuteczność w pozyskiwaniu funduszy. Podobnie jak w pierwszym okresie, wyróżniają się tu uczelnie państwowe – Politechnika Świętokrzyska i Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy J. Kochanowskiego.

W ostatnim czasie dokonały się pozytywne zmiany w obszarze nauki (czego jeszcze nie widać w publikacjach). Uczelnie są świadome szans rozwoju bazy dydaktycznej i infrastruktury badawczej (laboratoryjnej) dzięki pozyskiwaniu środków z funduszy europejskich oraz korzyści ze współpracy w tym zakresie z partnerami z innych uczelni. Zapoczątkowały je kieleckie uczelnie publiczne UJK i PŚ. O zmianie mentalności w środowisku nauki świadczą m.in. następujące fakty:

- W wyniku umowy **konsorcjum pomiędzy UJK a Politechniką Świętokrzyską** realizowany jest od marca 2009 r. wspólny projekt o wartości 25 mln. euro „*Rozbudowa bazy badawczej specjalistycznych laboratoriów uczelni publicznych regionu świętokrzyskiego*” w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Oś priorytetowa 2: Infrastruktura sfery B+R”, Działanie 2.2: Wspieranie tworzenia wspólnej infrastruktury badawczej jednostek

naukowych”. Kwota 12,2 mln, która przypada na UJK zostanie wydatkowana na wyposażenie w nowoczesną aparaturę piętnastu laboratoriów zlokalizowanych na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym. Będą w nich prowadzone badania naukowe w zakresie chemii, fizyki, informatyki, ochrony środowiska, biologii, biotechnologii, geografii, zarówno w zakresie badań podstawowych jak i stosowanych. Kolejnych osiemnaście laboratoriów badawczych, wyposażonych w ramach projektu, zostanie rozlokowanych w czterech wydziałach Politechniki Świętokrzyskiej. Rozbudowa bazy laboratoryjnej obu kieleckich, publicznych uczelni, w ramach wspólnie realizowanego projektu zapewni integrację środowiska akademickiego. Stworzy warunki do podniesienia poziomu prowadzonych w nich badań naukowych, nawiązania równorzędnej współpracy naukowej z innymi ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą oraz stanowić będzie naturalne zaplecze naukowo-badawcze regionu świętokrzyskiego.

W oparciu o nowoczesną bazę 33 laboratoriów uczelnie powinny przygotować ofertę współpracy skierowaną do gospodarki.

- **UJK jest partnerem Kieleckiego Inkubatora Technologicznego** w realizacji projektu „Biznes Starter” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich”, Działanie 6.2 „Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia”. Podstawowym celem projektu jest wsparcie samozatrudnienia i promocja przedsiębiorczości wśród młodzieży akademickiej i absolwentów szkół wyższych poprzez działalność informacyjną, wsparcie szkoleniowo-doradcze oraz wsparcie finansowe na rozwój przedsiębiorczości.
- UJK współuczestniczy w realizacji przedsięwzięć realizowanych i finansowanych w ramach programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Należy do nich projekt pt. „*Opracowanie technologii nowej generacji czujnika wodoru i jego związków do zastosowań w warunkach ponadnormatywnych*” realizowany przez **konsorcjum naukowo-przemysłowe (w tym UJK)** w ramach PO IG, Oś priorytetowa „badanie i rozwój nowoczesnych technologii” Działanie 1.3 „Wsparcie projektów B+R na rzecz przedsiębiorców, realizowanych przez jednostki naukowe”.
- Na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UJK jesienią 2009 roku rozpoczęto realizację projektu pt. „*Nauka dla biznesu – uniwersytet inkubatorem komercjalizacji badań naukowych*” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet IV „Szkolnictwo Wyższe i Nauka”, Działanie 4.2 „Rozwój kwalifikacji kadr system B+R i wzrost świadomości roli nauki w rozwoju gospodarczym”. Projekt realizowany jest **we współpracy z Kieleckim Inkubatorem Technologicznym**. Ma on na celu podniesienie świadomości pracowników B+R w zakresie komercjalizacji wyników badań naukowych i transferu technologii oraz znaczenia ochrony

własności intelektualnej i przemysłowej oraz współpracy w dziedzinie B+R. Obejmuje seminaria z zakresu współpracy nauki i przedsiębiorstw, studia podyplomowe z zakresu planowania działalności gospodarczej, opracowania biznes planu przedsięwzięcia badawczo-rozwojowego. Giełda kooperacyjna zakłada nawiązanie współpracy między przedsiębiorstwami a uczelniami.

- Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach realizuje projekt MODIN II, którego przedmiotem jest modernizacja oraz rozbudowa infrastruktury edukacyjno-badawczej, tj. 4 budynków dydaktycznych i budowa nowej wielofunkcyjnej auli wykładowej na 600 miejsc, modernizacja i rozbudowa bazy laboratoryjnej obejmująca wyposażenie w sprzęt naukowo-badawczy. Działalność laboratoriów ukierunkowana jest zarówno na potrzeby naukowo-dydaktyczne uczelni, współpracę naukową, jak i współpracę z jednostkami przemysłowymi regionu świętokrzyskiego (Laboratorium Komputerowych Pomiarów Wielkości Geometrycznych, Laboratorium Konstrukcji Betonowych i Diagnostyki Obiektów Technicznych, Laboratorium Mechaniki Pękania, Laboratorium Elektrotechniki Pojazdowej, Laboratorium Pomiarów Jakości Energii, Centrum Laserowych Technologii Metali).
- Uczelnia stara się wykorzystywać możliwości poszerzania oferty kształcenia w oparciu o środki pomocowe UE z tzw. programów rozwojowych szkół wyższych finansowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W 2008 roku rozpoczęto realizację projektu pt. „**EduProgres**”, w ramach którego sfinansowane zostanie utworzenie nowego kierunku studiów: **Zdrowie publiczne** oraz specjalności: a) *marketing i wystawiennictwo* (na kierunku **Zarządzanie**, we współpracy z Targami Kielce), *monitoring środowiska i ocena oddziaływania na środowisko* (na kierunku **Ochrona środowiska**) oraz studia podyplomowe – *fizyka medyczna* (we współpracy ze Świętokrzyskim Centrum Onkologii). Kolejne projekty na realizację programów rozwojowych uczelni na łączną kwotę 62 mln zł zostały złożone w marcu 2009 roku. Przewidują one uruchomienie nowych kierunków studiów, m.in. biotechnologii fizyki technicznej, logistyki oraz szeregu nowych specjalności kształcenia wpisujących się w strategię innowacji regionu i kraju.
- Uczelnie publiczne wykazują coraz większą aktywność w pozyskiwaniu środków na rozwój infrastruktury badawczej i dydaktycznej czego przykładem są choćby efekty UJK:
 - 1/ W roku 2008 zakończono budowę i oddano do użytku **budynek G** Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, jako **pierwszy etap rozbudowy kampusu Uniwersytetu**. Inwestycja o wartości prawie 40 mln. zł była współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

2/ W 2009 roku złożony został wniosek aplikacyjny na realizację projektu kluczowego pt. „Rozbudowa infrastruktury dydaktycznej Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach – II etap budowy Kampusu Uczelnianego” umieszczonego na liście indykatywnej Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej, Priorytet 1 „Nowoczesna Gospodarka”, Działanie 1.1 „Infrastruktura Uczelni”. W ramach projektu do roku 2013 zbudowany zostanie budynek **Biblioteki Głównej i Uniwersyteckiego Centrum Danych** oraz **Centrum Języków Obcych**, rozbudowane obiekty Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, w których lokowane będą pomieszczenia dydaktyczne i administracyjne Wydziału oraz **laboratoria badawcze Instytutu Chemii** oraz **Centrum Nowoczesnych Technologii**. W ramach projektu rozbudowie ulegną specjalistyczne pracownie dydaktyczne w strukturze Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego. Obejmie ona modernizację i zakup wyposażenia do istniejących pracowni jak i powstanie nowych, warunkujących powstanie nowych kierunków studiów (m. in. fizyki technicznej, informatyki – studiów inżynierskich, biotechnologii) i specjalności. Istotnym składnikiem projektu związanego z rozbudową kampusu Uniwersytetu jest wdrożenie kompleksowych rozwiązań teleinformatycznych obejmujących rozbudowę sieci szkieletowej do technologii 10 Gigabit Ethernet w oparciu o jednolitą platformę sprzętową. Umożliwi ona wdrożenie administrowania wszystkimi zasobami teleinformatycznymi uczelni za pomocą centralnych aplikacji zarządzających, posiadających graficzne interfejsy użytkownika, scentralizowaną ochronę zasobów informacyjnych oraz zbudowanie zintegrowanego systemu telefonii na bazie technologii IP.

3/ W 2009 roku złożony został wniosek aplikacyjny na budowę Uniwersyteckiego **Centrum Przedsiębiorczości i Biznesu** (CPIB), jako części Wydziału Zarządzania i Administracji, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, Oś II „Wsparcie innowacyjności, budowa społeczeństwa informacyjnego oraz wzrost potencjału inwestycyjnego regionu”, Działanie 2.1 ‘Rozwój innowacji oraz wspieranie działalności dydaktycznej i badawczej szkół wyższych oraz placówek sektora B+R’. Lokalizacja CPIB w strukturze Wydziału Zarządzania i Administracji jest powiązana z realizacją jednego z celów warunkujących wdrożenie RSI w zakresie budowy instytucjonalnych form współpracy nauki, administracji i przedsiębiorstw.

- W arkuszach oceny pracownika naukowo- dydaktycznego UJK wprowadzono w 2009 r. do kryteriów oceny osiągnięć autorstwo patentów, wynalazków oraz udział w projektach współfinansowanych ze środków UE, w których partnerem lub beneficjentem jest Uczelnia.

Rozdział 2

Wskazania dla RSI zawarte w publikacjach powstałych w regionie

W trakcie prac Zespołu 2 zinwentaryzowano 44 publikacje, poświęcone problematyce innowacyjności w województwie świętokrzyskim. Są to publikacje zwarte, będące wynikiem prowadzonych badań, materiały pokonferencyjne oraz artykuły, drukowane w wydawnictwach naukowych głównie Politechniki Świętokrzyskiej i Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego oraz innych kieleckich i krajowych uczelni wyższych, jak również pozycje dostępne wyłącznie w formie elektronicznej.

W latach 2005 – 2009 przeprowadzono badania w ramach 5 grup przedsięwzięć, współfinansowanych ze środków UE :

1. Projekty realizowane w ramach ZPORR działanie 2.6 „Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy”;
2. Badania foresight, dotyczące kluczowych branż i wiodących technologii w Województwie Świętokrzyskim, prowadzone w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego "Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw", Priorytet 1 "Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu", Działanie 1.4. "Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką";
3. Projekt nr WND-POKL.08.02.02-26-001/08 „Perspektywy RSI Świętokrzyskie (I etap)”, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach PO Kapitał Ludzki - poddziałania 8.2.2 *Regionalne Strategie Innowacji*, działanie 8.2 *Transfer Wiedzy*, Priorytet VIII *Regionalne Kadry Gospodarki*
4. Projekt „Nauka dla biznesu”, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Priorytetu 4 Działanie 2 w Programie Operacyjnym *Kapitał Ludzki*.
5. Publikacje dofinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Osi priorytetowej 7: *Pomoc Techniczna w Regionalnym Programie Operacyjnym*

Ponadto, w wyniku badań własnych, prowadzonych przez Politechnikę Świętokrzyską i Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego, ukazały się liczne publikacje i artykuły.

Wnioski zaprezentowane na podstawie wyników badań i analiz publikacji zostały wyselekcjonowane przez Zespół 2 w sposób subiektywny, nie ma bowiem na poziomie regionu żadnego systemu analizy, hierarchizacji i rekomendacji wyników badań.

Część sformułowanych rekomendacji uległo dezaktualizacji (np. dotycząca połączenia dwóch wiodących uczelni regionu świętokrzyskiego w jeden ośrodek uniwersytecki), niektóre wnioski zostały zrealizowane (np. „Samorząd województwa powinien stworzyć portal internetowy i zintegrowaną informację turystyczną, tak by dotarła ona do potencjalnego odbiorcy, jak www.rot.swietokrzyskie.travel, także www.wrota-swietokrzyskie.pl), pozostała jednak grupa wniosków nie zrealizowanych, a przez to wciąż aktualnych. Wiele z nich nie miało jednak konkretnego adresata, terminu realizacji, a także środków na ich wdrożenie, a niektóre nie przedstawiały większej wartości.

Wnioski wynikające z analizy publikacji ujęto w trzech podrozdziałach i pogrupowano w następujących obszarach tematycznych, nawiązujących do celów warunkujących osiągnięcie celu strategicznego RSI:

- Potrzeba aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji
- System wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji
- Nauka
- Gospodarka; Przedsiębiorstwa i finanse
- Instytucje, w tym:
 - a. jednostki samorządu terytorialnego (samorząd województwa, samorząd Miasta Kielce, pozostałe samorządy terytorialne),
 - b. instytucje otoczenia biznesu
- System powiązań
- Technologie informatyczne

2.1. Ocena aktualności założeń i systemu wdrażania RSI

Aktualizacja dokumentu RSI

Zasadność rozważenia nowelizacji RSI w perspektywie 2020 r., zgłaszana jest w zasadzie tylko w jednym raporcie, podsumowującym wyniki realizacji projektu PROMONIT, w którym w szczególności proponuje się:

- zmianę celu strategicznego RSI z „*stworzenie Regionalnego Systemu Innowacji – trwałego partnerstwa między **przemysłem**, instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami naukowo-badawczymi, administracją rządową oraz samorządami mieszkańców dla zdynamizowania działań innowacyjnych w regionie*” na „*stworzenie Regionalnego Systemu Innowacji – trwałego partnerstwa między **organizacjami gospodarczymi**, instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami naukowo-badawczymi, administracją rządową oraz samorządami mieszkańców dla zdynamizowania działań innowacyjnych w regionie*”; Postulat jak najbardziej słuszny, gdyż podmioty gospodarcze funkcjonują także w pozostałych gałęziach gospodarki, nie tylko w przemyśle,
- zmianę nazwy celu warunkującego 2 „*Rozwój działalności badawczej **na rzecz wyzwania wewnętrznych czynników rozwoju regionu***” (obecna nazwa zawęża problem) na „*Rozwój działalności badawczej*” oraz zmianę priorytetów, w szczególności: 2.2. „*Badania w zakresie skuteczności różnych form przeciwdziałania bezrobociu*” na „*Badanie różnych form kształcenia zawodowego*”.
- zmianę nazwy celu warunkującego 4: „*Rozwój instytucji otoczenia biznesu*” (obecna nazwa zawęża problem) na „*Instrumenty służące wzrostowi innowacji*” (wówczas nazwy priorytetów nie ulegałyby zmianie) lub zmianę nazw i liczby priorytetów oraz metody ich monitoringu.
- zmianę celu warunkującego 6: „*Optymalne wykorzystanie funduszy UE w realizacji RSI*” na „*Wykorzystanie funduszy UE w realizacji RSI*”.
- zmianę wskaźników Regionalnej Strategii Innowacji – z obecnych wskaźników popytu, podaży i wyniku na wskaźniki w układzie: produkt, rezultat, oddziaływanie,
- w odniesieniu do metody monitoringu sugeruje się zmniejszenie znaczenia techniki ankietowania i większe lub wyłączne oparcie się na opiniach krajowych ekspertów w tej problematyce, a także rozszerzenie badań o studium przypadku oraz poszukiwanie nowych zjawisk – np. lidera zmian – tworzącego nową jakość w regionie.

Proponowane zmiany zasługują na uwzględnienie w przyszłych pracach nad aktualizacją dokumentu. W szczególności dla monitorowania skutków oddziaływania RSI cenne są uwagi dotyczące zmiany wskaźników i metod monitorowania. Przyjęcie wskaźników: produkt, rezultat oddziaływanie w sposób przejrzysty pozwala ocenić decyzje według podstawowej zasady racjonalnego gospodarowania - porównywania nakładów i efektów. Powszechnie znana jest niechęć respondentów do uczestniczenia w badaniach kwestionariuszowych, skutkiem czego uzyskiwane wyniki nie gwarantują reprezentatywności próby, obniżając wartość merytoryczną tych badań.

System wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji

1. Regionalny System Innowacji w dalszym ciągu znajduje się na etapie załączkowym i wydaje się, iż na dzień dzisiejszy brak docelowej wizji jego funkcjonowania. Konieczna jest intensyfikacja działań, sprzyjających pogłębianiu partnerstwa podmiotów go tworzących. Warunkiem jest zmiana mentalności najważniejszych aktorów życia społeczno-gospodarczego w regionie oraz kształtowania postaw otwartych i innowacyjnych.
2. Dalsze prace badawcze na poziomie regionalnym powinny dotyczyć w szczególności:
 - inwentaryzacji rynkowej działalności placówek naukowych; rodzajów ich struktur organizacyjnych, zakresu działalności – rodzaju prowadzonych badań naukowych i potencjału badawczego oraz efektów;
 - współpracy przedsiębiorstw z placówkami naukowo-badawczymi oraz instytucjami transferu technologii i wspierania innowacji;
 - potrzeb innowacyjnych przedsiębiorstw, ich aktywności w pozyskiwaniu innowacji oraz występujących barier i ograniczeń;
 - poziomu innowacyjności przedsiębiorstw i charakterystyki wdrożonych innowacji, ich źródeł, sposobów finansowania i uzyskiwanych efektów;
 - roli innowacji i postępu technologicznego w rozwoju regionalnym;
 - dotychczasowej działalności władz samorządowych w sferze wspierania innowacji i ich relacji ze sferą nauki i gospodarki;
 - działalności instytucji w sferze transferu technologii i wspierania innowacji.
3. RSI WŚ powinna zmierzać do wzrostu innowacyjności województwa, a tym samym do poprawy jego wizerunku, pokazując faktyczne i potencjalne korzyści dla mieszkańców i inwestorów w różnych dziedzinach życia społeczno – gospodarczego. Atrakcyjność to polepszanie warunków inwestowania, zwłaszcza dla inwestorów zewnętrznych, polepszanie warunków funkcjonowania

firm, rozwój wszelkich dopuszczalnych ekologicznie form przedsiębiorczości oraz instytucji i organizacji funkcjonujących w regionie.

4. Obecnie istnieje zbyt mało inicjatyw partnerstwa i współpracy podjętych w kontekście wdrażania RSI (są to doraźne przedsięwzięcia, mało służące innowacyjnemu rozwojowi regionu).
5. Regionalna Strategia Innowacji, by skutecznie wesprzeć innowacyjność regionu świętokrzyskiego, musi być bieżąco oceniana pod kątem realizacji jej głównych celów. Kompleksowy system monitoringu powinien składać się z trzech elementów:
 - struktur monitorowania wraz z dedykowanymi im zasobami zarówno po stronie kapitału ludzkiego, jak i materialnego;
 - zestawu wskaźników osiągnięć celów RSI, z określonymi poziomami bazowymi (wyjściowymi) wskaźników i ich poziomami docelowymi;
 - metod zbierania informacji w zakresie używanych wskaźników, dokonywania ocen postępów i komunikowania ich interesariuszom strategii.
6. Rekomendacje mogą i powinny być przedmiotem zainteresowania decydentów i znaleźć zastosowanie w procesach podejmowania decyzji zarówno przez organy administracji publicznej (szczególnie samorządowej), niezależne jednostki gospodarcze, jednostki B+R oraz jednostki szkolnictwa wyższego. Podmioty te były bowiem przedmiotem badań, zatem są także adresatem wynikających z nich rekomendacji, a także ich beneficjentem.

2.2. Rola podmiotów uczestniczących w realizacji RSI

Główne podmioty zaangażowane w realizację RSI to jednostki tworzące „złoty trójkąt”, na który składają się: nauka, przedsiębiorcy i instytucje (samorządowe i otoczenia biznesu).

Sfera nauki

Jako silną stronę potencjału innowacyjnego regionu w zakresie nowoczesnej myśli technicznej i ekonomicznej oraz edukacyjnej wskazano uczelnie publiczne i niepubliczne regionu świętokrzyskiego i prowadzone w nich różnorodne kierunki kształcenia powiązane z gospodarką oraz bogatą ofertę kształcenia w zakresie studiów podyplomowych, kształcenia menedżerskiego itp. Jednocześnie w dokumencie RSI zwrócono uwagę na słabe powiązanie uczelni z problemami społeczno-gospodarczymi regionu; małe zaangażowanie środowiska naukowego w podejmowaniu tematyki bezpośrednio powiązanej z rozwojem gospodarczym, wynalazczością, innowacjami; mały udział środków innych niż pochodzące z budżetu państwa w finansowaniu nauki oraz odpływ zdolnej

młodzieży z regionu w poszukiwaniu atrakcyjnej pracy. Jako szansę rozwojową wskazano rozwój uczelni w zakresie kadry naukowej, badań i kształcenia na rzecz przedsiębiorczości i innowacji; doprowadzenie do utworzenia w Kielcach uczelni o statusie uniwersyteckim; rozwijanie różnorodnych form, w tym instytucjonalnych, współpracy uczelni z przedsiębiorstwami i innymi organizacjami, umożliwiającymi komercjalizację wyników prac naukowych.

Z analizy publikacji poświęconych temu zagadnieniu wyłaniają się następujące wnioski:

1. Województwo charakteryzuje się słabą „siłą naukową”, co ma wyraz zarówno w nakładach na B+R, ale także w liczbie posiadanych przez kieleckie uczelnie uprawnień do nadawania stopni naukowych.. Realizowana tematyka badawcza jest w dużym stopniu rozproszona. Brak kompleksowych multidyscyplinarnych projektów badawczych a prowadzone badania są pochodną własnych zainteresowań poszczególnych naukowców.
2. Pomiędzy uczelniami w regionie nie występuje wykształcona sieć powiązań, co jest warunkiem do stopniowego przekształcania regionu w region wiedzy i efektywnego udziału w programach badawczych UE. Uczelnie wyższe powinny stać się przekąźnikami wiedzy o tych formacjach (inkubatory przedsiębiorczości i parki technologiczne, klastry i grupy producenckie), które będą ułatwiały młodym i przedsiębiorczym ludziom wejście w życie zawodowe.
3. Konieczne są zmiany o charakterze mentalnościowo-kulturowym w środowisku naukowym i jego otoczeniu oraz wiedza jak dotrzeć do środków na patentowanie wynalazków.
4. Po akcesji do UE istnieją znacznie większe możliwości techniczne, organizacyjne i finansowe do włączenia się w europejską przestrzeń badawczą. Największym problemem jest to, że naukowcy nie są rozliczani z działalności użytecznej społecznie, tylko z publikacji, które (zwłaszcza w wąskich specjalnościach) nie przynoszą efektów społecznych.
5. Nauka nie posiada świadomości komercjalizacji badań, ważniejsze dla naukowca jest publikowanie w wysoko punktowanych czasopismach. Problemem jest jak znaleźć wspólny język. Naukowcy i praktycy operują inną skalą. Badania podstawowe mają inną specyfikę i dynamikę niż działalność wdrożeniowa. Innowacyjność nie jest należycie postrzegana w środowisku naukowym,
6. Województwo musi poszukiwać nowych dróg rozwoju, a takie możliwości daje biotechnologia, której szerokie zastosowanie w produkcji rolniczej na potrzeby przemysłu jest szansą na rozwój regionów rolniczych. Należy przełamać nieufność, jaka pojawia się w przypadku nowości - tak też jest z biotechnologią, która w rzeczywistości nie niesie takich zagrożeń, jakie jej się często przypisuje.
7. Istotną barierą jest brak systemu ochrony własności intelektualnej (brak także zrozumienia, w wielu kręgach decydenckich, że wynalazek jest własnością, pomysłem, stanowi know-how).

8. Do najważniejszych barier wpływających na niewystarczającą aktywność naukowców w inicjatywach badawczych UE, zaliczono:
 - sposób organizacji pracy w uczelniach - podporządkowanie pracy dydaktyce, wysokie narzuty na badania rzędu 30%-40%, słabo rozwinięty system motywacyjny na uczelniach oraz preferowanie publikacji nad wdrożeniami,
 - słabe powiązanie uczelni z otoczeniem gospodarczym i administracyjnym,
 - autonomiczność uczelni i jej względne wyizolowanie z otoczenia.
9. Istnieje potrzeba (przywoływana przez różne środowiska) powołania centrum monitorującego zapotrzebowanie rynku pracy na konkretne zawody na poziomie regionu, a dzięki niemu dopasowanie systemu edukacji do potrzeb regionalnego rynku pracy. Nie wskazuje się jednak źródła finansowania takiej inicjatywy.
10. Powinno się dążyć do koordynacji działań jednostek naukowo – badawczych, uczelni wyższych, jednostek infrastruktury rynkowej i władz regionalnych w ramach regionalnych programów innowacyjnych jako instrumentu wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji.

Przedsiębiorstwa

Na podstawie analizy publikacji poświęconych przedsiębiorczości w regionie, sformułowano następujące wnioski:

1. Na podstawie przeprowadzonych badań nie udało się określić świadomych i celowych działań polityki innowacyjnej w przedsiębiorstwach przemysłowych województwa świętokrzyskiego. Co więcej, część przedstawionych wyników wzbudziła wątpliwości co do dalszych perspektyw rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw przemysłowych regionu, ponieważ zaobserwowano wycofywanie się części przedsiębiorstw średniej wielkości z działalności innowacyjnej oraz mniejszą, niż w latach wcześniejszych, liczbę przedsiębiorstw planujących wprowadzenie nowych produktów.
2. Innowacyjność firm koncentruje się w branżach tradycyjnie związanych z regionem - przedsiębiorstwach z szeroko pojętej branży metalowej oraz branży wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych. Budowanie w regionie innowacji w oparciu o przedsiębiorstwa wysokich technologii nie znajduje uzasadnienia w regionalnej strukturze przedsiębiorstw i ich skłonności do innowacji.
3. Podstawowym obszarem (polem) innowacyjności w firmach województwa świętokrzyskiego jest modernizacja parku maszynowego i procesu technologicznego. Do wyjątków należą (w badaniach nie zidentyfikowano) przedsiębiorstwa, które prowadzą własne prace badawczo-rozwojowe. Niski poziom współpracy z partnerami zewnętrznymi wskazuje na fakt, że w procesie

innowacyjnym przedsiębiorstwa w ograniczonym stopniu wykorzystują inne źródła. Współpraca najczęściej dotyczy innych przedsiębiorstw, w tym najczęściej dostawców i odbiorców, rzadko natomiast jednostek sektora B+R. Ciągłe niezadowalający jest poziom wynalazczości mierzony liczbą zgłaszanych patentów.

4. Daleki od oczekiwań jest również poziom wykorzystania przez firmy województwa świętokrzyskiego technologii informacyjno-telekomunikacyjnych, znacznie niższy niż w innych regionach. Niewiele firm wykorzystuje komputery i specjalistyczne oprogramowanie w procesie produkcji, zarządzania i wspomaganie decyzji. Pomimo tego, iż większość przedsiębiorstw deklaruje wykorzystanie komputerów w działalności firmy, to jednak są one w większości przypadków wykorzystywane jedynie w działalności księgowej i magazynowej. Podobnie rzecz wygląda, jeśli chodzi o wykorzystanie Internetu w przedsiębiorstwach, które deklarują posiadanie własnej strony internetowej. Najczęściej strony mają ograniczoną funkcjonalność i pełnią rolę prostych wizytówek. Stosunkowo niewiele firm wykorzystuje w szerszym zakresie możliwości Internetu, za pośrednictwem którego składa się zamówienia, prowadzi korespondencję, realizuje płatności firm, itp.
5. Przedsiębiorcy oczekują przede wszystkim pomocy w formie przeprowadzania analiz rynku i udostępnienia wyników badań, przedstawienia promocyjnej ceny szkoleń, studiów, kursów, organizowania dla studentów praktyk przygotowujących ich do pracy, doradztwa, udziału naukowców w rozwoju nowych technologii, dostosowania kierunków kształcenia do rzeczywistych potrzeb rynku.
6. Województwo świętokrzyskie nie jest postrzegane jako dogodne miejsce dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Wpływa na to m.in. infrastruktura transportowa i społeczno - gospodarcza, zasoby i koszty pracy, możliwy rynek zbytu, poziom bezpieczeństwa powszechnego. Tymczasem podmioty z udziałem kapitału zagranicznego mogłyby tworzyć nowe miejsca pracy oraz przyczynić się do wprowadzenia nowoczesnych technik produkcyjnych. Dlatego władze województwa, jak również poszczególne jego gminy, powinny się skupić na działaniach zwiększających atrakcyjność regionu wobec inwestorów zagranicznych. Generalna konkluzja ekspertów brzmi: innowacyjny rozwój gmin czy regionu zależy od innowacyjnego podejścia samorządów terytorialnych do zarządzania posiadanymi zasobami. Dotychczasowy sposób zarządzania gminami jest bowiem (poza nielicznymi wyjątkami) skostniały, mało innowacyjny i ograniczony czasowo do czasu trwania kadencji rad gmin i wójtów, czasami powiększonego o kilka lat.

7. Zwrócono uwagę na rozbieżności oczekiwań potencjalnych inwestorów i władz lokalnych. Wbrew obiegowym opiniom inwestorzy nie liczą w głównej mierze na ulgi i zwolnienia podatkowe, ważniejsze przy decyzji lokalizacyjnej jest dla nich: stabilność rozwiązań prawnych, infrastruktura i kadra na danym terenie.
8. Przedsiębiorcy czują się pozostawieni sobie samym, dlatego wdrażane pomysły i innowacje najczęściej finansują z kapitałów własnych, czasem korzystają z postrzeganych jako drogie, kredytów bankowych, a od niedawna rośnie liczba korzystających z funduszy europejskich. Głównym problemem przedsiębiorców, wdrażających innowacje i zmiany są braki zasobów i słaby potencjał organizacyjny, szczególnie w kreowaniu sieci współpracy z partnerami i organizacjami wsparcia biznesu.
9. Mały odsetek młodych ludzi wyraża chęć założenia własnej działalności gospodarczej, stąd też uczelnie powinny stać się przekaznikami wiedzy o tych formacjach (inkubatory przedsiębiorczości i parki technologiczne, klastry i grupy producenckie), które będą ułatwiały młodym i przedsiębiorczym ludziom wejście w życie zawodowe.
10. W regionie świętokrzyskim występuje stosunkowo niewielkie zainteresowanie prowadzeniem działalności w inkubatorze przedsiębiorstw, co może wynikać z niewystarczającej świadomości potencjalnych ułatwień i korzyści gospodarczych z tym związanych. Z drugiej strony, regionalne instytucje otoczenia biznesu (inkubatory) nie dysponują kompleksową ofertą wspierającą rozwój inkubowanych podmiotów. Brakuje w pełni rozwiniętego systemu inkubacji z ofertami pomocy w zakresie technologii, instytucji obsługi innowacyjno-badawczej oraz zinstytucjonalizowanych form kapitału ryzyka.

Odrębny problem dotyczy pozyskiwania zasobów finansowych przez przedsiębiorstwa. Lektura publikacji prowadzi do następujących wniosków:

1. Małe zainteresowanie sektora finansowego finansowaniem wynalazków, ze względu na wysoki stopień ryzyka, brak instrumentów typu venture – capital.
2. Bariera wkładu własnego firm z terenu województwa świętokrzyskiego, rzutująca na stosunkowo niewielkie zainteresowanie potencjalnych beneficjentów PO Innowacyjna Gospodarka umożliwiającego dofinansowanie dużych projektów (o wartości ok. 8 mln euro),
3. Brak możliwości dofinansowania w ramach RPO dobrych pomysłów innowacyjnych, zgłaszanych przez osoby nie prowadzące działalności gospodarczej (warunek otrzymania dotacji).
4. Najwyżej oceniono potrzebę stworzenia systemu doradztwa w zakresie finansów i rachunkowości przedsiębiorstw, regionalnego systemu gwarancji i poręczeń, tanich pożyczek, doradztwa marketingowego, gdyż reklama i promocja jest słabą stroną przedsiębiorstw.

5. Uproszczenie procedur związanych z wykorzystywaniem środków z funduszy strukturalnych jest jednym z ważniejszych elementów wspierania innowacyjności przedsiębiorstw, a więc realizacji zapisów RSI.

Jednostki samorządu terytorialnego (samorząd województwa, samorząd miasta Kielce, pozostałe samorządy terytorialne)

Szczególna rola samorządu terytorialnego polega na koordynacji działań wdrażania RSI oraz odpowiedzialności za infrastrukturę gospodarczą regionu, od której zależy jego atrakcyjność inwestycyjna. Studiowanie publikacji nasunęło następujące wnioski:

1. W regionie potrzebna jest infrastruktura sprzyjająca przedsiębiorczości, a to zależy od władz samorządowych, które winny tworzyć instytucje wsparcia przedsiębiorczości.
2. Stale niewystarczająca aktywność władz samorządowych w dynamizowaniu przedsiębiorczości i innowacyjności jest postrzegana przez środowisko gospodarcze jako bariera.
3. Samorząd regionalny powinien być kreatorem takiej współpracy również poprzez stworzenie infrastruktury dla wymiany informacji w tym względzie - wykorzystanie nowych technologii informacyjnych (Internet) do bieżącego kontaktu nauki z przemysłem, stworzenie internetowej bazy informacji o wszystkich potrzebach technicznych i technologicznych oraz o potencjale badawczym i wynalazczym instytucji naukowych. Samorząd terytorialny winien organizować i finansować wyspecjalizowane, nowoczesne instytucje zajmujące się zdobywaniem funduszy unijnych na rzecz rozwoju i zaspokajania najważniejszych potrzeb w regionie oraz promować i moderować współpracę technologiczną z innymi regionami.
4. Władze regionalne muszą skuteczniej zarządzać polityką innowacyjną w województwie, podejmować decyzje, mające na celu wzrost atrakcyjności innowacyjnej regionu i jednocześnie występować w roli inwestora w projektach, służących rozbudowie instytucji typu: parki i inkubatory technologiczne, centra transferu technologii, fundusze pożyczkowo – doręczeniowe, venture capital;
5. Wnioski z pierwszych badań wykazywały, iż Kielce jako stolica regionu, skupiająca najważniejsze instytucje pełni zbyt małą rolę w łączeniu sektora przedsiębiorstw i nauki. W miarę podejmowanych działań przez miasto Kielce (np. powołanie Kieleckiego Inkubatora Technologicznego oraz realizowania kolejnych projektów) nastąpiła zmiana w postrzeganiu stopnia zaangażowania stolicy regionu w budowanie partnerstwa oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwijaniu wiedzy i innowacyjności. Podkreśla się szczególnie:

- aktywną współpracę władz Kielc z uczelniami, w tym zwłaszcza istotną rolę w kreowaniu innowacji przez Wydział Matematyczno-Przyrodniczy UJK oraz na aktywność Świętokrzyskiego Centrum Innowacji i Transferu Technologii,
 - ewolucję Kielc w kierunku miasta nauki i miasta otwartego dla biznesu - wg magazynu „Forbes”, Kielce obok Gdyni uznane zostały za najlepsze miasto do lokowania biznesu w grupie miast średnich (200-tysięcznych),
 - inicjatywy ze strony miasta mające aktywizować gospodarczo Kielce i region. m.in. inicjatywa grona targowego, która odbyła się przy wsparciu i inicjatywie miasta, wspólne inicjatywy z UJK – takie jak: Kielecki inkubator Technologiczny, staże dla absolwentów,
 - samorząd Miasta Kielce stał się głównym stymulatorem innowacyjności w Kieleckim Obszarze Metropolitalnym.
6. Gestorzy środków na stymulowanie innowacji wykazują zbyt małe zaangażowanie w promocji tych środków oraz wiedzy o innowacjach, co wpływa na przekonanie przedsiębiorców o słabej dostępności tych środków dla większości firm,
 7. Województwo świętokrzyskie nie jest postrzegane jako dogodne miejsce dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Wskazane są działania władz regionalnych i lokalnych związane z promocją regionu oraz tworzeniem kompleksowych ofert terenów inwestycyjnych, atrakcyjnych dla kapitału zewnętrznego (krajowego i zagranicznego).
 8. Istnieje pilna potrzeba promocji RSI i instrumentów, służących jej realizacji, wśród przedsiębiorców i mieszkańców (tej roli nie wypełnia ŚCITT, który miał być główną placówką transferu wiedzy i technologii do firm. Jak wynika z prowadzonych badań, znaczna część przedsiębiorstw nie wie o istnieniu ŚCITT lub też ma ograniczoną wiedzę dotyczącą oferty i zakresu świadczonych przez ŚCITT usług);

Institucje otoczenia biznesu

Institucje otoczenia biznesu (IOB) są podmiotami non profit, nie działają dla zysku a jeśli go osiągają, to przeznaczają na działalność statutową zgodnie z zapisami statutu. Prowadzą działalność na terenie Polski, posiadają bazę materialną, techniczną, zasoby ludzkie i kompetencyjne niezbędne do świadczenia usług na rzecz sektora mśp. Należą do nich: agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, ośrodki szkoleniowo- doradcze, fundusze, organizacje reprezentujące przedsiębiorców, instytucje proinnowacyjne działające na rzecz innowacyjności: centra transferu technologii, instytuty i ośrodki badawczo – rozwojowe pełniące rolę centrów

oraz ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, do których zalicza się inkubatory przedsiębiorczości i inkubatory technologiczne, centra/parki naukowo- technologiczne, parki technologiczne itp.²⁷.

Na temat roli i oczekiwań wobec IOB wyciągnięto następujące wnioski:

1. Istnieje potrzeba zwiększenia i poszerzenia oferty instytucji wsparcia biznesu, szczególnie wzmocnienia instytucji transferu technologii tak, aby przedsiębiorcy województwa świętokrzyskiego mogli korzystać z ich wsparcia w procesie transferu technologii. Wszelka pomoc szkoleniowo-doradcza, techniczna i finansowa mogłaby bowiem zachęcić przedsiębiorców do działań innowacyjnych i stymulować rozwój transferu technologii.
2. Znaczna część przedsiębiorstw nie wie o istnieniu Świętokrzyskiego Centrum Innowacji i Transferu Technologii lub też ma ograniczoną wiedzę dotyczącą oferty i zakresu świadczonych przez ŚCITT usług.
3. Koniecznym jest zawiązanie platformy trwałej współpracy Instytucji Otoczenia Biznesu: aktywne włączenie się IOB w działalność innowacyjną poprzez ściślejszą współpracę z przedsiębiorstwami (realizacja partnerskich projektów międzynarodowych,) i sektorem badawczo-rozwojowym, silniejsze włączenie się IOB w działalność edukacyjną w regionie poprzez współpracę ze szkołami, w krzewienie przedsiębiorczości i kreatywnego myślenia, szczególnie wśród młodzieży, szeroka promocja Instytucji Otoczenia Biznesu w kręgach przedsiębiorców i administracji samorządowej, zawiązywanie partnerstwa, zakładanie klastrów oraz wspólną realizację projektów. Ten cel mógłby zostać osiągnięty poprzez powstanie silnego ośrodka promocji przedsiębiorczości innowacyjnej. W tym kontekście istotnym jest: zwiększenie wykorzystania potencjału Targów Kielce (potencjał tego ośrodka nie jest wykorzystywany w wystarczającym stopniu) na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, a przede wszystkim transferu wiedzy i innowacji w regionie) oraz modyfikacja działań istniejących Instytucji Otoczenia Biznesu w kierunku innowacyjności.

²⁷ W. Burdecka, *Instytucje otoczenia biznesu*, Warszawa: PARP 2004, s. 5.

2.3. Ocena partnerstwa na rzecz RSI

Niezbędnym warunkiem istnienia sieci innowacji jest partnerstwo podmiotów „złotego trójkąta”. Następuje ono z trudem i będzie dokonywało się ewolucyjnie.

Jednym z czynników stymulujących rozprzestrzenianie się nowej wiedzy oraz powodującym powstawanie nowych działalności są powiązania firm tworzących klastry. Jest nim specyficzna forma organizacji produkcji polegająca na koncentracji w bliskiej przestrzeni elastycznych przedsiębiorstw prowadzących komplementarną działalność gospodarczą, instytucji i organizacji wzajemnie powiązanych rozbudowaną siecią relacji formalnych i nieformalnych. Przedsiębiorstwa są względem siebie jednocześnie konkurentami i kooperantami, między którymi intensywnie przepływają informacje. Klastry są przestrzenną formą organizacji produkcji, zwiększającą elastyczność i konkurencyjność w wyniku interakcji i synergii powiązań podmiotów go stanowiących, którymi obok firm są także jednostki naukowo-badawcze. Efekt synergiczny klastry polega m.in. na dyfuzji know-how, otwartości na innowacje i zdolności ich absorpcji, przyciąganiu nowych zasobów i firm. Najczęściej powstają spontanicznie, jednak coraz częściej podkreśla się rolę władz lokalnych w stymulowaniu ich powstawania na obszarach słabo rozwiniętych²⁸. W naszym regionie istnieje potencjał dla powstania co najmniej kilku klastrów w branżach o bogatych tradycjach przemysłowych.

Na temat systemu powiązań w regionie sformułowano następujące wnioski:

1. Działania, zmierzające do stworzenia zdolności innowacyjnych regionu wymagają sieciowego partnerstwa i istnienia środowiska innowacji. Tak zidentyfikowany Regionalny System Innowacji winien stać się płaszczyzną stałej współpracy przedstawicieli biznesu, instytucji naukowo – badawczych, władz lokalnych i regionalnych, instytucji wsparcia i partnerstwa ekonomiczno – społecznego. Tworzą one komplementarne podsystemy, składające się na Regionalny System Innowacji. Elementem spinającym i fundamentem są władze lokalne i regionalne wraz z prowadzoną polityką innowacyjną.
2. Widoczny jest brak kontaktów świątokrzyskich MŚP z nauką, co w połączeniu z niskimi nakładami na działalność B+R, zmniejsza szanse tych przedsiębiorstw na wprowadzanie innowacji.
3. Nie istnieje przełożenie wiedzy naukowej w zakresie zarządzania i efektywności zarządzania na sytuację w zakładach produkcyjnych. Nauka i przemysł poruszają się w dwóch oddzielnych tunelach, które nie nawiązują ze sobą realnego kontaktu. Wzajemne związki pomiędzy uczelniami i ośrodkami B+R funkcjonującymi w regionie, a przedsiębiorstwami nie mogą być oczywiście

²⁸ P. Biały, *From coal mining to mining minds, ...*

obligatoryjne, jednak w interesie władz samorządowych leży skuteczna promocja takich powiązań.

4. Niepokojącym jest fakt, że wśród źródeł finansowania działalności edukacyjnej nie występują przychody z umów z przedsiębiorstwami. Jednostki edukacyjne prowadzą słabą współpracę z przedsiębiorstwami, otoczeniem biznesu, innymi jednostkami edukacyjnymi oraz z jednostkami samorządu terytorialnego.
5. Współpraca między przedsiębiorstwami, a jednostkami naukowo-badawczymi i szkołami wyższymi wymaga większego zaangażowania kadry naukowej w praktykę zarządzania i komercjalizacji prac badawczych służących rozwojowi nowoczesnej przedsiębiorczości.
6. Biznes, nauka, administracja wiedzą o wzajemnym istnieniu, tolerują się wzajemnie, są natomiast tak zajęte własnymi sprawami, że nie mają potrzeby do wzajemnego wspierania się. Rozbieżność celów, jakie te sfery chcą osiągnąć w krótkim i długim okresie, utrudnia znalezienie obszarów wspólnych interesów. W tym kontekście, dobrą formą transferu wiedzy i zacieśniania związków między szkołami wyższymi, samorządem terytorialnym a przedsiębiorstwami jest system doskonalenia pracowników przedsiębiorstw i administracji przez jednostki naukowo-badawcze w ramach studiów podyplomowych oraz praktyki dla przedstawicieli świata nauki w przedsiębiorstwach, które pozwalają na bezpośrednie przeniesienie innowacyjnych wyników badań przez ich autorów do firm.
7. Warunkiem uczynienia branży budowlanej motorem rozwoju dla regionu jest planowa współpraca firm branży budowlanej z jednostkami badawczo-rozwojowymi i z Wydziałem Budownictwa i Inżynierii Środowiska Politechniki Świętokrzyskiej. Docelowo współpraca powinna prowadzić do powstania klastra budowlanego, wykorzystującego synergii różnych form działania. Politechnika Świętokrzyska powinna uzyskać stosowne notyfikacje dla wydawania certyfikatów dla elementów budowlanych produkowanych z rodzimych surowców.
8. Kreowanie sieci powiązań między dużymi i średnimi przedsiębiorstwami dla transferu nowych technologii i rozwoju innowacji w regionie poprzez:
 - wspieranie rozwoju klastrów przemysłowych w regionie, w szeroko pojętej branży metalowej oraz branży produkcji wyrobów z surowców niemetalicznych, poprzez inicjowanie przez władze samorządowe, instytucje wsparcia biznesu i największe przedsiębiorstwa z branż, okoliczności umożliwiających poznanie się przedsiębiorców i kształtowanie między nimi więzi (konferencje, targi, pikniki),
 - wspieranie przez władze samorządowe rozwoju parków naukowo-przemysłowych w regionie oraz tworzenia konsorcjów nauki i biznesu dla celów realizacji wspólnych programów badawczych,

9. Dostrzegając potrzebę ściślejszych kontaktów nauki, biznesu i samorządu, zwraca się uwagę na konieczność stworzenia forum współpracy składającego się z ludzi nauki, biznesu i samorządu, które wskazałoby kierunki rozwoju i innowacji w województwie.
10. Jednostki edukacyjne prowadzą słabą współpracę z przedsiębiorstwami, otoczeniem biznesu, innymi jednostkami edukacyjnymi oraz z jednostkami samorządu terytorialnego.

2.4. Budowanie społeczeństwa informacyjnego

Spółeczeństwo informacyjne to społeczeństwo przemysłowe, w którym większość spośród zawodowo czynnych, zatrudnionych jest przy przetwarzaniu informacji, a informację traktuje się jako szczególne dobro niematerialne, cenniejsze nawet od dóbr materialnych. Istotną rolę w jego funkcjonowaniu odgrywają techniczne narzędzia komunikacji, magazynowanie i przetwarzanie informacji. Cechami społeczeństwa informacyjnego są m.in. wysoko rozwinięty sektor usług nowoczesnych (bankowość, finanse, telekomunikacja, informatyka, badania i rozwój, zarządzanie). W niektórych krajach w sektorze tym pracuje 80% zawodowo czynnej ludności, a sektor tradycyjnych usług skupia nieco ponad 10% zatrudnionych w usługach ogółem. Innymi cechami takiego społeczeństwa są: gospodarka oparta na wiedzy, wysoki poziom scholaryzacji społeczeństwa, decentralizacja społeczeństwa i wzrost znaczenia inicjatyw lokalnych. W budowaniu społeczeństwa informacyjnego aktywność powinny wykazać przede wszystkim instytucje publiczne i szkoły wyższe. Zapóźnienie regionu w tym względzie skłania do następujących wniosków:

1. W regionie świętokrzyskim występuje słaby rozwój narzędzi społeczeństwa informacyjnego. Poziom infrastruktury i wykorzystania technologii informacyjno – komunikacyjnych znajduje się poniżej średniej krajowej. Występuje niewielka podaż oraz niedostateczna znajomość tych narzędzi wśród mieszkańców, przedsiębiorstw, jednostek otoczenia biznesu, jednostek badawczo-rozwojowych, jednostek samorządu terytorialnego i jednostek edukacyjnych. Powoduje to konieczność edukacji oraz stworzenia możliwości pobudzenia inwestycji infrastrukturalnych i wsparcia powstawania zasobów i usług społeczeństwa informacyjnego;
2. Realizując programy rozwoju społeczeństwa informacyjnego samorządy winny otwierać się na partnerskie współdziałanie z sektorem prywatnym. Władze regionalne winny zrozumieć swoją „nową rolę” i stać się bardziej „katalizatorem” rozwoju na swoim terytorium niż ściśle wyznaczać jego kierunki. Takie podejście zapewnić ma partnerów regionalnych – szczególnie przedsiębiorców, iż wspólnie z władzami mogą włączyć się w działania na rzecz konkurencyjności

gospodarek regionalnych, zaś ośrodki badawczo-rozwojowe otworzyć na potrzeby gospodarki dzięki finansowaniu prac badawczych.

3. Program regionalnego e-Rozwoju winien być operacyjnie zarządzany przez wyspecjalizowany podmiot, władze publiczne nie mają bowiem na ogół odpowiednich kompetencji i warunków organizacyjno-prawnych do wdrażania tak wielowątkowych procesów. Powołanie regionalnej rady społeczeństwa informacyjnego jako ciała opiniotwórczego ma sens pod warunkiem, że nie będzie ona liczniejsza niż 20 osób, a w kwestiach szczegółowych będzie możliwość powołania grup roboczych o jasno określonym mandacie do działania.
4. Stopień wdrażania technik informatycznych przez regionalne przedsiębiorstwa i instytucje publiczne nie jest wystarczający do pobudzania innowacyjności regionu. Instytucje otoczenia biznesu powinny zapewniać łatwy i powszechny dostęp do usług opartych na technologiach informacyjnych i komunikacyjnych. Wsparcie to powinno dotyczyć promowania możliwości i korzyści inwestycji w technologie informatyczne oraz zwiększenia umiejętności ich wykorzystania w procesach gospodarczych w szczególności w sektorze MŚP i usługach publicznych.
5. Istnieje potrzeba szkoleń dla nauczycieli i uczniów w dziedzinie wykorzystania technologii informacyjnych.
6. Regiony zdefaworyzowane powinny ze swojej słabości uczynić oręż, koncentrując swoje działania na finansowaniu programów i projektów przewyższających endogenne problemy, np. wykluczenie cyfrowe. Aby to stało się możliwe, procesy e-Rozwoju winny stać się priorytetem politycznym władz, które zagwarantują odpowiednie środki finansowe na projekty infrastrukturalne i edukacyjne oraz stworzenie odpowiedniego potencjału instytucjonalnego.

Dokonanie dogłębnej analizy kilkudziesięciu publikacji związanych z RSI, powstałych w regionie, nasuwa szereg wniosków dotyczących zarówno jej wdrażania, jak i jakości opracowań i możliwości ich praktycznego wykorzystania:

1. Zgodnie z zapisami Strategii „Badania i Rozwój winny koncentrować się na wybranych przedsięwzięciach...” a „Głównym ośrodkiem koordynującym badania i rozwój na terenie województwa będzie Politechnika Świętokrzyska, której działalność koncentruje się na propagowaniu nowości technicznych i technologicznych ... oraz integracja współpracy specjalistów z różnych branż”²⁹. Należy podkreślić, iż Zespół 2, opracowując raport nie zidentyfikował publikacji dotyczących badań z zakresu techniki i technologii, chyba, że za taką można uznać publikację zrealizowaną w ramach I etapu RSI: *TRIZ – Teoria Rozwiązywania*

²⁹ RSI, s. 48

*Innowacyjnych Zadań, Wprowadzenie*³⁰. Publikacja ta nie była jednak przedmiotem przeglądu prowadzonego przez Zespół 2, ponieważ „skrypt powstał jako praca kompilacyjna, złożona z autorskich tłumaczeń tekstów przede wszystkim: H. Altszullera, J. Sałamatowa, W. Pietrowa. A. Podkatilina, A. Kudriawcewa i innych. Przytoczono „Trening” M. Stecewicza w dziale TROT. Pozostała część (ok. 35%) to oryginalne teksty autora opracowania. „Książka nie jest pomyślana jako monografia TRIZ, to – mimo jej rozmiarów – zaledwie mniej niż połowa tego, co o TRIZ wiedzieć należy, żeby z pełną swobodą poruszać się w obszarach wiedzy, związanej z tą metodyką.”³¹

2. W województwie świętokrzyskim zostało natomiast zrealizowanych wiele przedsięwzięć o charakterze analityczno-badawczym dotyczącym problematyki innowacyjności i konkurencyjności regionu, **nie wszystkie jednak inicjatywy można uznać za efektywne i w pełni wartościowe. Słabą stroną podejmowanych działań jest fakt, że ich wyniki nie przekładają się na wzrost innowacyjności przedsiębiorstw i regionu.**
3. Realizowana tematyka badawcza jest w dużym stopniu rozproszona. Niewiele jest kompleksowych, multidyscyplinarnych projektów badawczych, a dominują prace i materiały studialne, wzbogacające istniejącą wiedzę o regionie. Często ich efekty (konkluzje, uwagi i analizy) pozostają znane tylko samym badaczom. **W większości nie są one ukierunkowane na zdiagnozowanie i usprawnienie Regionalnego Systemu Innowacji.** Z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, że rekomendacje nie zostały dotychczas wykorzystane w procesach podejmowania decyzji, bowiem w ramach RSI nie istnieje system wdrażania rekomendacji (waga i charakter rekomendacji, adresat, sposób wdrożenia, termin, przewidywany efekt wdrożenia).
4. Wydaje się, iż analityk przeprowadzający badanie powinien **pogrupować wnioski i rekomendacje przynajmniej według trzech kryteriów: kluczowe, techniczne i horyzontalne** (wykraczające poza RSI). Główną rolę w procesie wdrażania i monitorowania rekomendacji powinna pełnić Instytucja Koordynująca, do której kompetencji w tym zakresie należałoby:
 - ocena raportu z prac analitycznych i badawczych,
 - konsultowanie i weryfikacja zasadności wniosków i rekomendacji oraz możliwości ich realizacji, z uwzględnieniem szerokiego grona potencjalnych adresatów,
 - odrzucenie rekomendacji uznanych za bezzasadne,

³⁰ *Teoria Rozwiązywania Innowacyjnych Zadań, Wprowadzenie* [online]: <http://perspektywyrsi.kielce.pl/images/stories/pliki/SCITT/skrypt%20triz%20-%20teoria%20rozwywania%20innowacyjnych%20zada.pdf>

³¹ <http://perspektywyrsi.kielce.pl/images/stories/pliki/SCITT/skrypt%20triz%20-%20teoria%20rozwywania%20innowacyjnych%20zada.pdf>, s. 4

- wybór rekomendacji i sposobu ich wdrożenia, po uprzednim zapoznaniu się z opiniami instytucji, których rekomendacje dotyczą,
 - monitorowanie procesu wdrażania rekomendacji, ze szczególnym uwzględnieniem rekomendacji kluczowych z punktu widzenia RSI,
5. Badania innowacyjności, umożliwiające porównania w układzie terytorialnym prowadzone są przez Główny Urząd Statystyczny w oparciu o międzynarodowe zalecenia metodologiczne opracowane przez OECD i Eurostat i opublikowane w serii podręczników zwanych Frascati Family Manuals – w zakresie działalności naukowo-badawczej oraz podręcznika Oslo Manual w zakresie innowacyjności przedsiębiorstw. Od roku 2004 prowadzone są badania dotyczące wykorzystania technologii informacyjno-telekomunikacyjnych w przedsiębiorstwach.
 6. Badania i analizy prowadzone w województwie świętokrzyskim w niewielkim stopniu wykorzystywały dostępne dane statystyczne z zakresu innowacyjności, w większości były to własne badania ankietowe. **Zdecydowana większość nie uwzględniła również zaleceń metodologicznych OECD i Eurostatu. Wydaje się, że dla części badaczy te zalecenia nie były znane.** Należy podkreślić, iż **poziom prowadzonych badań był zróżnicowany**. Obok badań pogłębionych, dobrze przygotowanych pod względem metodologii, zawierających przemyślane wnioski i rekomendacje wynikające z wieloczynnikowej diagnozy, prowadzone były także analizy dość powierzchowne, koncentrujące się na informacjach ilościowych, pomijające oceny jakościowe lub skupiające się na zjawiskach marginalnych z punktu widzenia regionalnego systemu innowacji. Można było zauważyć **powtarzanie podobnych tematów badań, nierzadko prowadzonych przez te same zespoły ale w ramach innych projektów**, co nie zawsze wynikało z przemyślanej kontynuacji badań zmierzającej do uchwycenia trendów rozwojowych w dłuższym okresie i do pogłębienia diagnozy. Wyniki badań prowadzonych w różnych okresach są nieporównywalne, z uwagi na to, że nie stosowano w pełni usystematyzowanych w strategii wskaźników, natomiast często je przeformułowano, z niektórych zrezygnowano lub wprowadzano nowe, nie zachowując ciągłości obserwacji.
 7. Członkowie Zespołu 2, poszukując wyników badań i publikacji, dotyczących innowacji w województwie świętokrzyskim, niejako „przy okazji” napotykali także na informacje, strony internetowe czy też publikacje, dotyczące obszarów zainteresowania pozostałych zespołów, a także odnoszące się do innych województw. Na bazie tych materiałów formułowano także pewne wnioski, nie wynikające wprost z tematyki zleconej Zespołowi 2, niemniej jednak zdaniem Zespołu, mogące zwrócić uwagę na istotne bariery ograniczające budowę trwałego Regionalnego Systemu Innowacji.

8. Członkowie Zespołu **nie podzielają opinii wyrażanych w analizowanych publikacjach**, dotyczących:

- wniosku z badania foresight: „Budowanie w regionie innowacji w oparciu o przedsiębiorstwa wysokich technologii nie znajduje uzasadnienia w regionalnej strukturze przedsiębiorstw i ich skłonności do innowacji”. Fakt, że obecnie innowacyjność firm koncentruje się w branżach tradycyjnie związanych z regionem - przedsiębiorstwach z szeroko pojętej branży metalowej oraz branży wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych, nie może w przyszłości ograniczać lub zamykać możliwości wsparcia firm działających w sektorach wysokiej technologii.
- wniosku, iż „rozwój gospodarki na bazie sektora MSP nie znajduje potwierdzenia w przeprowadzonych badaniach. Liderami innowacyjności są przedsiębiorstwa duże i one to stanowią na dzień dzisiejszy potencjalne „lokomotywy” rozwoju regionu świętokrzyskiego. Potencjał ten ma jednak niewielkie przełożenie na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań realnie umacniających konkurencyjność przedsiębiorstw na rynkach, na których one działają”. Wydaje się, iż autorzy nie doceniają roli sektora MSP, który przy dobrym funkcjonowaniu sieci otoczenia biznesu i uzyskania właściwego wsparcia w rozwoju technologicznym, może odegrać znaczącą rolę we wzroście innowacyjności regionu. Jest to szczególnie ważne w kontekście bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw w ramach RPO 2007-2013.

9. Jakkolwiek w prowadzonych badaniach zidentyfikowano szereg niedociągnięć, należy zauważyć, iż na przestrzeni 5 lat objętych analizą, formułowane wnioski ewoluowały w wyniku poszerzanej bazy badawczej, rozwijanej metodologii badań oraz stanu wiedzy kadry naukowej w omawianym przedmiocie.

Wizerunek regionu świętokrzyskiego w publikacjach krajowych i zagranicznych

Poszukiwanie informacji na temat województwa świętokrzyskiego w publikacjach, jakie ukazały się poza regionem, okazały się owocne jeśli chodzi o literaturę krajową, natomiast nie znaleziono materiałów na ten temat w źródłach zagranicznych. Województwo świętokrzyskie pojawia się wzmiankowo w kontekście analizy i opisu sytuacji w Polsce lub Programu Polska Wschodnia. Region świętokrzyski nie jest obiektem zainteresowań zagranicznych, skutkujących opracowaniem analiz, ekspertyz, prac studialnych ze względu na znikomą obecność kapitału obcego i nikłą w stosunku do innych regionów Polski atrakcyjność dla lokowania BIZ oraz turystyki międzynarodowej.

Dostępne opracowania w rankingach innowacyjności i poziomu osiągniętych wskaźników makroekonomicznych plasują region świętokrzyski na słabych pozycjach, podobnie jak kształtuje się pozycja Polski w międzynarodowych statystykach dotyczących innowacyjności gospodarki.

W literaturze krajowej i zagranicznej sporo miejsca poświęca się natomiast czynnikom wpływającym na innowacyjność, roli polityki gospodarczej państwa w stymulowaniu procesów innowacyjnych przez tworzenie środowiska sprzyjającego partnerstwu nauki i biznesu, dostępności do wyspecjalizowanych usług, instytucji i zasobów, w szczególności kapitału ludzkiego i funduszy strukturalnych UE.

Zadaniem Zespołu 3 nie było aktualizowanie danych o sytuacji społeczno-gospodarczej w oparciu o zidentyfikowane źródła zewnętrzne, lecz uchwycenie pozycji województwa na tle tendencji rozwojowych w układzie regionalnym. Zespół przytacza opisane zjawiska tak jak postrzegali je autorzy opracowań.

W pracy przytaczane są opracowania, w których pojawiają się dane z różnych okresów, możliwie najbardziej aktualne w danym obszarze. Ponieważ te same obszary są analizowane w kilku opracowaniach w różnym ujęciu i akcentują inne problemy, Zespół 3 pogrupował je nie według tytułów, ale w przekroju zagadnień: ogólne trendy w rozwoju województwa, przedsiębiorczość, innowacyjność.

Niezależnie od przyjętego okresu badawczego zauważa się, że nie zaszły na tyle istotne zmiany, aby odnotowano zmiany w ogólnej pozycji konkurencyjnej województwa.

3.1 Ogólne trendy w rozwoju województwa

W latach 1999-2006 nie zaobserwowano w Polsce dynamicznych zmian w poziomie specjalizacji regionalnej, co świadczy o dużej stabilności i niezmienności struktury zatrudnienia w poszczególnych województwach, zwłaszcza w województwach Polski Wschodniej.

Zazwyczaj ocena stopnia rozwoju, konkurencyjności, czy innowacyjności regionu dokonywana jest poprzez użycie wskaźnika syntetycznego. **Przeprowadzone prognozy³² wyraźnie pokazują, że nie można liczyć na zmniejszenie się różnicowań regionalnych.**

Województwo świętokrzyskie plasuje się w grupie 20 najuboższych regionów Unii Europejskiej i w okresie 1999 – 2007 nie poprawiło swojej lokaty wśród 16 województw, zajmując 13 miejsce pod względem wielkości wytworzonego PKB oraz 12 miejsce pod względem PKB na mieszkańca (76% średniej krajowej). Na tle regionów europejskich świętokrzyskie podobnie jak pozostałe regiony Polski Wschodniej nie osiąga 40% średniej UE = 27. Na uwagę zasługuje stosunkowo wysoka dynamika wzrostu PKB per capita w okresie 2005 – 2007 wynosząca 115,1% , wyższa od średniej w kraju wynoszącej 113,5%. Pomimo wysokiej dynamiki w ostatnich latach grupa pięciu najbogatszych województw³³ rozwijała się przeciętnie szybciej niż grupa województw Polski Wschodniej.

Świętokrzyskie podobnie jak pozostałe regiony Polski Wschodniej charakteryzuje się niekorzystną specjalizacją regionalną mierzoną w oparciu o wskaźnik zatrudnienia, co głównie wynika z dużego zatrudnienia w niskoefektywnym rolnictwie.

Należy jednocześnie zauważyć, że latach 2000-2007 strukturę branżową województwa Świętokrzyskiego mierzona wskaźnikami Wartości Dodanej Brutto oraz zatrudnienia charakteryzuje znaczne wzmocnienie sektora usług. Udział WDB wytworzonej w usługach gospodarce województwa świętokrzyskiego zwiększył się z 57,8% w 1999 r. do 63,1% w 2007 r. Znacznie zwiększył się także udział pracujących w sektorze usług – z poziomu 32,3% w 2000 r. do 44,2% w 2007.

Na pozytywny trend rozwoju usług rynkowych największy wpływ ma rozwój nowoczesnego centrum targowego (Targi-Kielce) i związanych z nim usług biznesowych. W sektorze usług największy udział posiadają usługi związane z handlem, naprawami, hotelami i restauracjami, transportem,

³² W. Dziemianowicz, *Trendy w rozwoju regionów*,

³³ Do grupy najbogatszych województw niezmiennie zaliczane są: mazowieckie, dolnośląskie, śląskie, wielkopolskie i pomorskie

gospodarką magazynową i łącznością – 27,2% w odniesieniu WDB w 2007 r. a w odniesieniu do struktury pracujących udział ten wynosi 19,7%.

Poziom rozwoju przemysłowego sytuuje województwo na 6 miejscu w kraju pod względem WDB oraz 13 miejsce pod względem poziomu zatrudnienia. Udział działalności przemysłowej w gospodarce województwa, mierzony WDB, wzrósł wprawdzie nieznacznie i obecnie wynosi 33,7% (33,4 w 1999 r.), natomiast wzrost liczby pracujących w przemyśle wykazuje znacznie większą dynamikę gdzie poziom zatrudnienia zwiększył się z 18,7% w 2000 r. do 24,3% w 2007 r. Specyfikę działalności przemysłowej w województwie określa wysoki udział przemysłu mineralnego (z surowców niemetalicznych) i wyrobów z metali, wytwarzania i zaopatrywania w energię oraz produkcji artykułów spożywczych.

Pozostałe 6,3% WDB (6 miejsce w kraju) wytwarza sektor I - rolnictwo, natomiast jego udział w strukturze pracujących przekracza 30% podobnie jak w lubelskim i podlaskim i wynosi (31,5%). Odływ pracujących z rolnictwa przełożył się na rozwój sektora usług, a także – w mniejszym stopniu – sektora przemysłowego.

Zagrożeniem dla województwa świętokrzyskiego wydaje się być prognozowane znaczne osłabienie pozycji regionu w zakresie liczby studentów szkół wyższych oraz nieznaczne pogorszenie sytuacji dotyczącej liczby firm z udziałem zagranicznym i nakładów na innowacje w przemyśle. Szans dla regionu można natomiast upatrywać w prognozowanym skoku w zakresie zmniejszenia emisji zanieczyszczeń oraz nieznacznej poprawie sytuacji demograficznej.

Analizując pozycję i trendy rozwojowe województwa Świętokrzyskiego warto spojrzeć na region z punktu widzenia możliwości wykorzystania szans jakie stworzyła polityka spójności i fundusze strukturalne UE.

Na realizację **Regionalnego Programu Operacyjnego** województwo świętokrzyskie otrzymało **725,81 mln euro**. W ramach regionalnego komponentu **PO Kapitał Ludzki** alokacja regionalna wynosi **269,88 mln euro**. W ramach **Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej** województwo świętokrzyskie otrzymało **375,30 mln euro**.

Dla porównania w latach **2004-2006** w ramach **Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego** alokacja dla województwa świętokrzyskiego wyniosła **133,08 mln euro**.

W latach 2004-2006 największy strumień środków z Unii Europejskiej³⁴ – około 40% całej alokacji – został skierowany do czterech najbogatszych województw Polski, tj. śląskiego, dolnośląskiego,

³⁴ dane Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

mazowieckiego i wielkopolskiego. Rozkład ten to przede wszystkim efekt bardzo dużych nakładów poniesionych w tych województwach – od 40% do 62% wszystkich środków – na duże projekty w zakresie ochrony środowiska i infrastruktury transportowej.

Najmniej środków zakontraktowano na projekty realizowane w pięciu województwach Polski Wschodniej, ale jednocześnie w trzech z nich: w świętokrzyskim, podlaskim i warmińsko-mazurskim zanotowano jedne z najwyższych udziałów wkładów własnych (około 50%).

Podobnie kształtował się regionalny rozkład wsparcia po uwzględnieniu liczby ludności. Średnio na mieszkańca Polski wartość dofinansowania wyniosła 1374 zł. W województwach: zachodniopomorskim, dolnośląskim, mazowieckim i pomorskim udzielono wsparcia powyżej tej kwoty, natomiast najmniejsze dofinansowanie uzyskały województwa: małopolskie, podkarpackie, świętokrzyskie i opolskie.

3.2. Przedsiębiorczość na tle kraju

W 2007 roku w województwie świętokrzyskim w systemie REGON zarejestrowanych było ponad 110,6 tys. przedsiębiorstw. Zdecydowaną większość stanowiły przedsiębiorstwa mikro (ok. 95%). Firmy z regionu stanowiły niecałe 3% wszystkich firm zarejestrowanych w kraju. Jest to jeden z najniższych odsetek spośród wszystkich regionów. Niższe wyniki uzyskały jedynie województwa podlaskie, opolskie i lubuskie.

W 2007 roku powstało ok. 7,7 tys. firm, z czego ponad 98% to firmy mikro. Jednocześnie w analizowanym roku zlikwidowano blisko 7 tys. firm. Warto zwrócić uwagę na fakt, że firm średnich zlikwidowano więcej niż założono nowych³⁵. Najwięcej przedsiębiorstw nowo powstałych w stosunku do zlikwidowanych było w firmach mikro (nowo powstałych było prawie o 1000 więcej niż zlikwidowanych).

W sektorze prywatnym najwięcej firm funkcjonowało w *Handlu i naprawach* (ponad 40%), 12% firm działało w sekcji *Budownictwo*, w dalszej kolejności pod względem ważności branż pojawiają się *Obsługa nieruchomości i firm (11%)* oraz *Przetwórstwo przemysłowe* z 10% udziałem.

³⁵ A. Żoźniński „Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007–2008 Profile regionalne”

Województwo świętokrzyskie utrzymuje dość niską pozycję na tle innych regionów pod względem podstawowych wskaźników obrazujących poziom przedsiębiorczości. W województwie w 2007 r. na 1000 mieszkańców przypadało około 86 MŚP zarejestrowanych w REGON, co dało regionowi dopiero dwunaste miejsce w rankingu województw. W przypadku nowo powstałych firm na 1000 mieszkańców województwo zajęło czternaste miejsce (6,04 firm na 1000 mieszkańców), a w przypadku zlikwidowanych – trzecie miejsce. Region pozostał także na jednym z ostatnich miejsc – czternastym, jeśli chodzi o liczbę firm z kapitałem zagranicznym na 1000 mieszkańców (0,46 firm na 1000 mieszkańców).

Nakłady inwestycyjne w sektorze przedsiębiorstw wyniosły 2,7 mld zł, z czego około 13,7% przypadało na podmioty mikro, 8,3% na małe, 22,7% na firmy średnie zaś na duże 55,3%.

Przedsiębiorstwa województwa świętokrzyskiego w prawie 70% finansowały swoje inwestycje ze środków własnych. Ze środków własnych równie często korzystały firmy małe i średnie, jak i duże (różnice wahały się do 3 p.p.). Drugim co do wielkości finansowania źródłem wykorzystywanym przez przedsiębiorstwa były kredyty i pożyczki krajowe. Dla firm małych i średnich źródło to było podobnie istotne, jak dla firm dużych. Ze środków zagranicznych najchętniej korzystały przedsiębiorstwa duże (ich inwestycje były w 10,4% finansowane z tego źródła).

Ponad 300 firm prowadziło działalność eksportową. Najwięcej eksporterów znajdowało się w grupie średnich przedsiębiorstw (142 podmioty).

W 2007 r. w województwie funkcjonowało ponad 46 tys. aktywnych przedsiębiorstw, tj. prawie 42% wszystkich zarejestrowanych w regionie. Świętokrzyskie przedsiębiorstwa aktywne stanowiły tylko niecałe 3% aktywnych podmiotów w kraju, co jest jednym z najniższych udziałów, słabszy wynik osiągnęły tylko województwa podlaskie i opolskie. W stosunku do 2006 r. liczba pracujących w przedsiębiorstwach aktywnych w regionie wzrosła jedynie o 16 tys. Najwięcej pracujących zanotowano w grupie mikroprzedsiębiorstw (45%), a najmniej w grupie przedsiębiorstw małych (13%).

Przychody przeciętnego przedsiębiorstwa w regionie wyniosły ok 1,3 mln zł, o 0,4 mln zł mniej niż wyniosła średnia krajowa. Również przychody we wszystkich grupach wielkości przedsiębiorstw były niższe od średniej krajowej dla poszczególnych grup. Najbardziej od przeciętnej krajowej odbiegały przychody dużych firm, ale z drugiej strony miały one największy udział w przychodach wszystkich przedsiębiorstw regionu (35%).

Firmy średnie miały bardzo podobne udziały dochodzące do 26%. Zdecydowanie najmniejszy udział przypadł firmom małym – zaledwie 13%. W porównaniu z 2006 rokiem udziały wszystkich grup przedsiębiorstw pozostały na zbliżonym poziomie.

Średnia wielkość przedsiębiorstwa w regionie była zbliżona do przeciętnej krajowej w firmach mikro i wynosiła przeciętnie 2,2 zatrudnionych. Małe firmy regionu zatrudniały przeciętnie 21,9 osoby co było o 6% mniej niż przeciętna krajowa, a średnie 109,5 osób, co przewyższa o 4,7 osoby przeciętną w kraju.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto było o 16% niższe od średniej krajowej. Największe różnice można zauważyć w przypadku przedsiębiorstw małych i mikro (odpowiednio 79% i 76% średniej krajowej), a najmniejsze w przedsiębiorstwach średnich i dużych (odpowiednio 93% i 91% średniej krajowej). Najniższe przeciętne wynagrodzenie brutto cechowało przedsiębiorstwa mikro 1185 zł i małe – 1528 zł. **Było to najniższa kwota wynagrodzenia w kraju.**

Nakłady inwestycyjne na przedsiębiorstwo przeprowadzone w 2007 r. w województwie wyniosły 64 tys. zł i były niższe od średniej krajowej o ok. 20 tys. W stosunku do średniej krajowej w inwestycjach na przedsiębiorstwo w sektorze MŚP najkorzystniej wypadły przedsiębiorstwa średnie, których inwestycje na poziomie 2,4 mln zł stanowiły 108% średniej krajowej. W przypadku pozostałych firm inwestycje były już niższe od średniej krajowej, w mikroprzedsiębiorstwach o 6%, a w małych o 22%.

Zaprezentowane dane nie są optymistyczne. Wskazują na słabą pozycję województwa świętokrzyskiego pod względem przedsiębiorczości. Niższy w porównaniu ze średnią krajową jest udział przedsiębiorstw w stosunku do liczby mieszkańców, wydajność pracy, wynagrodzenia, obecność kapitału zagranicznego, przychody. Jedynie wyższe w stosunku do średniej krajowej, w badanym okresie, były nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw, co można uznać za pozytywny sygnał zmian.

3.3 Innowacyjność przedsiębiorstw regionu

Innowacyjność polskiej gospodarki i polskich przedsiębiorstw mierzona różnymi standardowymi wskaźnikami (wielkość nakładów na B+R, liczba innowacyjnych firm, nakłady na działalność innowacyjną itp.) jest stosunkowo niska. Podstawowe wielkości i wskaźniki opisujące poziom i potencjał innowacyjny polskiej gospodarki (takie jak wskaźniki opisujące działalność patentową,

udział przedsiębiorstw innowacyjnych, udział eksportu dóbr o wysokim zaawansowaniu technologicznym, wydatki na działalność B+R) plasują Polskę na samym końcu wśród krajów OECD.³⁶

W latach 2004-2006 najbardziej innowacyjne w Polsce były małe przedsiębiorstwa, w województwie świętokrzyskim poziom ten kształtował się na poziomie średniej w kraju, natomiast najmniej – firmy średnie.

Głównym problemem polskiego systemu innowacji³⁷ jest słaba działalność badawczo-rozwojowa. W 2006 roku nakłady na B+R wyniosły 0,56% PKB, podobnie jak w 2004 roku, podczas gdy średnio w UE około 1,8%. Przedsiębiorstwa krajowe w niewielkim stopniu prowadzą własne prace badawczo-rozwojowe - zdecydowana większość z nich nie posiada wyodrębnionej jednostki/działu zajmującego się projektowaniem i rozwojem nowych produktów i usług.

Małe firmy wprowadzają innowacje głównie w sposób dorywczy. W ujęciu nakładów na B+R w przeliczeniu na małe przedsiębiorstwo Świętokrzyskie zajmuje ostatnią pozycję, gdzie nakłady wyniosły 1,6 tys. zł (w zachodniopomorskim 3 tys. zł) Liderem jest Mazowsze – 280,3 tys. zł oraz województwo łódzkie – 139,2 tys. zł. Ponad 60% tych niewielkich nakładów na inwestycje w małych firmach pochodzi z środków własnych.

Przeprowadzone do tej pory badania innowacyjności przedsiębiorstw (w tym małych i średnich) koncentrowały się głównie na badaniu poziomu innowacyjności firm z punktem ciężkości położonym głównie na innowacje produktowe.

W dużo mniejszym zakresie badania prowadzono pod kątem wprowadzania innowacji procesowych, organizacyjnych czy marketingowych, a jeżeli już to robiono, były to badania bardzo powierzchowne. Natomiast innowacje procesowe, organizacyjne czy marketingowe zaczynają odgrywać coraz większą rolę - decydującą o konkurencyjności i innowacyjności firm (szczególnie tych średniej wielkości, ale także małych).

Polskie przedsiębiorstwa - również duże, ale w większym stopniu MSP - prowadzą działalność innowacyjną głównie w oparciu o modernizację swego parku maszynowego. Ponadto ważnym źródłem innowacji dla MSP są pracownicy, w tym nowo przyjmowani do pracy absolwenci uczelni wyższych (dotyczy to w większym stopniu małych firm). Firmy w ograniczonym stopniu wykorzystują też zewnętrzne źródła w procesie innowacyjnym, o czym świadczy niski poziom współpracy z partnerami zewnętrznymi. Jeśli już przedsiębiorstwa współpracują z partnerami zewnętrznymi, to

36 European Innovation Scoreboard, European Commission, Brussels 2005

37 A. Żoźniński, *Innowacyjność 2008 Stan innowacyjności, projekty badawcze, metody wspierania, społeczne determinanty*

zdecydowanie częściej są to ich bezpośredni dostawcy, odbiorcy lub inne przedsiębiorstwa niż zewnętrzne jednostki B+R.

Chociaż liczba patentów zgłaszanych przez polskie podmioty, a szczególnie przedsiębiorstwa, w ostatnich latach rośnie, w stosunku do innych krajów wciąż jest bardzo mała. Należy jednakże podkreślić duże zróżnicowanie branżowe pod tym względem. Jedną z przyczyn tego jest fakt, iż w niektórych branżach zmiany zachodzą tak szybko, że nie opłaca się zgłaszać patentu - m.in. ze względu na długi czas procedury patentowej, a także wysokie koszty dochodzenia swoich praw w sądzie. Wydaje się istotne, aby w badaniach uwzględnić takie kwestie jak czas życia produktu/technologii w branży, w której działa firma, a także sposoby ochrony własności intelektualnej przez firmę oraz przyczyny braku takiej ochrony. Należy przy tym pamiętać, że samo posiadanie patentu nie świadczy jeszcze o poziomie innowacyjności - kluczowe jest jego wykorzystywanie i wartość rynkowa, w tym np. czerpanie korzyści w postaci opłat licencyjnych.

Krajowe przedsiębiorstwa charakteryzują się bardzo zróżnicowanym poziomem innowacyjności. Innowacyjność przedsiębiorstw zależy m.in. od wielkości, branży, w której działa przedsiębiorstwo, a także od takich czynników, jak wykształcenie kadry zarządzającej czy pochodzenie kapitału (krajowe/zagraniczne). Ponadto niektóre badania wskazują, iż istnieją przedsiębiorstwa, które nie chcą się rozwijać i wprowadzać innowacji, a ich właściciele są zainteresowani jedynie prowadzeniem swego biznesu w dotychczasowej skali i na dotychczasowych zasadach. Działania władz publicznych mające na celu stymulowanie innowacyjności firm muszą uwzględniać różną specyfikę, uwarunkowania, motywacje i potrzeby tych firm.

Główną barierą, jaką wskazywały przedsiębiorstwa, ograniczającą wprowadzanie innowacji w firmach, był brak środków finansowych, jednakże wydaje się, iż jest to zbyt duże uproszczenie i prowadzi do splotenia problemu. Z tego punktu widzenia badania przedsiębiorstw powinny w większym stopniu koncentrować się na analizie istniejących kompetencji i braków w tym zakresie - np. w zakresie zarządzania, kapitału ludzkiego, planowania strategicznego, aniżeli na kwestii samego finansowania.

Dla podmiotów aktywnych w obszarze wsparcia przedsiębiorczości, innowacyjności i konkurencyjności przyjęto się wiele określeń: infrastruktura innowacji i transferu technologii, niekomercyjne otoczenie biznesu, instytucje wsparcia rozwoju gospodarczego, instytucje wsparcia itp. W roku 2007 w Polsce działało 694 takich ośrodków, w województwie świętokrzyskim 23.³⁸ W kraju dominuje wyraźna koncentracja działalności wsparcia w regionach o dużym potencjale

38 K. B. Matusiak, *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce*,

gospodarczym i silnym rynku. Jeśli spojrzeć na potencjalny rynek odbiorców usług, to słabsze regiony i tak charakteryzują się większą dostępnością do ośrodków innowacji i przedsiębiorczości.

Infrastruktura otoczenia biznesu w Polsce wydaje się niedostosowana do rozwiązywania problemów z zakresu innowacji w MSP. Ośrodki KSU³⁹ koncentrują się na prostszych usługach informacyjnych i szkoleniowych. Ośrodków należących do KSI⁴⁰, w tym centrów transferu technologii, parków technologicznych i inkubatorów technologicznych jest relatywnie niewiele i często również w ich ofercie dominują usługi mniej zaawansowane (związane z kwestiami transferu technologii i współpracy nauka-biznes). Z kolei ośrodki KPK⁴¹ zasadniczo koncentrują się na jednostkach naukowych (punkty głównie działają w takich jednostkach) niż na pomocy dla MSP. Ponadto małe zainteresowanie ze strony przedsiębiorstw ofertą instytucji otoczenia biznesu, na co wskazywali przedstawiciele tych instytucji, może również świadczyć, z jednej strony, o braku informacji o tych instytucjach i ich ofercie wśród przedsiębiorców, a z drugiej strony, o niedopasowaniu tej oferty do potrzeb MSP. Z badań Żołnierskiego wynika również, iż istnieje silny związek między poziomem innowacyjności a posiadaniem przez właściciela/menedżera wykształceniem. Najbardziej innowacyjne są przedsiębiorstwa, w których zarówno kadra, jak i właściciel lub menedżer posiadają wyższe wykształcenie.⁴²

Na pewien paradoks pomiędzy wskaźnikami a rzeczywistością zwracają uwagę m.in. Tamowicz i Szultka (2005), podkreślając, iż na innowacyjność polskich przedsiębiorstw należy spojrzeć przez pryzmat dynamiki zmian i złożoności procesów transformacyjnych. Miarą innowacyjności polskich przedsiębiorstw i gospodarki może być ogrom restrukturyzacji, jaka musiała dokonać się na poziomie przedsiębiorstw i sektorów⁴³. Należy także zwrócić uwagę na dynamikę nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych, które na przestrzeni lat 1995-2003 rosły szybciej niż przychody (co obrazuje wzrost wskaźnika innowacyjności z poziomu 2,2% do 4,2%)⁴⁴. Konieczność szybkiego nadrobienia luki technologicznej oznaczała także, że nakłady na działalność innowacyjną musiały mieć raczej postać zakupu maszyn i urządzeń niż wydatków na prace badawczo-rozwojowe.

39 Należące do Krajowego Systemu Usług.

40 Krajowa Sieć Innowacji

41 Krajowy Punkt Kontaktowy

42 A. Żołnierski „*Potencjał innowacyjny polskich małych i średniej wielkości przedsiębiorstw*” (2006),.

43 Budowa organizacji nastawionych na rynek, a nie produkcję, wygaszanie produkcji nierentownej, zbywanie zbędnych aktywów, zmniejszanie materiałochłonności i energochłonności, zmiany w strukturze zatrudnienia, automatyzacja procesów produkcyjnych, komputeryzacja. Za Tamowicz i Szultka (2005). Szczegółowo patrz także J. Mujżel (red), *Przedsiębiorstwa w procesie transformacji*, Poltext 1997.

44 Wskaźnik ten oddaje relację nakładów na Działalność innowacyjną do wielkości sprzedaży. Rekordowy poziom osiągnął on w 1999 r.

W ocenie innowacyjności zawartej w analizie porównawczej poziomu innowacyjności polskich województw za pomocą wskaźników określających poziom innowacyjności gospodarki⁴⁵. wyróżniającymi się województwami, które uzyskały ponadprzeciętne wartości agregatowego wskaźnika RNSII i sumarycznego Indeksu uwzględniającego wagi 10 wskaźników EIS, według danych 2006 r., były: mazowieckie, małopolskie, dolnośląskie, pomorskie, śląskie, wielkopolskie. Świętokrzyskie znalazło się w tym rankingu na 13 pozycji.⁴⁶ W rozbudowanej ocenie innowacyjności regionów RNSII (45) i sześć pierwszych miejsc zajmują te same województwa zaś świętokrzyskie zajmuje pozycję 12.

3.4. Społeczeństwo informacyjne

W województwach Polski Wschodniej rozwój społeczny i gospodarczy w dobie Społeczeństwa Informacyjnego i Gospodarki Opartej na Wiedzy napotyka na podstawowe przeszkody związane z deficytami we wszystkich sferach związanych z nowoczesnymi technologiami informatycznymi.

Istniejąca sieć telekomunikacyjna ma ograniczony zasięg oraz jest niewystarczająca od strony technicznej do realizacji usług szerokopasmowego dostępu do sieci Internet. Deficyt infrastruktury informatycznej i zagrożenie wykluczeniem cyfrowym jest najbardziej widocznym i najczęściej zauważanym elementem problemu.

W ocenie Komisji Europejskiej poziom dostępności Internetu w Polsce w przeciągu ostatniego roku nie poprawił się znacznie w porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej – z 2 na 4 miejsce od końca z wynikiem 13,2 % penetracji (stan na styczeń 2009).

Według danych GUS w 2007 r. w Polsce, ponad połowa (54 %) gospodarstw domowych w miastach (powyżej 100 tys. mieszkańców), a w obszarach wiejskich blisko połowa (46 %) gospodarstw było w posiadaniu co najmniej jednego komputera. Natomiast dostęp do szerokopasmowego Internetu posiadało tylko 14,5 % gospodarstw domowych. Jednak coraz wyraźniej zarysowuje się podział w społeczeństwie w tym zakresie – osoby poniżej 45 roku życia to w zdecydowanej większości aktywni i

⁴⁵ Wskaźnikach używanych w corocznych raportach European Innovation Scoreboard (EIS) (Europejska Tablica Wyników w zakresie Innowacji), a także w innych opracowaniach, przede wszystkim European Regional Innovation Scoreboard 2006 (Europejska Regionalnej Tablicy Wyników w zakresie Innowacji)

⁴⁶ Analiza porównawcza innowacyjności regionów w Polsce w oparciu o metodologię European Innovation Scoreboard, 2008r. <http://www.mg.gov.pl/NR/ronlyres/3B2E3AC5-CBDE-47D4-AF6A-3ED270D74965/52556/Ekspertyza.pdf>

doświadczeni użytkownicy Internetu, natomiast osoby starsze korzystają z tego medium dość sporadycznie lub wcale.⁴⁷

W roku 2007 największe rozpowszechnienie technologii informacyjnych w gospodarstwach domowych odnotowuje się w północnych regionach kraju, a najmniejsze – w województwach wschodnich, dotyczyło wyposażenia gospodarstw domowych w komputery oraz dostępu do Internetu, w tym szerokopasmowego.

Dla ogółu polskich przedsiębiorstw dostęp do komputera jest już standardem. Niemal wszystkie przedsiębiorstwa wyposażone w komputery mają również dostęp do Internetu.⁴⁸ W skali całego kraju ich udział wynosi 92,7% i – podobnie jak w przypadku wyposażenia w komputery – najwyższy jest w województwie mazowieckim (97,7%), najniższy w łódzkim (86,8%), w świętokrzyskim jest to 90,2 %.

Znacznie gorzej przedstawia się jednak szerokopasmowy dostęp do Internetu, warunkujący efektywne wykorzystanie jego możliwości. W styczniu 2008 r. z dostępu takiego korzystało średnio tylko 58,7% przedsiębiorstw najmniej (poniżej 50%) – w świętokrzyskim i łódzkim.

Niespełna co czwarte polskie przedsiębiorstwo (23,6%) wykorzystywało w 2007 r. sieci komputerowe do dokonywania transakcji, tj. składania bądź otrzymywania zamówień. Wyróżnia się relatywnie wysoki odsetek takich firm tradycyjnie w województwie mazowieckim (33,2%), natomiast wyraźnie niższy od średniego poziomu (poniżej 20%) był on w świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim, ale również wielkopolskim, i lubuskim.

⁴⁷ A. Surdej, *Bariery rozwoju rynku telekomunikacyjnego w Polsce*, Centrum Adama Smitha, 2009r.

http://www.smith.org.pl/pl/files/Raporty/Bariery_rozwoju_rynk_u_telekomunikacyjnego.pdf

⁴⁸ Rozwój regionalny w Polsce, RAPORT 2009

http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/Ewaluacja_i_analizy/Raporty_o_rozwoju/Raporty_krajowe/Strony/Rozwoj_regionalny_w_Polsce_raport2009.aspx

Skala rozpiętości w wykorzystaniu technologii informacyjnych przez przedsiębiorstwa w poszczególnych województwach jest w sumie stosunkowo niewielka, jednak czołową pozycję niezmiennie zajmowało województwo mazowieckie.

Generalnie jednak przeciętny poziom wielu analizowanych wskaźników wykorzystania technologii informacyjnych w przedsiębiorstwach zlokalizowanych w Polsce Wschodniej był niższy od średniego poziomu krajowego

Do widocznej redukcji regionalnych dysproporcji w rozwoju społeczeństwa informacyjnego może przyczynić się wykorzystanie środków unijnych (w latach 2004 - 2007 województwa Polski Wschodniej były dość aktywne realizując inwestycje w tym obszarze).

W obecnej perspektywie finansowej rozpoczęto realizację projektu „Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej”, który jest jednym z kluczowych projektów realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013. Celem tego projektu jest zapewnienie do końca 2013 r. dostępu do szerokopasmowego Internetu dla 90 proc. gospodarstw domowych i 100 proc. instytucji publicznych i przedsiębiorców w 5 województwach Polski Wschodniej.

3.5 Ocena i pierwsze efekty Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego

Podsumowanie etapu tworzenia i wdrażania Regionalnych Strategii Innowacji, jak również nakreślenie perspektyw na przyszłość znalazło odzwierciedlenie w raportach ewaluacyjnych realizowanych na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Regionalnego.⁴⁹

Na regionalne strategie innowacji należy spoglądać z trzech punktów widzenia, jako na:

- proces budowania wewnątrzregionalnego porozumienia wokół tworzenia i rozprzestrzeniania innowacji;
- opracowany dokument strategiczny, który powinien być utworzony zgodnie ze standardami wymaganymi od tego typu opracowań;

⁴⁹ G. Gorzelak, *Polskie regionalne strategie innowacji: Ocena i wnioski dla dalszych działań*,
T. Klimczak, *Przeprowadzenie ewaluacji procesu wdrażania Regionalnych Strategii Innowacji 15 regionów Polski pod kątem implementacji projektów wynikających ze strategii*
M. Klepka, *Efekty regionalnych strategii innowacji w Polsce. Rekomendacje do analizy szczegółowej*
(pominięto raport „Inwentaryzacji Regionalnych Strategii Innowacji (RIS) w Polsce)

- zespół działań podejmowanych podczas realizacji strategii.

Regionalna Strategia Innowacji województwa świętokrzyskiego powinna być dokumentem, dzięki któremu można zwiększyć potencjał innowacyjny regionu ale zadania tego nie spełnia. Odnosi się do wielu działów gospodarki, których nie można uznać ani za istotnych konsumentów innowacji, ani tym bardziej za jej wytwórców.

Diagnoza jest powierzchowna, formalna, a oceny formułowane w strategii na jej podstawie są podporządkowane ujęciom ilościowym, nie zaś jakościowym. Są one w wielu przypadkach zbyt pozytywne. Nie określono zapotrzebowania przedsiębiorstw na nowe technologie oraz innowacje. Nie oceniono w obiektywny sposób potencjału nauki regionu, ograniczając się do ujęć ilościowych (oceny te sprawiają wrażenie zbyt optymistycznych). Nie zbadano dotychczasowej współpracy sfery nauki i biznesu, i nie określono potencjalnych możliwości rozwoju tej współpracy – a przedsięwzięcia te miały być istotą prowadzonych studiów diagnostycznych.

Cele – choć sformułowane w zasadzie poprawnie – nie są przełożone na budzący zaufanie system wdrażania. Są wśród nich obecne także przedsięwzięcia nieracjonalne (jak np. gminne ośrodki transferu technologii). Cele formułowane w strategii nie wskazują, by jej autorzy mieli świadomość, iż nauka regionu świętokrzyskiego jest obecnie za słaba, by stać się samodzielnym ośrodkiem regionalnego systemu innowacji, i że w związku z tym, jednym z celów strategii powinno być wzmacnianie jej kontaktów z silnymi ośrodkami badawczymi w Polsce i zagranicą, co może pozwolić na przełamanie jej obecnej peryferyzacji.

Struktury instytucjonalne, które mają być powołane do wdrażania strategii, są niejasne, nie mają precyzyjnie określonych zadań i kompetencji. Dla całościowego wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji przy Urzędzie Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego miała zostać utworzona jednostka koordynująca (Centrum Monitoringu RSI).⁵⁰ Równolegle, wskazuje się, że instytucja zajmująca się koordynowaniem i wspieraniem realizacji Regionalnej Strategii Innowacji „winna być spółką prawa handlowego, której w miarę potrzeby udziałowcami winny być organizacje tworzące Konsorcjum Regionalnej Strategii Innowacji i Transferu Technologii lub spółka córka SCITT lub odrębny podmiot prawa handlowego”. Nie są jednak określone relacje między tymi dwoma

⁵⁰ Z dostępnych informacji nic nie wskazuje na powołanie takiej jednostki

podmiotami. W strategii przewiduje się także powołanie (nie ma w Internecie dowodu na jego istnienie) Akademickiego Ośrodka Badań Regionalnych.⁵¹

Warto zauważyć, że jednym z najważniejszych zamierzeń strategii jest utworzenie Świętokrzyskiego Parku Naukowo – Technologicznego jako samodzielnej spółki prawa handlowego z odpowiednim udziałem Politechniki Świętokrzyskiej. Park ten ma powstać „na bazie siedmiu laboratoriów, które mają znaczące osiągnięcia naukowo-badawcze oraz uznanie krajowe i międzynarodowe”. Choć minęło już kilka lat od tego pomysłu i zrealizowano projekt pod tym samym hasłem, park ten ani podobny jeszcze nie funkcjonuje w województwie, mimo ujęcia dwóch podobnych przedsięwzięć na liście projektów kluczowych w Programie Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej.

W raporcie z tej ewaluacji dominuje podejście krytyczne, podkreślające mankamenty, braki i niedoskonałości strategii. Był to zabieg celowy autorów ekspertyzy, pozwolił bowiem na wskazanie tych ich cech, które powinny zostać poddane szczególnej uwadze podczas aktualizacji regionalnych strategii innowacji. Uwag tych nie należy więc odczytywać jako jednoznacznie krytycznej oceny całego przedsięwzięcia, lecz jako zabieg „dydaktyczny”, otwierający pole do pogłębionych dyskusji nad poszczególnymi strategiami i ich całym zestawem.⁵²

Jednocześnie w kolejnym raporcie ewaluacyjnym zwraca się uwagę na fakt, że największy wkład do procesu implementacji RSI w analizowanym okresie został wniesiony przez Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii sp. z o.o., które pełniło rolę operatora Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w dziedzinie realizacji polityki innowacyjnej, w ramach całości polityki regionalnej województwa świętokrzyskiego. Silną stroną przyjętych form oddziaływania struktury zarządzania na proces implementacji jest przewrotnie skupienie wdrażania i koordynacji RSI w jednej instytucji.⁵³ Wielofunkcyjność zadań realizowanych przez te instytucje prowadzi do spójności i skoordynowanego wdrażania strategii, dlatego brak tej instytucji miałby oczywiście nieocenione negatywne konsekwencje dla implementacji RSI.

Struktura monitorowania wdrażania strategii oparta jest w dużej mierze o SCliTT, wspomagana przez UMWŚ. O ile charakter tych instytucji może świadczyć o trwałości działań, niemniej jednak w strategii brakuje źródeł finansowania kolejnych (np. w roku 2008 i dalszych) badań monitoringowych, nie

⁵¹ Z ogólnie dostępnych informacji wynika, że jednostki taka jeśli nawet powstała nie spełnia roli jakiej miała służyć

⁵² G. Gorzelak, *Polskie regionalne strategie innowacji ...*

⁵³ Należy pamiętać, że ocena dokumentu dokonywana była w roku 2006, a w obecnej perspektywie finansowej system monitorowania implementacji RSI jest finansowany z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – komponent regionalny.

mówiąc o stworzeniu odpowiedniej i trwałej struktury monitoringowej można więc powiedzieć, że forma finansowania tego systemu nie gwarantuje jego przetrwania i rozwoju.

Na etapie przeprowadzania ewaluacji (rok 2005) założono więc, że instytucją odpowiedzialną za funkcjonowanie systemu monitoringu RSI zostanie nadal SCLiTT,⁵⁴ które będzie animowało, przygotowywało i realizowało podobne projekty z dużym prawdopodobieństwem sukcesu.

Dobre podejście do logiki i przedmiotu wskaźników zawarte w strategii innowacji charakteryzuje się ograniczoną wartością w kontekście ich jakości. Przede wszystkim wskaźniki mają charakter ilościowy, brakuje wskaźników jakościowych – określają one np. ilość kontaktów i ich rodzaj, a nie ich jakość w znaczeniu efektów (np. można wykonać 200 telefonów i 100 rozmów osobistych, z których nic nie wynika). **Słabe strony tej płaszczyzny systemu monitoringu wypełniać miał projekt „RSI PROMONIT”, dzięki któremu powinna powstać zintegrowana metodyka monitoringu, uwzględniająca możliwości gromadzenia danych. Jednak realizacja tego projektu, (i dotychczasowe działania) w swoich celach nie zakłada przeprowadzenia ewaluacji procesu wdrażania.**

Dzięki zaangażowaniu SCLiTT i Urzędu Marszałkowskiego, mimo braku preferencji co do tworzenia partnerstwa i skupiania się na najbardziej potrzebnych projektach, można było odnieść wrażenie, że wszelkie działania innowacyjne są skoordynowane i podążają spójnie oraz konsekwentnie w kierunku stworzenia Regionalnego Systemu Innowacji w województwie świętokrzyskim.

Realizowane projekty pilotażowe dosyć dobrze i w pełni odpowiadają na potrzeby regionu A istnienie tak aktywnego podmiotu jakim jest SCLiTT animującego działania proinnowacyjne w regionie należy uznać za niezwykle wartościowe i potrzebne w kontekście skutecznej realizacji strategii.

Mocna strona procesu tworzenia systemu innowacji to realizowane partnerstwo, którego członkowie współpracują ze sobą, a których liderem jest w wielu przypadkach ta sama instytucja. Można zaobserwować tworzenie się sieciowych zależności pomiędzy instytucjami i podmiotami w regionie na rzecz wspólnej realizacji projektów, co jest bardzo pozytywnym rezultatem wdrażanej strategii. Wobec udziału w partnerstwach wielu członków o charakterze non-profit (stowarzyszenia, samorządy gospodarcze), uczelni wyższych oraz władz regionalnych i lokalnych zauważyć można, że tworzone sieci współpracy mają charakter raczej ideologiczny, niż instrumentalny, co jeszcze bardziej wzmacnia ich trwałość.

⁵⁴ Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii, prawdopodobnie nie jest obecnie instytucją odpowiedzialną za funkcjonowanie systemu monitoringu RSI, nie jest też bezpośrednim beneficjentem projektu systemowego STWORZENIE REGIONALNEGO SYSTEMU INNOWACJI (w tym aktualizacja RSI dla województwa świętokrzyskiego) w PO KL – Funkcja ta została przypisana Urzędowi Marszałkowskiemu.

Z kolei według autora kolejnej ewaluacji⁵⁵ proces, zapoczątkowany wraz z przyjęciem do realizacji tego projektu, zaowocował zmianą w podejściu władz regionu do problematyki innowacji, dedykując jej zarazem zmiany funkcji i pracy Urzędu Marszałkowskiego. Efektem projektu RIS, wynikającym z definiowania narzędzi pomocy w obszarze wsparcia innowacyjności MSP, było ugruntowanie przekonania o kluczowej roli MSP w podnoszeniu innowacyjności regionu.

Projekt RIS w istotny sposób przyczynił się do zwiększenia świadomości w zakresie barier i ograniczeń realizacji polityki innowacji i podnoszenia innowacyjności regionu. Zrozumiałym jest, iż w szybki sposób można ograniczyć oddziaływanie tylko tych barier, których rola w całości polityki innowacji jest marginalna. **Prawdziwym problemem są bariery o bardziej systematycznym i strukturalnym charakterze, których ograniczenie wymaga niekiedy dużych nakładów pracy i środków.**

Kluczową rolę odgrywają w regionie bariery o charakterze świadomościowym, wśród których wskazuje się przede wszystkim ograniczoną zdolność małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie definiowania potrzeb o charakterze innowacyjnym oraz możliwości wykorzystania nowoczesnych rozwiązań dla polepszenia sytuacji firmy.

Bariery o charakterze świadomościowym zdefiniowano również w odniesieniu do jednostek naukowych w regionie, które w swoich nie programach nauczania nie uwzględniających elementów kształtowania postaw przedsiębiorczych w realizowanych tokach studiów, zwłaszcza technicznych.

Znaczącym ograniczeniem rozwoju innowacyjnego regionu jest także brak instytucji otoczenia biznesu, głównie o charakterze konsultacyjno-doradczym, dzięki którym przedsiębiorstwa małe i średnie mogłyby podnosić swoją znajomość technik działania w oparciu o nowe technologie i innowacje.

Projekt RIS, a w szczególności analiza przedsiębiorstw, wskazał również na potrzebę stworzenia funduszy pożyczkowych i poręczeniowych pozwalających na finansowanie innowacyjnych często ryzykownych projektów i działań w przedsiębiorstwach.

Wnioski wynikające z analizowanych publikacji

Okres, jaki upłynął od zakończenia procesu budowania strategii do czasu pierwszych ocen nie pozwalał wskazać na efekty o charakterze ekonomicznym lecz zainicjowany wieloletni proces

⁵⁵ M. Klepka, *Efekty regionalnych strategii innowacji w Polsce. Rekomendacje do analizy szczegółowej*

implementacji strategii, może (o ile będzie skutecznie i efektywnie realizowany) zaowocować w kolejnych latach wymiernymi korzyściami dla gospodarki regionu. Na podstawie wyników z przeprowadzonych analiz, wskazać można jednak pozytywne efekty realizacji projektu RIS w województwie świętokrzyskim:

- doszło do zawiązania konsensusu pomiędzy instytucjami w regionie, na bazie konsensusu zdefiniowane zostały pierwsze inicjatywy, których realizacja dokonuje się w partnerstwie kilku instytucji,
- nastąpiły również zmiany w funkcjonowaniu instytucji odpowiedzialnych za tę politykę, podkreślono zarazem rolę Świętokrzyskiego Centrum Innowacji i Transferu Technologii,
- zapoczątkowany został proces tworzenia zintegrowanego podejścia do podnoszenia innowacyjności regionu z centralną rolą MSP,
- znaczącą rolę w zakresie podnoszenia innowacyjności gospodarki regionu przypisano małym i średnim przedsiębiorstwom, wskazano jednocześnie, iż z uwagi na ograniczoną zdolność tych firm do podejmowania działalności innowacyjnej, instrumenty wsparcia powinny oddziaływać przede wszystkim pośrednio – poprzez instytucje wsparcia biznesu,
- nastąpiło zwiększenie świadomości w zakresie barier hamujących innowacyjny rozwój regionu.

Badania ewaluacyjne przeprowadzone w 15 regionach Polski pokazały (poza mazowieckim), iż najłabszym ogniwem regionalnego systemu innowacji jest system monitorowania, nie został on w pełni zdefiniowany i głównie chodzi o wskaźniki. Większość struktur/komórek monitorujących powołana została poza urzędami marszałkowskimi, co można uznać za niezrozumiałe, ponieważ właśnie urzędy marszałkowskie odpowiedzialne są za wdrażanie RSI. Drugim „słabym ogniwem” RSI są priorytety działań. Tylko kilka województw realizuje RSI zgodnie z wytyczonym wcześniej „planem działań”, a większość projektów pilotażowych finansowanych jest ze ZRORR 2.6, w większości w formule konkursowej.

Główne rekomendacje, to przede wszystkim konieczność opracowania struktury wdrażania RSI. Należy sprecyzować odpowiedzialność za poszczególne elementy wdrażania RSI, jednostka organizacyjna powinna być odpowiedzialna za osiąganie zakładanych celów, ciągłość procesu wdrażania strategii, ciągłość monitorowania strategii oraz priorytetyzację działań. Ważne jest również, by kluczowe projekty dla RSI były projektami własnymi samorządów bądź projektami przez nie zamawianymi.

Wobec wielu braków i niedoskonałości RSI warto byłoby podjąć się zadania aktualizacji strategii lub opracować dobrze przemyślany i skonstruowany Program Wykonawczy dla Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego

Badania konkurencyjności regionów oprócz określenia pozycji i potencjału konkurencyjnego regionu, powinny służyć wypracowaniu rekomendacji dla działań administracji regionalnej skierowanych na podnoszenie poziomu konkurencyjności regionalnej gospodarki. Doświadczenia innych regionów europejskich wskazują, że systematyczna ocena konkurencyjności połączona z analizą przyczynowo-skutkową może służyć lepszemu ukierunkowaniu polityki rozwoju i konkretnych działań samorządów zarówno lokalnych, jak i regionalnych.

Jako przykładowe możliwe działania można wskazać:

- wykorzystanie zachęt w postaci ulg podatkowych do wdrażania innowacji
- przygotowanie terenów pod inwestycje o wysokim potencjale technologicznym
- monitorowanie potrzeb przedsiębiorczości
- wspieranie centrów obsługi inwestora,
- stymulowanie kooperacji pomiędzy biznesem i instytucjami badawczo-rozwojowymi
- tworzenie mechanizmów transferu innowacji wspartych infrastrukturą umożliwiającą tworzenie i rozwój firm innowacyjnych

Nie ma jednego, przyjętego modelu identyfikowania i wdrażania nowatorskich rozwiązań. - Innowacja to, najkrócej mówiąc, przekształcanie idei w pieniądze.⁵⁶ Aby osiągnąć innowacyjność, trzeba wielu zmian i czasu, a podstawowym krokiem jest inwestowanie w edukację i infrastrukturę innowacyjną oraz przyciąganie i skupianie kreatywnych ludzi. Nie należy mechanicznie kopiować zachodnich doświadczeń, gdyż nie istnieje jedno, gotowe rozwiązanie. Należy wypracować własne.

⁵⁶ Ch. Ketels, Harvard Business School. Światowe Dni Innowacji w Wielkopolsce (wrzesień 2008 r.)

Zakończenie

Innowacyjność jest dzisiaj decydującym czynnikiem osiągania przewagi konkurencyjnej. Pozycja Polski pod tym względem pozostaje daleko w tyle za liderami UE. Uzyskiwane wyniki poziomu innowacyjności naszej gospodarki są jednymi z najniższych, tylko 30% polskich przedsiębiorstw produkcyjnych wprowadziła innowacje w ciągu trzech ostatnich lat, podczas gdy wskaźnik ten w UE wynosi 60%, liczba zgłoszeń patentowych przypadających na milion mieszkańców wynosi 2,5 wobec 161 dokonywanych średnio w UE. Jeszcze gorzej przedstawia się sytuacja województwa świętokrzyskiego, co potwierdzają dane statystyczne i opinie wyrażane w publikacjach krajowych i regionalnych.

Zdecydowana większość badań, opartych zarówno o dostępne dane statystyczne, jak również o badania ankietowe, wskazuje na niską innowacyjność województwa świętokrzyskiego, przy czym akcentuje się zdecydowanie niską w kraju pozycję w dziedzinie wyników sektora B+R oraz nieco lepsze wskaźniki innowacyjności osiągnięte w sektorze przedsiębiorstw.

W zakresie działalności badawczo-rozwojowej w sektorze przedsiębiorstw świętokrzyskie zajmuje 12 miejsce w kraju, a skromne efekty uzyskiwane w tej sferze nie dają możliwości zmniejszenia dystansu względem najbardziej konkurencyjnych województw. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową wykonywaną w sektorze przedsiębiorstw w roku 2006, stanowią jedynie 0,59% nakładów poniesionych na ten cel przez przedsiębiorców w całym kraju.

Korzystniejszą kształtują się nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle (2,9% - 10 miejsce w kraju), przy czym ponad 71% wydatków o charakterze innowacyjnym przeznaczane jest na maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia i środki transportu (9 miejsce). Udział nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych województwa w ogólnych nakładach w kraju zmalał z 6,5% w 2006 r. do 1,8% w 2008r.

Nisko oceniana jest nowoczesność produkcji przemysłowej, gdzie ponad połowa najważniejszych wyrobów wytwarzanych przez przemysł należy do sektora niskiej techniki. Na 1000 firm produkcyjnych w województwie świętokrzyskim 2,9 zalicza się do sektora wysokiej techniki, przy średniej krajowej 5,9.

Odrabianiu zapóźnienia mają służyć regionalne strategie innowacji, stanowiące integralną część tworzonego Narodowego Systemu Innowacji. (Z przykrością trzeba dodać na marginesie, że wydany w formie książkowej tekst RSI Województwa Świętokrzyskiego zawiera liczne usterki edytorskie, a nawet merytoryczne w warstwie pojęciowej, które w tak ważnym dokumencie, przeznaczonym dla szerokiego odbiorcy, nie powinny mieć miejsca).

Okres czterech lat, jaki upłynął od zatwierdzenia RSI nie przyniósł oczekiwanych rezultatów. Cel strategiczny RSI nie został osiągnięty, gdyż system innowacji nie istnieje. Ambitne cele krótko i długookresowe nakreślone w dokumencie nie są realizowane. Środki pozyskiwane na projekty zbieżne z celami RSI wykorzystywane są na realizację przedsięwzięcia i wraz z zamknięciem projektu i zakończeniem finansowania kończy się inicjatywa nie pozostawiając trwałego efektu. Kontakty podmiotów będących adresatami RSI nie mają charakteru trwałego partnerstwa. Cele wyznaczone na II etap RSI są niespójne, nieprecyzyjne co powoduje, że w wątpliwość należy poddać istnienie jakiegokolwiek polityki innowacyjnej. Podniesienie poziomu innowacyjności regionu jest procesem długotrwałym, stąd też należy podkreślić, że rozpoczęty od 2005 roku proces tworzenia regionalnego systemu innowacji w województwie świętokrzyskim jest dopiero w fazie załączkowej. Ale nie tylko czas odgrywa tu rolę, ważniejszy jest brak docelowej wizji jego funkcjonowania, sądząc po tym, że podejmowane działania noszą niekiedy znamiona zdarzeń przypadkowych. Przyczyny tego stanu należy upatrywać głównie w braku jednego podmiotu skoncentrowanego na wdrażaniu i monitoringu RSI.

Pozytywnym zjawiskiem jest to, że przedsiębiorcy i środowisko akademickie (głównie uczelnie publiczne) coraz obficie korzystają z funduszy UE na realizację własnych celów, co nie jest wynikiem oddziaływania RSI, lecz dbałości o własne interesy. Faktem również jest wzbudzenie zainteresowania innowacyjnością i skupianiem coraz szerszego kręgu osób i podmiotów instytucjonalnych wokół regionalnej strategii innowacji, zbliżające do siebie różne środowiska, co w sprzyjających warunkach może owocować tak pożądanym utrwalaniem więzi partnerskich.

Autorzy raportów składających się na wykonanie zadania 9 na temat oceny stanu realizacji RSI pracowali w przekonaniu, że krytyczna opinia i konstruktywne wnioski spożytkowane zostaną do stworzenia polityki innowacyjnej władz regionalnych i skutecznych rozwiązań instytucjonalnych jej funkcjonowania.

Wnioski końcowe stanowią syntezę raportów częściowych i dotyczą oceny stanu realizacji RSI Województwa Świętokrzyskiego oraz rekomendacji, jakie na ich podstawie zaproponowano. Szczegółowe oceny i postulaty zawarte są w raportach częściowych.

Stan realizacji RSI

W Strategii przyjęto, iż zbudowanie nowoczesnego regionalnego systemu innowacji uwarunkowane jest stworzeniem i współdziałaniem trzech płaszczyzn sieciowych:

- a. sieci klastrów w strategicznych dla regionu sektorach gospodarczych,
- b. sieci wokół kluczowych dla regionu obszarów badawczo-rozwojowych,
- c. sieci na rzecz wsparcia biznesu, zwłaszcza w zakresie transferu technologii.

Sieci takie ciągle pozostają na etapie załączkowym, co oznacza że nie odnotowano istotnych postępów we wdrażaniu strategii. Pojedyncze elementy, nawet w miarę sprawnie funkcjonujące nie zastąpią spójnego i trwałego systemu generującego układ wzajemnych powiązań zwrotnych. Przyczyny upatrywać należy głównie w niekonsekwencji twórców strategii. Zagmatwane, a miejscami sprzeczne zapisy odnoszące się zarówno do układu instytucjonalnego, jak i kompetencyjnego prowadzą do osłabienia w miarę spójnego układu celów. Instytucja taka jak ŚClITT, która miała pełnić rolę lidera wsparcia technologicznego przedsiębiorców, „dryfuje” w kierunku zwykłej firmy konsultingowej, zaniedbując realizację celów, do których została powołana. Część projektowanych instytucji takich jak Centrum Monitoringu, mające pełnić rolę jednostki koordynującej wdrażanie strategii, czy też inne jednostki przewidziane w dokumencie, pełniące taką rolę na niższym poziomie, nie powstały. Nie są monitorowane cyklicznie wdrożenia ani zmiany w poziomie innowacyjności regionu. Zupełnie pominięty został proces ewaluacji. Nie udało się doprowadzić do nawiązania trwałej współpracy nauki i biznesu. Wydatkowanie środków na budowanie potencjału innowacyjnego skupia się na wspomaganie strony podażowej innowacji nie dostrzegając inspirującej roli popytu kreowanego przez przedsiębiorców. Przedsiębiorcy powinni być zainteresowani nabywaniem nowych technologii, wdrażaniem nowych rozwiązań organizacyjnych i marketingowych, a odpowiedzią na ich zapotrzebowanie oferta ośrodków badawczych. Tymczasem innowacji nie przybywa. Rośnie natomiast liczba likwidowanych podmiotów gospodarczych.

Niepowodzenie wdrażania RSI wynika po części z wadliwej struktury modelu RSI II etapu, braku czytelności celów, co jest prawdopodobnie wynikiem lobbowania różnych środowisk za ulokowaniem swoich interesów w priorytetach finansowania, a z drugiej strony brakiem stanowczości w wyznaczeniu konsekwentnej drogi do osiągnięcia celu, jakim jest podniesienie poziomu innowacyjności regionu.

Podmioty predestynowane do roli lidera regionu w stymulowaniu procesów innowacyjnych, tj. Urząd Marszałkowski i utworzone specjalnie w tym celu ŚCITT nie spełniły pokładanych w nich oczekiwań, głównie przez środowisko przedsiębiorców. Ta przykra konstatacja oparta jest na faktach, nie ma zrębów systemu innowacji. Opracowanie RSI zaangażowało niemałe nakłady pracy i finansów, z których nie czerpane są spodziewane korzyści. W województwie świętokrzyskim wyraźnie brak jest zdecydowanego lidera innowacyjności, podmiotu mającego długofalową wizję rozwoju, utwierdzonego w przekonaniu o roli jaką pełni, cieszącego się zaufaniem publicznym, akceptowanym w tej roli przez pozostałych potencjalnych uczestników Regionalnego Systemu Innowacji,

utożsamianego z postępem i innowacyjnością. Pomimo wielu krytycznych uwag pod adresem SCIiTT zawartych w wszystkich trzech raportach zauważyć należy, że podejmowane przez tę jednostkę dość liczne inicjatywy zostały zauważone na szczeblu krajowym i nagrodzone w konkursie na najbardziej Innowacyjną Firmę w Polsce. Ocena trwałości, skuteczności i oddziaływania tych wielorakich działań nie jest przedmiotem Projektu Perspektywy RSI etap II⁵⁷.

Dokument RSI jest planem długookresowym, wytyczającym kierunki działań prowadzące do wzrostu poziomu innowacyjności. Ze względu na dostępność funduszy pomocowych określono odrębnie cele i priorytety działania dla dwóch okresów programowania środków. W okresie 2005-07 wyszczególniono programy pomocowe Unii Europejskiej, wspierające realizację Strategii. Naturalną konsekwencją powinno być powstanie programu operacyjnego (wykonawczego) 2005-2006, a następnie 2007-2013, określających ramy finansowe dla działań realizowanych na obszarze województwa. Takie dokumenty nie powstały, a praktyka wdrażania RSI opierała się na podejściu projektowym i dotyczyła w pierwszej kolejności projektów pilotażowych, wymienionych w Strategii. Podejście projektowe przesłoniło wizję strategiczną rozwoju regionu, zniknęły z pola widzenia wytyczone cele, a skoncentrowano się na projektach. W efekcie działania, które miały przybliżyć do celu strategicznego, związane były tylko z wykonaniem projektu nie tworząc wartości dodanej ani w postaci budowania trwałych więzi pomiędzy aktorami innowacyjności, ani w podniesieniu poziomu innowacyjności. Niektóre obiecujące rezultaty niestety nie były rozwijane, gdyż po zakończeniu finansowania nie było zainteresowania ich kontynuacją, dotyczy to np. wyników projektu Promonit, wskazującego na potrzebę aktualizacji strategii, w szczególności wskaźników i metody monitoringu. Podejmowane działania nie miały więc znamion trwałości, a takie RSI powinna wyzwałać.

Projekty pilotażowe, które wybrano jako wzorcowe dla innowacyjności, w połowie okazały się satysfakcjonujące, niektóre z nich nie zostały zrealizowane (2 z siedmiu) lub częściowo zrealizowane (2).

Nie sprawdził się model wdrażania projektów w ramach działania 2.6 ZPORR, którego celem miało być podniesienie potencjału innowacyjnego w ramach RSI, skutkujący realizacją dużej ilości rozproszonych tematów o ograniczonej przydatności i trwałości projektów. Stwierdzono powtarzanie takich samych lub podobnych tematów badawczych, często podejmowanych przez te same zespoły, lecz w ramach innych projektów, mnożących opracowania zawierające podobne treści. Najwięcej

⁵⁷ *Najbardziej innowacyjne firmy* [online], <http://www.it.kielce.pl/index.php/strona-gowna/130-najbardziejinnowacyjnefirmyrankingnewsweek>

projektów zrealizowały IOB, ale były to projekty skierowane głównie na rozwój przedsiębiorczości, a nie nakierowane na wdrażanie innowacji. Niektóre projekty zapowiadały się ambitnie, miały skutkować wdrożeniami, ale kończyły się na promocji nowych technologii. Ocenia się, że na 28 projektów zrealizowanych w ramach działania 2.6. – 2 były niezgodne z celami RSI, 5 częściowo zgodnych, a 3 dotyczyły wyłącznie promocji samego projektu.

Mimo znacznego wydatkowania środków, efektów w postaci poprawy poziomu innowacyjności nie tylko nie widać, ale woj. Świętokrzyskie pod tym względem traci, powiększa się dystans widoczny w rankingach krajowych. Podobne zastrzeżenia dotyczą projektów wdrażanych w ramach PO KL. Ocena projektów i zaangażowania środków w II etapie (2007-13) nie są już jeszcze możliwe z uwagi na początkową fazę realizacji projektów oraz brak wiedzy o podpisanych pre-umowach o finansowanie.

Zauważa się brak koordynatora projektów prowadzonych w regionie, którego zadaniem byłoby sterowanie kierunkiem badań i formułowaniem konkretnych oczekiwań, co do tematu, treści i oczekiwanych rezultatów opracowań.

Należy stwierdzić wprost, że część wykorzystanych środków na projekty wpisujące się w cele RSI została zmarnowana. Zorganizowane konferencje, szkolenia nie spowodowały przenoszenia nowoczesnych technologii, nie skutkowały nawiązaniem trwałych więzi między gospodarką, nauką i samorządem, nie wdrożono w ich wyniku innowacji.

Zdecydowanie negatywnie należy ocenić przygotowywanie projektów w cyklu rocznym. Wydłużający się etap przygotowawczy, związany z budowaniem partnerstwa, zawieraniem umów itp., wpływa na ograniczenie rzeczywistego czasu na przygotowanie i przeprowadzenie badań oraz opracowanie wniosków i rekomendacji. Nie pozostaje to bez wpływu na jakość przeprowadzonych prac. Wydaje się więc, iż potrzebny jest dłuższy, co najmniej dwuletni cykl planowania, realizacji i rozliczania takich projektów.

W konsekwencji braku więzi między nauką, biznesem i administracją samorządową, nie ma zainteresowania wynikami prowadzonych badań nawet ze strony zarządzających projektami. Kolejne opracowania powiększają dorobek autorów i spoczywają na półce. Poważnym mankamentem jest brak jednego miejsca, w którym gromadzone są publikacje i wyniki badań prowadzonych w ramach RSI. Publikacje będące wynikiem realizacji projektów współfinansowanych ze środków publicznych, w tym unijnych - powinny być dostępne w formie papierowej przede wszystkim w Urzędzie Marszałkowskim, a w miarę możliwości w uczelniach i instytucjach otoczenia biznesu. W formie elektronicznej powinny być dostępne na stronach wszystkich partnerów biorących udział w realizacji

projektu, w wyniku którego publikacja powstała. Obok kwestii dostępności opracowań pozostaje jeszcze problem ich wykorzystania. Brakuje tu systemu analizy opracowań, selekcji pod kątem przydatności, rekomendacji wniosków na poziomie regionu. Wnioski z tych badań powinny być pogrupowane, uporządkowane i gromadzone przez Urząd Marszałkowski.

Autorzy zespołów dokonujących przeglądu publikacji stwierdzają, że poziom opracowań jest zróżnicowany. Na jakość wyników badań wpływ ma przygotowanie metodyczne ich autorów. Badania kwestionariuszowe stały się już „wyeksploatowane”. Zbyt częste badania ankietowe prowadzone przez różne zespoły w ramach projektów badawczych lub ewaluacyjnych, kierowane głównie do firm, jednostek samorządu terytorialnego czy instytucji otoczenia biznesu, wpływają negatywnie na chęć współpracy respondentów z ankieterami, prowadzą do uzyskiwania małej, w dodatku niereprezentatywnej próby, a przez to do nieobiektywnych wyników. Na podstawie lektury materiałów, stwierdza się ponadto nieznamość metodyki badawczej stosowanej w omawianym przedmiocie przez Eurostat, skutkiem czego jest brak porównywalności danych.

RSI wymaga intensywnej promocji we wszystkich zainteresowanych środowiskach. Przedsiębiorcy nie wiedzą o istnieniu RSI ale wyrażają zainteresowanie współpracą ze środowiskiem akademickim w zakresie udostępniania wyników analizy rynku, uzyskiwania promocyjnej ceny szkoleń, doradztwa, przyjmowania studentów na praktyki, nieświadomie włączając się w jej ideę. Władze samorządowe, twórca RSI, powinien zadbać o upowszechnienie informacji o celu utworzenia strategii. Tymczasem brak jest nawet prowadzonej przez Urząd Marszałkowski strony internetowej poświęconej Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Świętokrzyskiego, która stanowiłaby podstawowe źródło informacji o instytucjach i projektach realizowanych w ramach RSI, zawierałaby regionalne bazy danych (instytucji sektora B+R, instytucji otoczenia biznesu, innowacyjnych podmiotów gospodarczych, bibliotekę dokumentów programowych i publikacji). Słabe zainteresowanie wykorzystaniem funduszy z programu Innowacyjna Gospodarka dowodzi, że promocji wymagają same środki finansowe UE przeznaczone na innowacje.

Nie spełniają też oczekiwań w zakresie podnoszenia innowacyjności przedsiębiorstw istniejące jednostki otoczenia biznesu. ŚCITT widziany w roli lidera innowacyjności w regionie w momencie jego tworzenia, stał się firmą konsultingową, oferującą takie same usługi szkoleniowe, doradcze, informacyjne, jak firmy komercyjne, a ponieważ jest jednostką finansowaną ze środków publicznych, dodatkowo korzysta z pozycji uprzywilejowanej na tym rynku. Pilnym zadaniem jest przystąpienie do opracowania standaryzacji i specjalizacji (w oparciu o potencjał) usług świadczonych przez IOB.

Oferta tych instytucji ma słaby związek z regionalnymi programami rozwoju, a jeszcze mniejszy z podnoszeniem poziomu innowacyjności regionu. Rzeczywistą rolę mogą w tym względzie odegrać inkubatory przedsiębiorczości lub podobne formacje.

Wzrost aktywności środowiska akademickiego w pozyskiwaniu środków UE na rozbudowę bazy i badania jest dobrym sygnałem. Tworzona przez dwie publiczne uczelnie Kielc infrastruktura laboratoryjna w ramach zawiązanego konsorcjum, wzmocni istotnie potencjał badawczy regionu. Podejmowane prace badawcze na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UJK i w Politechnice Świętokrzyskiej osadzone są w potrzebach gospodarki regionu i mają charakter innowacji. Zakończony projekt dotyczący komercjalizacji badań naukowych w UJK jest wyrazem zmieniającej się mentalności świata nauki.

Instytucje odpowiedzialne za wydatkowanie środków na stymulowanie innowacji wykazują zbyt małe zaangażowanie w promocję funduszy i wiedzy o innowacjach, co wpływa na przekonanie większości przedsiębiorców o nikłej dostępności unijnych zasobów finansowych. Wydaje się, iż badanie innowacyjności firm powinno zostać ukierunkowane na ustalenie i podniesienie poziomu wiedzy wśród przedsiębiorców na temat dostępnych form wsparcia, usług i instytucji wspierających oraz na ocenę jakości i adekwatności wsparcia przez podmioty, które z takiej pomocy już skorzystały.

Rekomendacje

Analiza stanu realizacji RSI, dokonana w trzech raportach częściowych prowadzi do wniosku, że **zapisany w RSI system wdrażania** (zarówno na poziomie administracji, instytucji otoczenia biznesu, jak i wyższych uczelni) **nie funkcjonuje**. Nie zostały powołane instytucje i jednostki wskazane do tego zadania w dokumencie Strategii. Potrzebna jest ponowna analiza przewidzianej w Strategii struktury jej wdrażania i podjęcie decyzji co do zakresu aktualizacji. Niebezpieczne jest jednak korygowanie pojedynczych zapisów, celów, priorytetów, ponieważ grozi zatraceniem zwartej koncepcji strategicznych zamierzeń. Do rozważenia pozostaje, czy od nowa napisać Strategię, czy też pozostawić ją w dotychczasowej postaci i skoncentrować się na jej urzeczywistnieniu.

Nie istnieje system monitoringu, bez którego wdrażanie nie będzie skuteczne. Dokument określa wyraźnie, na czym monitoring ma polegać, nie ma natomiast podmiotu wykonującego takie zadania, nie istnieje więc kontrola postępu i czynników hamujących ten proces. System monitorowania i ewaluacji RSI powinien być skierowany przede wszystkim na obserwacje i oceny efektywności podejmowanych działań i ich rzeczywistego wpływu na regionalny system innowacji, a to wymaga oceny doboru samych wskaźników i ustalenia ich wielkości referencyjnych, opracowania systemu zbierania informacji o wykonaniu wskaźników, ich analizy i udostępniania informacji zainteresowanym stronom.

Brak oznak budowania trwałego partnerstwa - celu strategicznego RSI - stwarza potrzebę wyłonienia lidera innowacyjności. Podmiot taki powinien powołać forum przedstawicieli nauki, biznesu, władz samorządowych, jako gremium konsultacyjne o trwałym charakterze. Może inicjatorem powinien być samorząd. Na podstawie art. 11 ust. 2, pkt 6) ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa⁵⁸, samorząd prowadzi politykę rozwoju województwa, na którą składa się m. in. wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji. Na samorządzie spoczywa więc obowiązek wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji. W kontekście polityki innowacyjnej, rola samorządu powinna polegać na:

- tworzeniu infrastruktury dla przedsiębiorczości, atrakcyjnego miejsca lokalizacji inwestycji,
- koordynacji współpracy między nauką a biznesem,
- stworzeniu i prowadzeniu bazy danych o potrzebach technologicznych i potencjale badawczym regionu,
- występowaniu w roli inwestora w projektach tworzących instytucje, takie jak inkubatory, parki technologiczne,
- prowadzeniu bazy opracowań mających wpływ na RSI, ich analizie, selekcji, rekomendacji wdrożenia.

Rozproszenie działań skłania do przyjęcia rozwiązania, w którym rola lidera innowacyjności polegałaby na tworzeniu koncepcji projektów systemowych i ich egzekwowaniu, a nie na bezkrytycznej akceptacji zaproponowanych tematów i metodyki badań. Lider mający doskonałe rozeznanie problematyki innowacyjności w regionie, barier w jej wdrażaniu a także wizję dalszego rozwoju oraz posiadający szeroką wiedzę na temat możliwych do wykorzystania instrumentów wspierania innowacyjności, pełniłby rolę inspiratora określającego oczekiwane efekty i rozliczającego z ich osiągnięcia. Punktem wyjścia jest ustalenie zapotrzebowania przedsiębiorstw na nowe technologie oraz innowacje, czego dotychczas w regionie nie zrobiono.

Uczelnie są odpowiednim miejscem do tworzenia centrów przedsiębiorczości, w których młodzież zdobywa doświadczenia w inkubatorze (preinkubatorze) przedsiębiorczości. Środowisko to dysponuje bowiem wykwalifikowaną kadrą, zapleczem dydaktycznym i skupia młodzież u progu startu w okres aktywności zawodowej. Potencjał uczelni powinien z nich uczynić także centra kształcenia ustawicznego na potrzeby regionu.

⁵⁸ Dz.U. 1998, Nr 91, poz. 576

Zaznaczyć należy, że w całej Polsce działano projektowo, pewne przedsięwzięcia dały podwaliny do tworzenia, budowania i kontynuacji RSI co widać teraz z obecnej perspektywie finansowej. We wszystkich regionach obserwuje się wzrost aktywności prac nad tworzeniem systemów innowacyjności. Warto byłoby wykorzystać doświadczenia innych regionów, poznać jakie podejmowano działania dotychczas i co robią aktualnie w tym zakresie, jakie osiągają rezultaty. Mogłoby powstać wartościowe opracowanie, np. jako element nowego, większego projektu, o walorach zastosowania praktycznego.

Bibliografia

Analiza wyników monitoringu rozwoju regionalnej strategii innowacji województwa świętokrzyskiego, Wyd. Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z .o.o., Kielce 2008.

Balcewicz J., *Czy Polskę stać na innowacyjność?*, „Gazeta Wyborcza” 22 września 2009.

Białas P., *From coal mining to mining minds (EN)*, Programming and Monitoring Unit Programming Development and European Funds Department Marshal Office Śląskie Voivodeship, www.silesia_region.pl

Budowa infrastruktury Kieleckiego Parku Technologicznego [online], <http://www.inkubator.kielce.pl/>

Burdecka W., *Instytucje otoczenia biznesu*, Warszawa: PARP 2004.

Cellary W., *Nauka i innowacyjność to nie to samo*, www.kti.ue.poznan.pl

Dziemianowicz W., *Trendy w rozwoju regionów*,

European Innovation Scoreboard 2008 Comparative Analysis of Innovation Performance, European Commission, Brussels January 2009 w: http://www.proinno-Europe.eu/EIS2008/website/docs/EIS_2008_Final_report.pdf [dostęp 01.10.2009].

Gorzela G., *Polskie regionalne strategie innowacji: Ocena i wnioski dla dalszych działań* http://www.euroreg.uw.edu.pl/index.php/pl/dokumenty/doc_download/2-polskie-regionalne-strategie-innowacji-ocena-i-wnioski-dla-dalszych-dziaa.html

Hall R.E., J.B. Taylor, *Makroekonomia*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2000.

Ketels Ch., Harvard Business School. Światowe Dni Innowacji w Wielkopolsce (wrzesień 2008 r.)

Klepka M., *Efekty regionalnych strategii innowacji w Polsce. Rekomendacje do analizy szczegółowej*

Klimczak T., *Przeprowadzenie ewaluacji procesu wdrażania Regionalnych Strategii Innowacji 15 regionów Polski pod kątem implementacji projektów wynikających ze strategii*

Matusiak K. B., *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce*,

Mujżel J., (red), *Przedsiębiorstwa w procesie transformacji*, Poltext 1997

Najbardziej innowacyjne firmy [online], <http://www.it.kielce.pl/index.php/strona-gowna/130-najbardziej-innowacyjne-firmy-ranking-newsweek>

Narodowy system innowacji, [online], http://pl.wikipedia.org/wiki/Narodowy_System_Innowacji

Podręcznik z Oslo, Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji, Wydawca OECD http://www.pi.gov.pl/download.php?file=dokumenty/Publikacje/20100113_OECD_Podrecznik_Oslo.pdf

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego na lata 2005-2013, Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, , Kielce 2004.

Rozwój regionalny w Polsce, RAPORT 2009 [online],
http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/Ewaluacja_i_analazy/Raporty_o_rozwoju/Raporty_krajowe/Stromy/Rozwoj_regionalny_w_Polsce_raport2009.aspx

http://www.smith.org.pl/pl/files/Raporty/Bariery_rozwoju_ryнку_telekomunikacyjnego.pdf

Surdej A., *Bariery rozwoju rynku telekomunikacyjnego w Polsce*, Centrum Adama Smitha, 2009r.

Teoria Rozwiązywania Innowacyjnych Zadań, Wprowadzenie [online]:
<http://perspektywrsi.kielce.pl/images/stories/pliki/SCITT/skrypt%20triz%20-%20teoria%20rozwojowania%20innowacyjnych%20zada.pdf>

Ustawa o samorządzie województwa z 5 czerwca 1998 r.

Ustawa z dnia 26 lipca 1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, t.j. DzU z 2000 r., nr 14, poz. 176, ze zm.

Żołnierski A., *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007–2008 Profile regionalne*